

Tartalom

Édes anyanyelvünk Weöres Sándor

- Havasi Attila ▶ Negyven törmedék 5
- Váradi Péter ▶ Szeretőm, puha melled... 19
- Lackfi János ▶ Énekek éneklője 20
- Győrei Zsolt – Schlachtovszky Csaba ▶ Versek 22
- Zsávolya Zoltán ▶ Vicesándor 24
- Harcos Bálint – Térey János ▶ Csobogó rekeszek 25
- Bense Kristóf ▶ Versek 26
- Máté Adél ▶ Versek 29

Permutáció

- Győrei Zsolt – Schlachtovszky Csaba ▶ A Leukokitoszisz-család 37
- Középkor – reneszánsz – koraújkor ▶ Bernardim Ribeiro, Luís Vaz de Camões
és Francesco Petrarca sestinái 79

Moduláció

- L. Varga Péter ▶ Identitástudat és normaképzés
a heavy metal szubkultúrában 87

Coda

- Mézes Gergely ▶ Füstkarikák 105

A TÁRGYAKON KERESZTÜL AZ EMBERI ÉRZÉSEKHEZ

1974-ben születtem Budapesten. Talán túlságosan is kötődöm ehhez a városhoz, annak ellenére, hogy másfél éve kiköltöztünk vidékre.

1989 és 1990 között elvégeztem a Képzőművészeti Gimnáziumot, majd 1993-tól öt esztendő telt el a Képzőművészeti Egyetemen, ahol megszerettem a litográfiát: a kőről való nyomtatást, ami szerintem a legigényesebb és legszebb klasszikus grafikai eljárás.

Egyetemi éveim alatt készített grafikáimon a városi bérházak és enteriőrök szeleteit és „magukra hagyott” tárgyak valóságát ábrázoltam, kerestem az utat a tárgyakon keresztül az emberi érzésekhez. Úgy vélem, a tárgyak csendjében minden igazi emberi érzés bennreked(t), mögöttük mindig ott állnak az emberek, csak csöndesebben...

Diplomakiállításomon egy „városi stáció-sorozat” (illetve annak nagy része) volt, *Korlátok és kereszttek* címmel. 2001 óta változás történt képeimen; azóta festem és rajzolom a *Kötődések* című sorozatot.

2000 áprilisában jelent meg *Árnyalatnyitány* című verseskötet, amelyben az 53 vers mellett 18 grafika is látható.

Nádas Alexandra

KÉPJEGYZÉK

- 3. o. Korlátok és kereszttek VII. Színes litográfia, 40 × 95 cm, 2000.
- 19. o. Korlátok II. Színes litográfia, 33,5 × 24 cm, 1998.
- 26. o. Lépcsőház IV. Mezzotinto, 8 × 22 cm, 1997.
- 32. o. Korlátok III. Színes litográfia, 33,5 × 24 cm, 1998.
- 35. o. Ablakok I. Rézkarc, aquatinta, 14,5 × 20,5 cm, 1997.
- 76. o. Rácsos ablak. Rézkarc, aquatinta, 15 × 15 cm, 1997.
- 82. o. Korlátok I. Litográfia, 30 × 40 cm, 1998.
- 85. o. Kiürített terek I. Színes litográfia, 34,5 × 44 cm, 1999.
- 103. o. Kerítések V. Pasztell, 40 × 60 cm, 2001.
- 106. o. Korlátok V. Litográfia, 35 × 45 cm, 1998.

Édes anyanyelvünk

Weöres Sándor

1

Az automaták engedelmes népe
készül a holnap éji bevetésre,
egy-egy kávét eresztenek maguknak,
és elmerülnek magas szintű
szakmai beszélgetésbe.

2

Cigánygyerekek potyognak az égből,
egy titokzatos égi készülékből.
Bucskázva esnek, ki hasra, ki seggre,
s fülsértő hangon sivalkodnak egyre.

De jaj, e rajkók nagyra sose nőnek:
a barna föld hamar beissza őket;
s órjas, harsány szemekben hull a zápor
a titokzatos égi masinából.

3

Vak még fönt a sötét ég, s lent már híg a sötétség.
Ködre dereng föl a táj:
a falu és a lapály.

Most mint fekete ostor, szél csap, zúg a magasból.
Túl a komor hegyeken
villan az ég keleten.

Kelvén égi koromból éj-macskája dorombol.
Teljes a Hold nyugaton:
mit tegyek én? Ugatom.

4

Fenn a régi szélmalomban
szelek állnak nagy halomban,
passzát, misztrál, bóra, számum,
mind ugyan ki tartja számon?

Lenn a régi juhhodályban
bőgés van hat óra tájban,
de nem ér rá most pásztor:
a malomban szelet számol.

5

MIT KELL TUDNI

A készülékben túlnyomás uralg.
Ha vakmerőn eszedbe jutna tán,
Hogy ütlegetni kezd, vagy felnyitod,
Vagy tűt ragadva felszírod gazul,
Avagy ki hő hatásának teszed,
Vagy közelében lángot gyújtánál,
Teszem pipád akarva színi el:
Ne tedd! Mindez keményen tiltva van,
Mi több, még üres állapotban is.
S ne hidd, hogy ez nem indokolt szigor:
Propán-bután a gáz, mi hajtja azt,
Legyél tehát elővigyázatos,
És szembe-szájba balgamód ne fúdd
A permetet, se bé ne lélegezd,
Ha szembe jutna, bő vízzel kimosd,
Orvoshoz fordulj, és ne késlekedj
A csom'golást mutatni néki meg.
Használat előtt rázd föl a flakont,
S használat közben tartsd függélyesen.
Száras, hűvös helyet keress neki,
Mely jól szellőzik, s fénytől védve van,
Kisgyermekektől jól elzárva tartsd,
S ne tölts, ne tölts utána semmiképp!
A terméknek gyártási dátuma
Ezen doboznak alján írva áll,
Minőségét megőrzi biztosan
Attól számítva két esztendeig.

6

A FINGRÚL 'S AZ ÖT SENSUSOKRÚL

Van, ami a szemnek láthatatlan,
 van, amit nem hallhat földi fül,
 mégis itt van, szublimált alakban,
 áthatóan, védhetetlenül.

Ismeretlen nyelved bimbájának,
 lenge köd, mit ujjad sem tapint,
 orron át mégis bensődbe árad,
 mert *szagával* undorít a *fing*.

7

ALCAICUM LIGHT

Könnnyű vagyok, mint szélben a lenge fing,
 könnyű, miként egy elsietett pofon,
 könnyű, akár egy vízihulla,
 mint a kutyák hugyozása, könnyű.

ASCLEPIADICUM LIGHT

Oly könnyű, valamint fing, mit a szél sodor,
 oly könnyű vagyok én, mint sietős pofon,
 könnyű, mint a folyón ellebegő tetem,
 könnyű, mint mikor eb vizek.

SAPPHICUM LIGHT

Lényem oly könnyű, amiként a fingé,
 mint sebes frásznak röplése könnyű,
 mint a víz színén libegő halottak,
 mint kutya pösse.

DISTICHON LIGHT

Oly könnyű vagyok én, mint kóbor fing a huzatban,
 gyors pof, vízi tetem, nyugtalan ebhugyozás.

8

Hogy mi most az új eljárás, ha akarod ü ü ü,
általános jó megoldás, ha óhajtod ü ü ü.
De csak szőrmentén tehetem timpararé bömböllér,
kódolva, sőt jelképesen muszáj néha ü ü ü.

Ez a világ mostan olyan, akárcsak az ü ü ü,
aki nem veszi komolyan, könnyen kap az ü ü ü.
Node együtt mindezzel is timpararé bömböllér,
már akármit híresztel is egyik-másik ü ü ü.

Ma mindenkit arra tanít a drasztikus ü ü ü,
kíméletlen verseny van itt, fantasztikus ü ü ü.
Aki ügyes, az okosan timpararé bömböllér,
kockáztat, de óvatosan, nehogy végül ü ü ü.

Így tehát azt ajánlhatom: józan fővel ü ü ü,
kis költséggel magas haszon érhető el ü ü ü.
Ha tanácsom megfogadod, timpararé bömböllér,
prosperál a vállalatod, s dől majd a sok ü ü ü.

9

semmi kétség: ő a jani
hozzá csak úgy dől a mani
ismeri a titkos ígét
ami meggyőzi a bigét

soklóerős turbómotor
hozzá enyhén surmó modor
máris lába előtt hever
akit akar avval kever

10

HUIZ SI

Vajh ki ő, a kutyafáját,
merre keressük hazáját?
És miért biggyeszi száját,
ha más meri emlegetni
a p...áját*?

* pártpreferenciáját

Ámulj, Pista, bámulj, Miska:
nem Juliska, nem Mariska,
virtuális kékharisnya,
öntudatos szájberharcos
feminista.

11

Amióta beállottam vitéznek,
tudod-e, a lányok rajtam mit néznek?
Megcsodálják, kardom hogyan hasogat,
s megtapintják hosszú, kemény pengéjét.

Amióta a seregbe beléptem,
de sok kislyány odatérdel elébem!
Mindegyiknek nagyra nyílik a szája:
ámulva néz a vitéz úr egyenruhájára.

12

Kétszer számítva nem éri meg, int
a gyakori eset.
Két szerszám, itt van e! Méri, megint
adj akkor ilyeset.

13

Ó szelíd ember, te naiv kisangyal,
nem tudod még, hogy micsinált a drága,
bár ha tudnád, az se tehetne téged
indulatossá.

Ám ha megmondom, kivel és mi okból
tette, hát egyből, le merem fogadni,
csontokat törsz, vért iszol és velőt szopsz,
mint a vadállat.

14

Nyugodj le már, te balfék,
ne kezd megint a balhét,
hogy félrekúrt az asszony. –
Ha kedve tartja, basszon.

Ő dolga, lelke rajta:
szabad, ha kedve tartja,
hisz ebben éppen az szép. –
Ha kedve tartja, basszék.

15

Gyűlölök és szeretek. Hogy nem kínlódom-e, kérded.
Nem; mivel én mást-mást gyűlölök és szeretek.

16

Hogy nem szeretsz és nem gyűlölsz, aszontad.
Hideg, kegyetlen, semleges szavad
szíven talált, s a szívem széthasadt,
mint neutronnal célbalőtt atommag.

17

Semmi reménységem nincs immár itt e világban,
fulladozom kétség közt, mint zsíréban a disznó,
míg körülöttem nagy mérges kések hadonásznak.

Mindenek elhagytak, s most úgy érzem magamat, mint
bús bűvár, aki gyöngyöt akart, s bűzlő iszapot lelt,
és levegőt szomjaz, de szegény feje jégbe verődik.

Nem hiszem istent, mégis hozzá fordul a szívem,
s mint keserű kóbor kutya, ontom bánatom árját,
illatos ákácok bűvő gyökerére vizellőn.

18

A disznótorban meghalt egy anyóka.
Pálinkát ittunk és ettünk pogácsát,
midőn tavaly Pálnapra virradóra
eltervezénk a disznó megfogását.

Eltervezénk és meg lett fogva reggel.
És habos vére kiömlött a hóra,
és kolbászt ettünk roppant kenyerekkel.
A disznótorban meghalt egy anyóka.

Nagy vacsorákon hallható azóta,
a disznótorban meghalt egy anyóka,
egy anyóka, ki ott se volt talán.

A disznótorban meghalt, így beszélnek.
Szívünk alján emléke feketélik,
mint égett zsír a kormos üst falán.

19

Fölfordult végül az állatok királya.
Kitették arcképét a ravatalára;
mellette feszített sötét atillába
a minisztertanács díszőrséget állva.

20

Vagyok hitvány, ronda féreg
Mint darab szar, annyit érek
Hogy lehet, hogy mégis élek

Istenem, törölj el engem
Így könyörgök, ezt esengem
Nemcsak átvitt értelemben

21

Vonaglott egy-kettőt a porba,
még valamit mondani akart volna,
de utolsó szavai benneszorultak:
így döglötök meg ti is, nyomorultak.

22

Allah nevében megöljük a pápát
holnap szitává lyuggatjuk a hátát
a pápát megöljük Allah nevében
holnap megmártjuk késünket szívében

nem kell a hazug szabadság
kövesd a próféta parancsát
légy elszánt és kegyetlen
Allah az igaz, az egyetlen
o yeah, Allah az egyetlen

Allah nevében a pápát megöljük
a kést a fehér stólába töröljük
a vére holnap felfröccsen a falra
a pápa meghal, így akarja Allah

nem kell a hazug szabadság
kövesd a próféta parancsát
légy elszánt és kegyetlen
Allah az igaz, az egyetlen
o yeah, Allah az egyetlen

23

TÁVOL-KELETI ÉTTEREM

Fent	Benn	Ká	Ár
Shui	Pink	Wé	Jó
Lenn	Korty	Wan	Csak
Sajt	Mint	Bár	Sajn
Hal	Ping	Tej	Nem
Szag	Pong	Hszin	Túl
Leng	Teng	Nincs	Fincs

24

Infóra éhes, lelkesedő tömeg:
felállva tapsol, míg az előadó
a marketingről és imidzsról,
meg motivált vezetői tímről

tartott előadása után, amely
olykor valóban fergeteges poén-
özönt lövellt a hallgatókra,
elköszön és mosolyogva fűtlyent.

25

Kiszenvedett Borz, a díjnyertes agár-kan,
gazdája, a Zoli, siratja magában:
„Nem volt ily eb, mint Borz, széles e hazában,
hová legyen immár Zoli bánatában?”

Meghalt Beck Zoltán, a híres ebtenyésztő,
sírjánál beszédet Borz mond ebi részről:
„Beck Zoltán fölötti mély gyászunk emésztő,
őrizze emlékét márvány, azaz mészkő.”

26

Az életem gyökeresen elcseszttem,
megyek, oszt a sínek között elfekszem.
Odajár a hétharmincas gyorsvonal,
de gyorsvonal,
bevégzi az én gyötrelmes, kinkeserves sorsomat.

Nincs már neköm életkedvöm, nem is kő,
tölgyfa lesz a sírkereszttem, nem is kő.
Odajár egy szép harmincas menyecske,
de menyecske,
bűnbánattól nehéz szívvel borul rá a keresztre.

27

Sisterög az olaj
nehéz földő alatt,
mögrepöd a szívem
súlyos bánat alatt.

Hej, a vöröshagyma
nincs még mögpucúva,
az én régi babám
nincs még mögsiratva.

28

Kossuth Lajos nagyon mérges:
a bankója nem érvényes.
A bankója érvénytelen,
emigrálni lesz kénytelen,
elkeserült vén csütörtök,
elkeserült vén.

Kossuth Lajos mérges nagyon:
elveszett az államvagyon.
Kiürült az államkassza,
sokmilliárd elsikkasztva,
elkeserült vén csütörtök,
elkeserült vén.

Mérges nagyon Kossuth Lajos:
deficitje irtózatoss.
Nincs már se pénz, se meg huszár,
emigrálni leszen muszáj,
elkeserült vén csütörtök,
elkeserült vén.

29

AZ ÉN BITZIKLIM' TERMÉSZETE

Ótska Bitziklimnek Nyóltzas vagyon a' Kerekébenn,
A' Kormánnya lötyög, már rég' nincsen Dynamója,
Lóg a' Lántza, Pedállja szalajt, nem működik a' Fék,
És az egész annyit sem ér, hogy megbuheráljam.

30

Loptunk kekszet tegnap az áruházból;
 már ettem volna, de Kisanna rámszólt:
 adjunk belőle szegény madaraknak,
 mert bizony nélkülünk éhen maradnak.
 Jött veréb, galamb: falt, ahogy tudott,
 megették mindet, morzsa sem jutott
 egy későn jövő helyes szarkapárnak. –
 A szarkák mindig kettesével járnak.

31

Néma hattyúk intenzíven
 tempóznak a hideg vízben,
 egyik se szánt, se nem arat,
 mégis a felszínen marad,
 bakke, éván, evoé.

Bort iszom én, nem pálinkát,
 kedvelem Erdélyit, Sinkát,
 ha dolgozni nincsen kedvem,
 olvasok a kiskertemben,
 bakke, éván, evoé.

Hull a szilva le a földre,
 ott is marad összetörve,
 kár, mert így csak rohad, romlik,
 az én szívemhez hasonlít,
 bakke, éván, evoé.

32

Szél-morzsolta szirt-fokok,
 vész-tördelte bérc-fokok,
 nem szánják a tegnapot,
 nem bánják a holnapot.

Csak az ember nem olyan,
 örül, hogyha egybevan,
 egyremegy, ha nincs, ha van,
 útja úgysis céltalan.

Nagy küszködve körbejár:
szülőhelye ispotály,
s a végén, ha veszni kell,
kórteremben pusztul el.

Szél-morzsolta szirt-fokok,
vész-tördelte bérc-fokok,
nem szánják a tegnapot,
nem bánják a holnapot.

33

Mit várhat az, ki magánszorgalomból
brutálisan beint az életének;
a pultnak dől sötéten, s arra gondol:
konyak, négy vodka, két sör, ennyit érek;
petyhüdt fejében évek óta rombol
és pállott gőzt ereszt a lassú méreg,
s a kocsmá előtt kitartóan várják
az infarktust, a trombózt, a májrák.

Mit várhat az, ki már korán feladja,
s pörög gyorsabb mérgektől mámorulva;
ki önmagát naponta bassza agyba,
és mint a gépek, röhög elborulva,
petyhüdt egóját így növeszti nagyra;
kiegve ébred néhány óra múlva,
ha szakszerű kezek detoxikálják,
s nekifutásból hagyja ott a pályát.

34

Szilveszter éjjelén bebaszva
kifeküdt Jenő a teraszra.
A drága jóember,
akár a hóember,
teljesen szétolvadt tavaszra.

35

Nem köll kitüntetés! Vigyétek a francba!
Amit alkottam, a korszellem parancsa.
Jutalomnak túl sok, köszönetnek kevés:
vigyétek a francba! Nem köll kitüntetés!

36

Nézd az ezeroskeru tolgvet, mely allja szilardul
 Sok bosz ostromit a' zivatar' s szelvesz' haraganak,
 Es villam-koszoruzta fejet buszken foilemlven
 Egykedvu komoran mered a' zord veszteli volgybe,
 Egymaga leven a' vad bercznek sziklafokan ur:
 Ellene ugy allott o' a' vezget' viharanak,
 Ugy daczola o' mind a' sorsnak durva csapast.

37

Hallgass!
 Vonit a vasfejü farkas.
 A görös ágak megfagyott erek,
 a hold pofajan nagy tepett sebek,
 s rémült szemével csak néz a hatalmas.
 Hallgass!

Reszkess!
 Magadra nagy keresztetkett vess.
 Vonit a rém, minthogyha foga fajna
 a holdé után most a te pofadra.
 Kezdődik a nagy vérfagy, te vesztess.
 Reszkess!

38

A rémes éj veszélye les,
 a partra vezget ül,
 a rézfású bagoly riog:
 ma vérre szomjas, ölni fog
 bizony kegyetlenül.

A csorba hold a vízbe hullt,
 ezer szilánkra tört.
 A tó lidérce felröhög,
 mocsári fézken unka nyög,
 fölötte szél süvölt.

A parti fűzfa ágbogán
 egy ing dagadva leng.
 Ki benne volt, ma hallgatag,
 miként a lomha, nagy halak
 s a vízalatti csend.

39

Egy ember fekszik a falon
szájában cigarettavég
csak szopogatja, már nem ég
és eltűnődik a valón

Az élet káprázat csupán
nincs valóság, csak képzelet
s mi félig ébren, réveteg
lebegünk álmaink után

Törtetve, fáradozva küzd
az ember, hisz mást nem tehet
megállna már, de nem lehet
az álma illan mint a füst

Utol kell érni, életünk
értelme tápja célja ez
az álom páncél, drága mez
anélkül kérem szétesünk

40

Nem hozhat eredményt, csak a csapatmunka.
Patakunkba
gátat építő szorgos hódok,
kiknek birtokában vannak fontos kódok,
és magasfokúan szervezett
társadalomban élő természetek:
szemük előtt ezek lebegjenek.
S most menjenek.

Szeretóm, puha melled... ◀

– folyamatos visszhang –

Szeretóm, puha melled a számba veszem,
ma a csontokat átheviti a szerelem,
édes karod ága hajamra simul,
hullámszik a borda, az üteme vadul,

a szemérmed, akár a tavaszi ligetek
fű-szőnyege, leheli az élvezetet,
husod állva-iramló hullámra,
így reszket a buzaföld, ha jön a vihar,

Szeretóm! puha melled a számba veszem,
nyakszirted a földre feszíti kezem,
s mint szőlő-szőttes a fát, a hajad
kibomolva befonja a karjaimat,

hintázik a vágy, az öröm, a szerelem
forrásvize törtet a vérereken,
belereszket a ház, ha megáll az idő,
s nyiladékain ömlik az élet-erő

► Énekek éneklője

Weöres Sándorral dudorászva

Menyasszony

A mezőt járom, keresem a párom, aki legelőkön pásztor,
Kerülöm a mások juhait, az áldott neve van a számon százsor.

Bőröm a nap tüze delelőn fogta be, ez az oka, barna a bőröm,
Csúnya azért nem lettem a réten, másnak a szőlőt őrzőm.

Vőlegény

Liliom a mátkám, illata sáfrány, társai csupa-csupa kóró,
Méz van a nyelvén, én biza nyelném, lágy szava maga tej, csorgó.

Foga mind frissen nyírt juh a vízben, ikrekkel viselősek,
Szép pár melle, mint a gazella ikrei hegyi legelőn fent.

Menyasszony

Odakünt keresem, hova tűnt jegyesem, kapuőr szeme sose látta,
De ha most megvan, viszem őt gyorsan, bemutatom az anyai házban.

Neved olyan épp mint olaj, ami ömlik, keneteid illata édes,
Mint puha mirha levele nyakamba, olyan a te jó ölelésed.

Vőlegény

Jegyesem, húgom, teneked súgom, leheleted illatos alma,
Ugye, vársz, gyöngyöm, te lesed a jöttöm, fejemet belepí a harmat.

Libanoni hegyről leszaladok egyből, lakik ott párduc, oroszlán,
Kertben az érett lépből a mézet kieszem, a bort iszom aztán.

Menyasszony

Szökdél a hegyeken, dombsoron, eleven, ugrál, mint a gazella,
Hamarosan itt van, idenéz vígan, pillogat ám be a házba.

Ligeten a fák sora közt szép almafa, jegyesem a legszebb férfi,
Ha a közelébe leülök, elébe, ínyem az almát érzi.

Vőlegény

A sima halánték, minek ere lám kék, gránátalma gerezdje.
Aloé, mirha balzsama titka csalogat ma bezárt kertbe.

Menjünk kertbe ki, szőlőt metszeni, szinesedik itt fügetermés,
Nyoszolyánk üde zöld, lepedőnk anyaföld, álomi rajta a fekvés.

Menyasszony

Szinarany az arca, haja betakarja, fekete, akárha a holló
Termete Libanon cédrusa, karolom, keze szaladó aranyolló.

Kedvesem az enyém, én a kegyesemé, lilium közt ki legeltet,
Kel a nap, szellő támad, a rezgő árnyak is el-tovamennek.

Vőlegény

Melle a lébő, kicsi fürt szőlő, termete libegő pálma,
A haja a Gileád hegyein a gidanyáj, kecsesen fut le nyakára.

Datolyafa kincse haja kusza tincse: cifra bilincse királynak,
Köldöke csésze, szava üde méze, legjava bor puha szája.

Menyasszony

Szerelem foglya, átfog a jobbja, a nyakamat öleli a balja,
Jegyesem alszik, szuszogás hallszik, lány, se fiú ne zavarja.

Vőlegény

Szerelem foglya, átfog a jobbja, a nyakamat öleli a balja,
Jegyesem alszik, szuszogás hallszik, fiu se, de lány se zavarja.

Menyasszony és Vőlegény

Szerelem ma tehát győzze le a halált, szíveden a pecsét hűség,
Víz sosem oltja, tova se sodorja soha-soha, így van ez ősrég.

► A kis tündér

Kujtorog a babakocsi,
Benn csücsöl a tamagocsi,
Din don diridongó.
Jó gyerek a tamagocsi,
Nem hiszi: a kaka csoki,
Din don diridongó.

► Mese-vers nagymaminak

Csili-vili csili-vili
Kompjúter -
Mit bámulsz úgy,
Grószmutter?
Csili-vili csili-vili
Internet –
Rám kattintsz, és
Itt termék.
Csili-vili csili-vili
Cyberspace –
Chatteltünk, s nincs
Szájherpész.
Csili-vili csili-vili
Screensaver –
Az, mit nem látsz,
Nem vész el.
Csili-vili csili-vili
Winchester –
Mondjam, máskor
Mim cseszd el?
Csili-vili csili-vili
New address –
Grószmuttin már
Nyúl a dressz.

A kapcsolat ◀

Juli néni, Kati néni
- Letye-petye-lepetye! –
Jár a nyelvük, mint a rokka,
Rákaptak a mobilokra
- Letye-petye-lepetye! –

Bárki inge, rokolyája
- Letye-petye-lepetye! –
Nem tisztelik élve-halva,
Kiteszik az élvonalba
- Letye-petye-lepetye! –

Tizenkét éven felülieknek csak szülői felügyelet mellett ◀

Bóbita, Bóbita playback,
Agg rocker nevenapja,
Vastaps és közös ének –
Mért keverik le? Ne hagyja!

Bóbita, Bóbita action,
Szétlőnek, kiherélnek,
Hullik a hullá, de sag schon,
Hős meg a hős csaja élnek.

Bóbita, Bóbita roll-on,
Bőven elég heti egyszer,
Nem lukad ettől az ózon,
Száz pasi orra letesztel!

Bóbita, Bóbita talk show
Botrányhős-kerekasztal.
Nyögdös a mostoha sorsról
Széplelkű pederasztá.

Bóbita, Bóbita late night
Bújdos az ujjá ölében.
Nyíl a csipája ha éjtájt,
Cuppog a tejsűrű lében.

► Vicesándor

„avagy lehed vagyok-e, hazám,
s *vic'-e* (sic!),
Sándor?”
(Petöfű - Zsavoynyik Zolti)

Itt vagyok én, neked: álmos vicéd!
Úgy ám, he, édes intertextuálnok;
békében tűröm – most nem szexuálok
szájokba, szótlán –, hogy néhány vigéc

jól *meghamí'tson*, mikoron kilépsz
halál-szüzsédből. És még az se vál'-ok
számomra, tőlük, mennyire a Kálnok
y, kinek adják... (lám csak, rezg a léc!)

a koszorút; s te sem dühöngsz derengve,
ha lehet úgy. Tudom, nálad lehet.
Ez lényeg. Ám nemhívóid teremtsd le!,

esdeklem bőszen meg-, meg-, megujulva,
Szövegfrankenstein, Énjenincs, Lehed
(üldözőm neve szonettgyáros kurva).

Mert *nincs egy lelke*!, tekívuled nincsen,
alakoskodón foszlok el a parton,
képek füstölnek, az, „amit akartok”
(kik?) s száraz tóban, kopaszos hajtinccsel

vagy akárhogy. Útamba semmi! – Ácsi,
mégis legyen. „A Minden?” Óh, *iten* már
Fanny? E Fanny égett szilvalekvár...
S földi helytartónk Brot-os Zoli bácsi. –

Nos, Franksteinkém. Én ekként (¬) lövöm be,
mi kezd belőlünk kijebb alakulni,
ami vagy, velem: szörny („jőjjél övembe!”),

eufemie, ködösítés övezze).

„Szállj fel bár a Hadészből, Sose Uncsi,
Síkös Test, Megfoghatatlan, Proteusszi!”

Mennek a palicsiak, a vicsori Cicciolina csinibini: már csoda – de lecsüri a csacsacsza fancsali párosa! a csücsöri korcsolya fancsali párosa! ha telibe tükrözi a pocsolya, csil-
lan az aranyere: két üde csősz idecsődít az erkölcs.

Csau-csauk alszanak, elcseni őket a Cicciolina délre, hol ál-csadorának utánacsap a csivava mancsa, s a korcs kutya követeli, hogy simogassa meg, és kicsikarja vonyítva, csahol az öleb, és csapatostul a pincsik, ahogy csak a Che Guevara és Ceaucescu csi-
holják.

Csorbul Cicciolina foncsora, ha menekül a vacsora, letörik a fogsora – furcsa a falafele: őrzi a fala fele, de lecsurog – ő kocsonyás, puha csau-csau-hústól a csúrt csi-
nosan telihányja.

Mennek a palicsiak, a Csutora csikizi a szájukat, úgy recseg – ücsörög a Cicciolina, csöndesen a bakacsín acsarog a kavicsokon – ágyban a fancsali párosa elmagyarázza, hogy értse meg, ilyen iszonyú kusza metrumu verseket átirogatni miért kell.

WEÖRES SÁNDOR: ROBOGÓ SZEKEREK

Mennek a fuvarosok, a fekete dobosok a kerekeken éjszaka – a tanyai kutyaugatásokon át, tova! s a falusi zárt kapuk álmain át, tova! az uton a kétfele meredeken árny-hegyü jege-
nyesor innen is, onnan is árakai mentén.

A gyerekek alszanak, elviszi őket a fuvalom az égbe, hol érik a csillag, e gömbölyű, de tövi-
ses alma, s a hold-fele kanyarog a hintafa bársonya, cifra szalagja, de virrad, a kicsi öcsik és hugok álmai hajnali légsziga fonatain újra le, földre pörögnek.

Súlyos muraközi ló dobog, a kövön a pata kopog, a paripa fölnyihog – a falon a ló feje, hó-
színen a fekete, tovasuhan – ablakon és puha keszekusza mennyei álmokon átfut az árnyék.

Mennek a fuvarosok, aluszik a köpönyegük, ők maguk éberek – az uton a kikeleti lombo-
kon a szekerek erezete iramodik – ágyban a kisfiu és huga mennyei hintafa ágain ezer üvegizmu, salátabokájú, kakukkfejű tarka lovat lát.

► **Korona**

RONI, RONI ESTER,
RONI, RONI!

RONI, RONI KRISTOF,
RONI, RONI!

SHALOM, TIFERET,
ORLI,
BÁRUCH ALEF-BETH,
RONI, RONI!

► **Esthajnal**

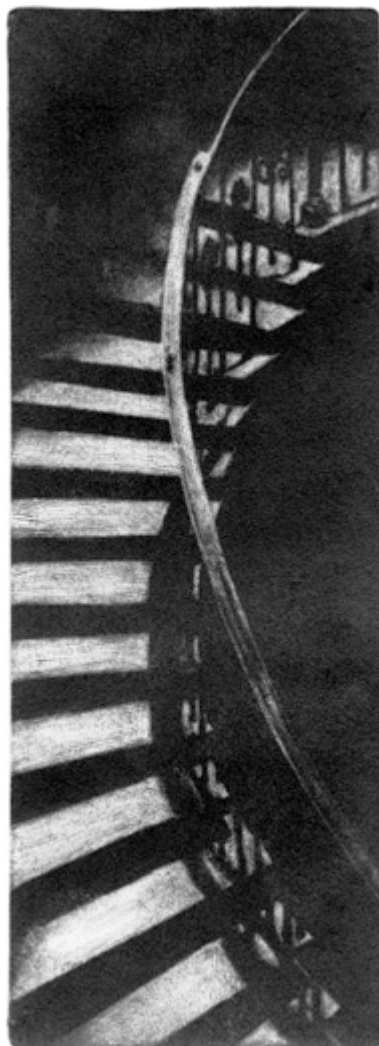
La shai malaich
Arenáj illa
Aré delechemme

Ájáná vogá!

Ál
H

La shai malaich
Arenáj illa
Digidadajád!
Digidadajád!

La shai malaich...

Királyi beszélgetés ◀

– Eszter, búsan zúg az Ister!
– Talán hozassam be Spanyolhon tüzes álmait?
– Ne tedd, de semmi sem állja útját, hogy daloljanak a vízesések, és a szökőkutak
[énekeljenek!]

(...)

– Eszter! Vígan zúg az Ister
Palotád vagyok
az Időkön túl

Eszter, Ister, Eszter, Ister, Eszter, Eszter, Eszter, Eszter, Eszter,
Ezerszer és Egyszer!

Ildikónak ◀

Ildikó,
a lelkem indigó,
adj két tenyered közt
egy éjszakára szállást!

Én az egekben
keresek majd állást,
hátha felvesznek
villámfényezőnek,
vagy komolykodó felhők alá
napocskafestőnek.

A házak tetején
megbolondult egy hintaszék,
mert Ildi szép és vad
akár egy indián.

Ildikó,
a lelkem indigó,
adj tenyered közt
egy éjszakára szállást!

Nézd udvarlód!
Milyen magas!
Nem nyikorgó
Napszélkakas!

▶ Liliom

Nakra tünde ill!
Ájmrá ájch
Elevenenemene

Tükribe tinde
Elohene
Elohene
Nakra, Nakra
Illa bereth

Nada Nada
Ne Turbe

Shakra illa
Elevenenemene
Nakra tünde ill!

▶ Négy soros

Nyirkos hajnalokon megesett velem,
Hogy élém vetette magát egy vonat,
Egyébként mindig szerettem a magányos sportokat:
például fejest ugrani egy koldus kalapjába.

▶ Arc poétika

Másnaposan lédús narancsba haraptam.
Életem gerezdelését rég abbahagytam.
Mindent akarok lehunyt szemekkel látni,
anyám szefárd, apám askenázi.

Osiris újra Memphisben ◀

Hajómmal újból partjaid
Simítom, Városom!
Nagy vándorutam véget ért,
Talpamhoz földed ér!

Ó, Memphis, bölcsék városa,
Urad pihenni tér!
Osiris jó, a Jótevő,
Virágban várd urad!

Hol fény és árnyék összenő,
Kristályból trónusom!
Isis kezében a gyeplő,
Nem árthat tűzeső!

Ó, hetvenketten várnak itt,
Mind örömmel fogad!
Köztük van Seth, hetvenkedő,
Vörös testvérem ő!

Örül népem és bor folyik,
Mindenhol fáklya ég!
Köztük van Seth, a jót-evő,
Sötét testvérem ő!

Ó, Memphis, bölcsék vánkosa,
Urad pihenni tér!
Osiris halott, mint a kő,
Sosem köt ki már ő!

Hajómmal újból partjaid,
Memphis, nem súrolom!
Szememre Ré fényt nem derít,
Koporsómban úszom!

▶ A 72 cselszövő éneke

Nem kell nekünk jószág, bőség!
 (szeretjük a számbóbőgést!)
 Nem akarunk vetni, adni!
 (szeretünk nem elhallgatni!)
 Nem kívánjuk a más javát!
 (szeretjük a velő szagát!)
 Nem érdekel, ha más kiált!
 (szeretünk mi minden rimát!)
 Nem kérdezzük, te mit akarsz!
 (szeretjük, ha vihart kavarsz!)
 Nem örülünk, ha kivirrad!
 (szeretjük, ha villám villan!)

Nem kell nekünk a bölcsesség!
 (szeretünk mi, ó, veszettség!)
 Nem akarunk világbékét!
 (szeretjük mi a más vérét!)
 Nem kívánjuk a nyugalmat!
 (szeretjük mi a hatalmat!)
 Nem érdekel a vigasság!
 (szeretjük, ha győz a gázság!)
 Nem kérdezzük, jó lesz holnap!
 (szeretjük, ha szelet tolnak!)
 Nem örülünk a Királynak!
 (szeretjük, ha eret vágnak!)

Kar:
 Osiris, hát vesszél, nyomban!
 (Éljen Seth, a tökös Pikk Ász!)
 Ólmos sötétben kapirgálsz!

Isis siráma ◀

Ó, én szegény!
Te szegény Oziriszoá!
Eltűntél a sötét oí!
Kellott neked befeküdni
a koporsóbááá!
Gázolsz most sárrrbáo!
Szarba, csatornábaóó!

Ki ád néked FEHÉR CIPÓT?!

Éhédés!
hal szájába került
szépséges bráúú!
Khrr, Seth, mámávú!

31

Isis átká ◀

Fájdalmas átkom
Szárítson, vágjon,
Ne védjen semmi,
Typhon, te rém!

Kizakadt sarló
Anyánk méhéből,
Csorbuljon élted,
Úzzön a vég!

Szamárbóggésű,
Megöltesd véred,
Vörös daimón,
Átkozott légy!

▶ Ízisz és a 7 skorpió

Elől megyen Tefen vezér,
Utána az istennő jó!
Isis jobbán Mesetetef,
Mellette, ó, Tjetet is jó!
Szemleszegve, Befén, - balján,
Isis balján Matet is jó!
Hátul megyen Meseret is,
A sor végén Petet is jó!

Nem kell ide puska, gránát!
(Aludd az igazak álmát!)
Nem kell ide aknavető!
(Pihenni tér az istennő!)
Hetten vagyunk skorpiók mi!
Felesküdtünk Isis mellett!
Éltedbe a halált oltjuk,
Álmodban lesz villanyoltás!
Nyelved béna, arcod merev!
Elfelejtetted a neved!
(Isis, ha szán, feltámaszt tán!)
Nem kell ide puska, gránát!
(Aludd az igazak álmát!)

A királynő, Astarte fiának

Anyád helyett dajkád leszek,
kicsi herceg, Aneros!
Titkos szolgád, égi arád
leszek, Széparcú neked!

Hermész nevét, kisujjamból
kiszophatod, Aneros!
Halál tejét szívta eddig,
ezeremlős anyádtól!

Tejútra lépsz, ujjamból ha
kiszívod az örök észt!
Tűzben ringatom jó húsd,
tetődtől, ha talpig égsz!

Férgek étke, királyi sarj,
másvilági örök léssz!
Minden éjjel tűzben végzed,
virradatig, Aneros!

Sűrű éjben égi fecském,
körül repül, megsirat!
Király-anyád, ha felkiált,
elillan az öröklét!

Sírig sírhatsz, kicsi herceg,
nem ihatsz már örök-lét!

Az Alvilág Klubban

ha már minden
al-, közép és
felvidéken jártál
völgyet hegyet
sós tengert meghágtál

látni véled
madonnád gerincén
tejben-vajban
egy kígyó evickél

elszaladsz majd
dívák díványok közt
átvágatsz majd
vérték véredek közt

alig látsz majd
az Alvilág Klubban
szemed tágul
nyitott szájad csukva

akárhol is
leskelődsz kopogatsz
Véges Ben és
Végtelen Ben éppen

egymást nézi
egymás végbelében

Permutáció

*A Pitymalló Kesely,
az Örkény István Drámaírói Ösztöndíjnak hála,
prezentálja:*

A Leukokitoszisz-család

családi dráma egy részben

ÍRTA:

GYŐREI ZSOLT
SCHLACHTOVSKY CSABA

SZEREPLŐK:

Leukokitoszisz Gál családfő
Rebeka a felesége
Lemény egyfelől leányuk
Dénes másfelől fiuk
Prókrusztész rabszolga
Leukipposz házifilozófus

Játszódik az antik Hellászban,
közelebbről a Leukokitoszisz-villa ebédlőjében,
jó régen, de mai érvénnyel

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

(*Prókrusztész a terített asztal főjén ücsörög, ábrándos tekintettel. Be Leukipposz*)

LEUKIPPOSZ Nyitva találtam az ajtót és bejöttem.
 PRÓKRUSZTÉSZ (*értetlenül*) Miért?
 LEUKIPPOSZ Hideg van odakint.
 PRÓKRUSZTÉSZ (*flegmán*) A tél okán.
 LEUKIPPOSZ (*buzgón*) Nagyon helyesen látja. Éppen azon töprengtem idejövet:
 vajon mi volt előbb? Tél avagy hideg?
 PRÓKRUSZTÉSZ Tél. Hideg csak akkor lett, mikor nyitva hagytam az ajtót.
 LEUKIPPOSZ Milyen pragmatikus. Ám nálunk, filozófusoknál, az untalan kérdés-
 feltevés, hovatovább kérdésfelvetés, afféle szakmai ártalom. (*hehe-*
rész) Ugyanis, nem tudom, megismert-e, de bizony én vagyok az.
 Személyesen.

Szünet

LEUKIPPOSZ Leukipposz.
 PRÓKRUSZTÉSZ (*magába merülve*) Mi szépen táncolnak.
 LEUKIPPOSZ (*bizonytalanul*) Már akik.
 PRÓKRUSZTÉSZ (*felrebben, morcosan*) A hópelyhek. Gyönyör. (*ábrándosan*) Hullanak,
 mint a legyek.
 LEUKIPPOSZ (*készséggel*) No igen. Mindig lefele. Mindig újabbak, mégis egyfor-
 mák. Mondjam azt, szavam kedves járásával: ugyanazok.

Szünet

LEUKIPPOSZ Maga persze most felkapja a fejét a merész eszmeifuttatás hallatán, s
 azt kérdi: „Mi az, hogy ugyanaz?” De nem fogott meg! Vártam a kér-
 dést! Nos: nem tudom. Persze a nem-tudásra mint végső tapasztala-
 tatra bőven lesz még időnk visszatérni. Most nem szeretném az ebé-
 det késleltetni.
 PRÓKRUSZTÉSZ Azt ne is.
 LEUKIPPOSZ Meg tudom érteni. S nem csak azért, mert a megértés a kenyerem,
 ugye. (*vár*) Ha már a kenyeremnél tartunk, nem cáfolom, hogy az
 én gyomrom is anyag után esd. Mert hát minden: anyag, ahogyan az
 nyilván magának is szöget ütött a fejébe, amilyen kedves, értelmes
 ember, bolondul a hópelyhekért, de mindemellett vendégszerető,
 különben le sem mernék ülni az asztalához, (*leül*) és egy amfora bor
 mellett elbeszélgetni a világ természetéről, míg végre asztalra kerül
 a párolgó étel, kenyér nem is kell. (*feljajdul*) Hol maradnak már azok
 a tohonya rabszolgák?
 PRÓKRUSZTÉSZ (*eltűnődve*) Miért nem tépem ki a nyelvét? Magam sem értem ma-
 gamat.
 LEUKIPPOSZ (*ijedten*) Jó, jó, ne is folytassa. Sejttem én, mit akar mondani.

- PRÓKRUSZTÉSZ Semmit. Én a tetteimmal beszélek. Én a kezeimmal nyilatkozom meg. *(fennköltén)* Jaj, ti kezek, ti, művészetemben megkérgesült kezeim, ti szóljatok a nevemben, ti vegyétek szátokra a lelkemet!
- LEUKIPPOSZ *(új reménnyel)* Hogyne, az anyag szakadatlan cselekvés, a pusztaság csak az anyag közét kitöltő űr. Mindazáltal a cselekvésnek szüksége van szószólókra, az anyagnak szüksége van a számra – ugyanakkor a számnak is szüksége van az anyagra. De hát ezek a cudar cselédek!
- PRÓKRUSZTÉSZ Talányos. Miért is nem fojtom meg a mondat közepén? Azt hiszem, elsietett lenne, hevenyészett. Érnie kell, igen. Maradjon! Hergeljen, ihlessen, csak mondja és mondja!
- LEUKIPPOSZ Nem, hát háborítani önt semmiképpen sem maradok! Ha maradok, biztosíthatom róla, hogy nem evégett maradok, talán ebéd után is, már ha ebédünk ma egyáltalán. Lehorgonyozhatnékomat éppen-séggel az ön cselekvőkedve ajzza.
- PRÓKRUSZTÉSZ Folytassa, kérem. Igen jó úton halad.
- LEUKIPPOSZ *(lelkesen)* Itt ül, díszleg az asztalfőn, mereng a nekem is oly drága hópelyheken, míg belülről bizonynal csaknem szétveti a dühödt tett-vágy! Kanalat ragadni és neki a levesnek, hogy ajka, cselekvése e beszédes tanúja, csak úgy tündököljön a zsírtól, azután hoci a kor-bácsot, végigverni a szutykos rabszolgán, miért nem hozta hamarabb az ételt urának s parancsolójának s vendégének!
- PRÓKRUSZTÉSZ *(sötét kéjjel)* Lomha, nagy kortyokban ér gyomromba a forró, tápláló düh! Kínáljon, ne sajnálja tőlem! Habzsolom a szavát!
- LEUKIPPOSZ *(buzgón)* Persze az ember egy ideig túri, hogy szemtelenek. De amikor a vendégén csattan az ostor, hogy úgy mondjam *(heherész)*, az ő kárára hanyagok és tiszteletlenek, az már húsba vág. Jól mondom?
- PRÓKRUSZTÉSZ Soha jobban.
- LEUKIPPOSZ S még ha vendég volna csupán a vendég, aki ebéd után szépen továbbáll! De honnan tudja az a rabszolga, vajon nem éppen házi-filozófusnak kívánja-e alkalmazni ura s parancsolója?
- PRÓKRUSZTÉSZ *(borzongva a düh gyönyörében)* Maga egy múzsafi, hallja! Én amúgy is lobbanékony lélek vagyok, de ilyen hőfokra még sosem izzott bennem a düh! Hát ennyire is bírok gyűlölni!

2. JELENET

(Voltak, be Gál)

- GÁL *(morcosan Prókrusztészhez)* No lám, no lám! Már az asztalnál díszlegsz? Elszólitott a merengés a tűzhely mellől? Netán arra vársz angyalitürellemmel, hogy magam nézzek az ebéd után?
- LEUKIPPOSZ *(Gálhoz)* Úgy is van! Kotródj, pimasz! Több tiszteletet a gazdának, legalább a vendége előtt! *(Prókrusztészhez)* Már ne haragudjék, hogy leveszem a válláról a fenyítés gondját, de a hosszúra nyúlt várakozás arra a következtetésre juttatott, hogy ön nem elég erélyes a személy-zettel.

PRÓKRUSZTÉSZ *(lesújtó pillantást vet Leukipposzra, majd Gálhoz fordul)* Érték én szóból. Elhordom az irhámát, mielőtt úgy belefőztök a kásába, hogy kanállal ehetem magam ki belőle! *(el a konyhába)*

Kínos szünet, Leukipposz zavartan vigyorog Gálra.

LEUKIPPOSZ Tehát, amit mondandó voltam: szilárd meggyőződése, hogy ön nem elég érélyes a személyzettel.

GÁL Meglehet. De nyugtasson meg: e hibámmal ugyebár nem kótyavetyéltem el egy csapásra az ön becses rokonszenvét?

LEUKIPPOSZ Mi tagadás, joggal hányhatnám a szemére, hogy engedékenységevel engem hozott kínos helyzetbe.

GÁL Oh, ilyesmire vetemedtem volna? Beh szánom!

LEUKIPPOSZ Jól is teszi. Mert amint ön leveszi róla a szemét, ennek a cudarnak menten kinyílik a csipája.

GÁL Hálás vagyok, hogy figyelmeztet. Ezért olyan kíváncsi, hogy olykor egy-egy sehonnai a tiszteletét tegye: máskülönben menthetetlenül beleposhadnék az évek óta tartó megszokásba, mely e régi családi bútordarabhoz köt.

LEUKIPPOSZ Ám ez aligha mentsége a pimasznak arra, hogy családtagnak képzelje magát. Egy konyhai rabszolga! Mert ha, teszem azt, egy házi-filozófus tart igény ilyen kivételes bánásmódra, az természetes és rendjén való. Mennyire úgy van! Nem is sajnálnék e tárgyról hosszú órákig elmélkedni önnel...

LEUKIPPOSZ *(közbevág)* De a pusztá spekuláció szintjén ez nem volna több partatlan szócséplésnél...

GÁL *(közbekotyog)* Amitől lám egyaránt ódzkodunk mindketten.

LEUKIPPOSZ *(zavartalanul folytatja)* Merőben más helyzet áll azonban elő, ha ön fülön csípi a kínálkozó alkalmat, és valóban szert tesz egy házi-filozófusra, akit aztán méltó helyére ültethet az asztalfőre.

GÁL De ez nem több kósza ábrándnál, ugyebár?

LEUKIPPOSZ De bizony, hogy több. Mert gondolná-e, kivel áll szemben?

GÁL Tán gondolnám, de remélni sem merem. Már mint azt, hogy egyszer csak azon kapja magát, hogy bemutatkozik.

LEUKIPPOSZ Elég, ha a nevemet mondom. Leukipposz vagyok.

GÁL Oh, hát nem elég, hogy nem hagyják drága időmet ostoba alvással fecsérelni, de bőszip haraggal előrontva éppen Leukipposszal adatik szerencsém találkozni! Legyen üdvöz, kedves Leukipposz!

LEUKIPPOSZ Köszönöm. S ön kicsoda?

GÁL Én bárdolatlan! Hogyan is merem feltételezni, hogy ön tudomással bír arról, hogy az én házamban jómagam lakom?

LEUKIPPOSZ Ez megnyugtató: tehát ön a házigazda. S mi a becses neve?

GÁL Köszönöm, hogy figyelmeztet az udvariatságomra. Hiszen odáig nem ragadhat az ön szinte már szemtelenségnek tetsző eltökéltsége felett érzett ámulatom, hogy fittyet hányjak a jó modornak.

LEUKIPPOSZ Oda se neki! Tehát, hogy hívják?

GÁL Hisz miért is írtam ki a házam elé szép, nagy betűkkel, hogy Leukokitoszisz-család, ha nem azért, hogy eszembe jusson?

LEUKIPPOSZ *(tréfásan)* Felteszem, nem azért, hogy elolvassam. Én ugyanis nem szívesen olvasok, főleg nem ilyen hosszú szavakat.

- GÁL Látja, mit mondana most egy felületesen ítélkező idegen: micsoda barom, nem tud olvasni! De én nem adok az idegenek véleményére. Sőt, hogy tovább menjek, legszívesebben bottal vernék ki minden idegent a házamból!
- LEUKIPPOSZ *(meghökken)* Én önt keresem.
- GÁL Milyen szerencse, hogy idetalált, noha a nevemet sem tudja!
- LEUKIPPOSZ Jól mondja. Hisz mit tesz a név? Csupán egy adag anyagra önkényesen ráaggatott címke.
- GÁL Milyen mélyenszántó. Milyen filozofikus, szinte aggasztóan az. Ha nem ismernénk egymást ilyen behatóan, ha nem hallottam volna annyit önről, megvallom, felötlene bennem a kérdés, hogy mégis, mi dolga itt?
- LEUKIPPOSZ Hadd ne fáraszam a történetemmel. Inkább majd ebéd után mondom el.
- GÁL Oh, tehát remélhetem, hogy megtiszteli asztalunkat?
- LEUKIPPOSZ Remélheti. Biztosíthatom erről. Sőt ha már így összelelegedtünk, lehetek olyan bátor, hogy előhozakodjak javaslatommal.
- GÁL Kérve kérem rá.
- LEUKIPPOSZ Fogadjon engem fel!
- GÁL Oh! Miért beszél ön bátorságról? Miféle bátorság szükségeltetne ahhoz, hogy ön csak úgy ukmukfukk az otthonomba tolakodjék? Hát beste vadállatnak látszom én, hogy beleharapjak a kézbe, melyet akár etethetnék?
- LEUKIPPOSZ Attól nemde percig sem kell tartanom, hogy a terhére leszek?
- GÁL Ugyan, mivel lenne a terhemre? Csak azzal, hogy egy üres szájjal több, és egy üres ágygal kevesebb? Nem tudom: említette már, milyen munkakörre vágyik?
- LEUKIPPOSZ Munkakörre? Nem akarok én dolgozni!
- GÁL Oh, én anyám szégyene! Félretekerődött kacs az emberi természet venyigéjén, aki még nyelvemnek sem vagyok ura – hisz hogyan is mondhattam, hogy ön dolgozni fog? Hiszen ön itt fog lödörögni a házban, grasszál az átriumban, ázalog az úszómedencében, korzózik az árkádok alatt, heverészik, ahol kedve tartja...
- LEUKIPPOSZ És az elmémet járatom!
- GÁL Hogyne! Legfőképpen! Hisz mi másért kapná a pénzét? Ne aggódjék, megkeressük a táplálékát! Ha kell, az egész pereputtyomat eladom evezősnek egy gályára, csak hogy a maga hasa tömve legyen!
- LEUKIPPOSZ Meg a ruhám is kopott.
- GÁL De hisz van nekem ruhám, majd' a hét minden napjára tiszta jut! Kérem, hordja bátran, amelyik tetszik! Ha nem veszi tolakodásnak, hogy bátorságra biztatom. Tehát ha érdeklődnöm szabad, milyen minőségben kíván a költségemre elmélnedni?
- LEUKIPPOSZ Hogyan? Ön mégsem ismeri a nevemet?
- GÁL A nevét már igen, de a foglalkozását, szégyen-gyalázat, nemigen.
- LEUKIPPOSZ Filozófus vagyok, s ekképpen az ön házifilozófusa.
- GÁL Nem mertem én kimondani! Hiszen annyi ház van errefelé, annyi szebb és nagyobb, és ön mégis szerény hajlékomba toppant be – micsoda szerencsefi vagyok! Ha elgondolom, hogy talán éppen a szomszédomat zabálja ki a vagyonából, a szívem is belerepes. Mert mire is költethné az ember összekuporgatott garasait? Talán hagyja

	a gyerekeire? Vegyen nagyobb házat? Vagy hajókázzék ide-oda a világban? Ugyan!
LEUKIPPOSZ	Helyes. Ne herdálja a pénzt. Én, mint a materialista filozófia atyja, behatóan érdeklődöm az anyagiak iránt. <i>(nyújtózik)</i> Merre lesz a szobám?
GÁL	<i>(elképed)</i> Ez lehet kérdés?
LEUKIPPOSZ	Csak, amíg meg nem válaszolja.
GÁL	Szerénysége pirulni késztet. Beérné egyetlen szobával, amikor pedig az öné lehetne az egész utca, az összes szomszédom minden lakhelye, vagy akár a tenger fenéke?
LEUKIPPOSZ	Oh, a tenger! A tengerről én sokat tudnék mesélni! És fogok is, mihelyt ittlétem anyagszerű feltételeit elrendeztük.
GÁL	Mit mondhatnék erre mást, mint hogy természetesen átengedem önnek az én szobámat? Én majd meghúzom magam valamelyik sarokban, a kályha mellett, ruhátlan vacogva!
LEUKIPPOSZ	Nem, ezt nem fogadhatom el!
GÁL	Miért, hiszen tukmálom! Csak nem érzi úgy, hogy epésen gúnyolódom, és valójában lovakkal tépetném szét rest tagjait egy ingyenélő jöttmentnek? Tudja, a családom szerint hajlok a gúnyra, és emiatt sokszor megrónak! Most mondja meg: gúnyolódom én?
LEUKIPPOSZ	Nem vettem észre.
GÁL	Csodálatos. Akkor fogadja el Prókrusztész lakosztályát. Kertre néző ablakával az elvonult elmélkedés eszményi környezete. Békén figyelheti a hópelyhek hullását, követheti az anyag körforgását.
LEUKIPPOSZ	Egy rabszolga odújában? Megvallom, különbre számítottam. Az ön szobája hová tekint?
GÁL	Nem, nem! Az én szobámról szót se többet! Még szívemre venném, hogy gondolatban azzal vádol, hogy megsértődtem, amikor visszatásította.
LEUKIPPOSZ	Hm! Az ilyen nyakatekert szofizmusokról lesz szíves leszokni! S ha be is érem a szobával, mindenképpen takaríttasson ki a rabszolga után vele. Étkezés után szeretnék ledőlni egy kicsit.
GÁL	Örömmel! Úgy legalább tovább késik az ebéd, és bővebben elfecsegetünk, akár minden mondandónk végére járhatunk. De jaj, akkor talán feleslegessé válna, hogy ön ebéd után is itt maradjon? Vagy eleve ebédre? Vagy eleve?

3. JELENET

(Voltak, be Rebeka)

REBEKA	Kész van már az ebéd? Vagy nincs kész? Akkor mihez van térítve?
LEUKIPPOSZ	Ön is éhes?
REBEKA	Na hallja, ilyenkor! De nem is csoda, amilyen korán reggelizünk és későn ebédelünk. Mondom is ennek a Gálnak, Gál fiacskám, mondom neki, ezt nem lehet tréfával elütni, te megint csak gúnyolódol, mondom neki, pedig ezt komolyan meg kéne beszélünk, mondom neki, már csak a gyerekek miatt is, mert az embernek igazán csak a gyerekeiben telik öröme, mert ez a Gál, ez egy savanyú uborka.

(Gálhoz) Ne húzogasd a szádat, az vagy! *(Leukipposzhoz)* Az én kislányom, voltaképpen persze a mi kislányunk, csak megszokásból olykor az én kislányomként emlegetem, mert tudja, a Gál mennyit törődik vele, mint az apák általában, mondom is neki, te Gál, ne húzogasd a szádat, és vedd tudomásul, nagyon keveset foglalkozol a gyermekemmel, azaz a gyermekünkkel, de erre persze a munkájára hivatkozik, pedig nekem is van elég dolgom, elhiheti, tündéri gyermek. Igaz is, maga kicsoda?

LEUKIPPOSZ Nevem Leuk...

GÁL *(Leukipposzal egyszerre)* Ő az új...

REBEKA Persze nehogy azt higgye, hogy ezzel én a Dénest akarom leszólítani, mentsen isten attól, hogy mostohagyereknek érezze magát csak azért, mert ő nem olyan jól sikerült, hisz ugyebár ez tagadhatatlan, mint a kis Leményke. Nem, szó sincs róla, meg se forduljon a fejében, hogy Déneskét kevésbé szeretem, mint az anyagi Leménykét, azt a tündérbogarat, azt a habcsókot, csak mert Déneske nem az én tejemen nevelkedett. Mit is mondott, mi a neve? Remélem, máskor is eljön, mert úgy veszem ki a szavaiból, hogy ön kedves és értelmes ember, márpedig ilyenekre, ha hiszi, ha nem, nagy szüksége van Gálnak. Végülis én látom igazán, mennyire belefásult a gúnyolódásba. Mondom is neki a múltkor...

LEUKIPPOSZ Te Gál...?

REBEKA Te Gál, mondom neki, ha folyton húzogatod a szádat, egyszer még úgy maradsz, legyél már egy kicsit vidámabb, mire csak nevetett, mert mostanában állandóan csak röhög.

GÁL Ő az új...

REBEKA *(Leukipposzhoz)* Vagy talán te vagy az új rabszolga? Mindig mondom ennek a Gálnak, te Gál, mondom neki, ideje beszerezni egy új rabszolgát amellé a kivénhedt Prókrusztész mellé, mondom neki, persze egyszerűbb lenne Déneskét is befogni, csak ne szeretnénk annyira, mint a kis szemünk fényét, milyen hasznos munkaerő válhatna belőle!

LEUKIPPOSZ Én nem vagyok rabszolga, de Gál barátom mintha azt mondta volna, hogy önt készül eladni gályarabnak. *(Gálra néz)* Nemde?

REBEKA Ugyan, biztosan gúnyolódott.

GÁL Hát szoktam én?

4. JELENET

(Voltak, be Dénes és Lemény)

DÉNES Csókolom, apuka.

LEMÉNY Csókolom, anyuka! *(asztalhoz ülnek)*

REBEKA Látja, ez itt Déneske, a kis mostoha, akire annyi szeretetet pazaroltam. Nem is mondok neki soha olyasmit, hogy ő csak holmi kolonc lenne a nyakunkon, amilyen éhenkórász, mert tudom, nem esne jól neki. Ugye nem esne jól, Dénes?

DÉNES Nem. *(Leukipposzhoz)* Maga kicsoda, és mit keres itt?

REBEKA Dénes, legyél udvarias a vendéggel!
 LEMÉNY Dénes, legyél udvarias!
 REBEKA Mert mindig azt mondom a Déneskének, ha már az elméjét nem pallérozza, csak morfondírozik egész nap, meg a buta könyveit bújja, legalább udvarias legyen és kedves!
 DÉNES Szóval kicsoda? Szóval mit keres itt?
 GÁL Ó az új...
 LEMÉNY Mit keres itt?
 REBEKA Milyen kíváncsi ez a Leményke! Ez a tudásvágy, ez már születése óta jellemző rá!
 LEUKIPPOSZ Nevem Leukipposz.
 DÉNES Nocsak! Netán ön az a milétoszi származású görög filozófus, aki az időszámítás előtti ötödik században él, és akit az ókori atomelmélet megalapítójaként tisztelnek, és aki a ión természetfilozófia és az eleai logika összeegyeztetésére tett kísérletet?
 LEUKIPPOSZ Igen, előfordult...
 DÉNES Szálmalmas egy kísérlet volt. Mint minden olyan próbálkozás, amely arra irányul, hogy az ideákat pusztá anyaggá silányítsa. A szellem erejével érvelni az anyag felsőbbrendűsége mellett nevetséges ön-ellentmondás.
 LEUKIPPOSZ Minden anyag. A maga fellengző szelleme is abból a kásahegyből csapódott ki, amit legyűrt a torkán.
 REBEKA Hát gyomra, az van neki, öt helyett is!
 DÉNES Egyetlen kása sem több a kása ideájának időleges megtestesülésénél.
 LEMÉNY Korog a bendőm.
 DÉNES És hogy van Démokritosz?
 LEUKIPPOSZ Felhagytam az okításával. Kukkot nem ért az atomelmülethez. Csak bámul rám azzal a nagy hülye szemével bárgyún. *(Leménykére néz)*
 REBEKA Szakasztott Déneske!

Be Prókrusztész az ebéddelel.

PRÓKRUSZTÉSZ Feküdj meg a gyomrukat! *(Leukipposzhoz)* A tiedet is, te potyapecér!
 GÁL No, mi emlékezetest készítettél mára, Prókrusztész?
 PRÓKRUSZTÉSZ Kását.
 LEUKIPPOSZ *(borzongva)* Itt ennyire szeretik a kását? *(Leül az asztalfőre)*
 PRÓKRUSZTÉSZ Elég, ha én szeretem.
 REBEKA Nem tud más, ez a vén trotli. Mondom is a Gálnak, te Gál, legalább főzni tud ez az új rabszolga? Vagy ez is olyan hasznavehetetlen?
 PRÓKRUSZTÉSZ *(Leukipposzhoz)* Nem kotródsz a helyemről, míg szépen vagyok?
 LEUKIPPOSZ Takarodj a konyhába, te szutykos rabszolga!
 PRÓKRUSZTÉSZ De megjött a hangod, te sehonnai! Csodálom, hogy ez a marha Gál az ebéd közelébe enged!
 LEUKIPPOSZ *(Gálhoz)* És ön csak úgy tűri, hogy egy ilyen söpredék a vendéget háborgassa?
 GÁL Már megbocsásson, de engem nevezett marhának! Nemde, kedves Prókrusztész?
 REBEKA Prókrusztész, azonnal tűnj el a konyhába! Ne merészelj még egyszer ilyen pimasz lenni, mert eladlak a hentesnek!
 GÁL *(Rebekának)* Ne bánts, még a lelkére veszi.

DÉNES Prókrusztész, tudod, hogy bár általánosságban, mintegy alapjaiban én sem vagyok híve e társadalmi princípiumnak, mely alá-fölérendeltségi distinkciót létesít ember és ember között, de a világ jelenlegi állása szerint jobb, ha nem demonstrálsz.

LEUKIPPOSZ Te is anyag, mi is anyag! Anyag és anyag közt mi a különbség? Hát nem ugyanaz?

PRÓKRUSZTÉSZ Ha hiányzom, a konyhában őrjögök.

LEUKIPPOSZ És a szobádat mikor takarítod ki?

GÁL Igaz is, Prókrusztész, elkísérlek egy darabon. *(Prókrusztésszel el)*

LEUKIPPOSZ *(mértéktelenül lapátolja a tányéjára a kását)* Nincs leves? Felháborító. Egyszerűen felháborító. *(Megkóstolja a kását)* Csak odaégette. Ezért nem ért rá a szobámat kitakarítani? Hogy nyugodtan, ráérősen odaégesse? Ennél még a gályán is különb volt a koszt, komolyan! Jó étvágyat! Ne csak én egyem!

REBEKA *(csodálkozva)* Gályán?

LEMÉNY *(csodálkozva)* Gályán? Mi az a gályán?

LEUKIPPOSZ Messze az a Milétosz. Elég, ha ennyit mondok.

REBEKA Hanem ez a Prókrusztész egyre használhatatlanabb és szemtelenebb! Szemtelen – ez a helyes kifejezés! Mondom is a Gálnak a minap: te Gál...

GÁL *(be kásás hajjal)* Tessék?

REBEKA Gál, ne gúnyolódj! És máskor ne kend a kását a hajadra!

GÁL Félek, szegény Prókrusztész ma ebéd nélkül marad.

LEUKIPPOSZ Majd megeszi a maradékot. Én ugyan ebből le nem gyűrök annyit, amennyit kiszedtem.

GÁL Ha nem ízlik, a világért se erőltesse.

LEMÉNY Majd én megeszem.

GÁL Jól van, okos kislány, mindenre tud megoldást!

REBEKA Ugye-ugye? Látod, nem kell mindig gúnyolódni.

GÁL Mert az én Dénes fiam az nem ilyen. Őt csak a tudományok meg a művészetek érdeklik...

LEUKIPPOSZ Mert a filozófiához nem sokat konyít, az biztos. Jaj, de nem szeretem a kozmát, ha ilyen kásás!

GÁL Igaz is, megismerkedtetek már az új házifilozófusunkkal?

LEMÉNY Hol van?

DÉNES Az orrod előtt, csak oda nem látsz a szemedtől.

REBEKA Fogd be a szád, Dénes!

LEMÉNY Dénes, fogd be a szád!

GÁL Megvan mindig az önálló véleménye, ezt imádom benne.

REBEKA Jól mondd, Gál. Kivételesen okos ötlet volt tőled felvenni egy házifilozófust. Legalább Leménykének lesz kivel beszélgetnie a buta Dénesen kívül.

GÁL Főleg, ha Leukipposzt is mélyrehatóan érdeklik az olyasféle elemi kérdések, hogy milyen idő várható délután, vagy hogy ízlett-e tegnap a vacsora.

REBEKA Pizskálja a csőrödet, hogy én az életre nevelem? Ne sírj, kislányom, csak gúnyolódik!

GÁL Ne sírj, Leményke! Egy kis sírás kedvéért igazán kár félbehagynod az evést!

REBEKA	Persze, bátorítsd csak ezt a kákabélű utcagyereket, aki folyton finnyáskodik! Na nem ellened beszélek, Déneske, hisz éppen annyira szeretlek, mint Leménykét, Gál bármennyire is kivételez veled a kislányom rovására.
LEMÉNY	Én mindent megeszek!
REBEKA	Bizony, még a vasszőget is!
LEMÉNY	De azt nem szeretem! Hihihí!
GÁL	<i>(Leukipposzhoz)</i> Látja, milyen szellemes? Egy-egy találó tréfájával rögtön elűzi a viták gomolyfellegeit. Ő az én kis napsugaram, szinte világít a sötétben! Csak úgy nyeli a sötétet! Nem is rág, csak nyeli! <i>(megborzong)</i>
REBEKA	Muszáj állandóan azon csámcsognod, hogy mit vesz magához a kis drága? Csak, mert tele van a szája, és nem tud válaszolni? Buta férfiak!
LEMÉNY	Hihihí! Buta férfiak!
REBEKA	Talán nem azért törjük magunkat, hogy a gyermekeinknek mindig meglegyen a betevő falatjuk?
GÁL	De. Mi más cél hevíthetne életem során, mint hogy Leményke halálra zabálja magát?
REBEKA	Fejezd be, Gál! Milyen dolog ez, mondom neked, hogy egy vadidegen előtt ízetlenkedsz a kicsikénk rovására?
GÁL	Vadidegen? Hol látsz itt idegent? Hisz...
LEMÉNY	<i>(közbevág)</i> Az orrom előtt, csak oda nem látsz a szememtől.
GÁL	Szeretem, mikor félbeszakítasz, Leményke, ilyen elmés élcek kedvéért. Ám Leukipposz nem idegen, hanem...
REBEKA	Miért, te régebből ismered?
GÁL	Úgyse szeretek folyamatosan beszélni, túl lomha az én agyam ahhoz. Szóval Leukipposz nem más, mint...
DÉNES	Házifilozófus. Már mondtad.
GÁL	Persze, Dénes. Én csak duruzsolok itt, mint a kandalló, korántsem azzal a szándékkal, hogy zavarjam a társalgást. Ám, amit kinyögtem volna: Leukipposz, úgy is, mint házifilozófus...
REBEKA	Most mit húzogatsz a szádat, Gál? Mondd szépen, amit akartál! Kinek van türelme kivárni, amíg te befejezel egy mondatot? Lehetetlen állapot!
GÁL	Igazad van, szívecském. Csak falom itt a drága időt.
REBEKA	És ne bántsd Leménykét!
GÁL	Tehát Leukipposz nem egyszerű alkalmazott, hanem...
PRÓKRUSZTÉS	<i>(be)</i> Kedvem volna kivinni a tányérokat, persze csak, ha másnak nem akarózik. Szégyen gyalázat! Hát mi vagyok én?
GÁL	<i>(üvölt)</i> Családtag!
REBEKA	Gál, viselkedj az asztalnál! Ezt lássák a gyerekek?
GÁL	<i>(üvölt)</i> Családtag!
PRÓKRUSZTÉS	Szépen családtag! Aztán én végzek minden házimunkát? <i>(el a konyhába a tányérokkal)</i>
GÁL	<i>(elhalóan)</i> Leukipposz családtag!
LEUKIPPOSZ	Köszönöm, igazán kedves!
GÁL	Semmiség. Csak gúnyolódni szerettem volna.
LEUKIPPOSZ	Még szerencse, hogy jól sült el.
GÁL	<i>(tompán)</i> Igen. Még szerencse.

REBEKA És hol fog aludni?
 GÁL Hogyhogy hol? Ahol a családtagok szoktak.
 DÉNES Prókrusztésznél? Ajaj!
 LEUKIPPOSZ Mégpedig most rögtön. Vacsoráig lefekszem, és kiadósan megjáratom az elmémet.
 GÁL Hónap végén rendezzük egyben, ha megfelel.
 LEUKIPPOSZ Helyes.
 GÁL Én addig alszom, amíg maga munkálkodik. *(kimegy)*
 REBEKA Ránk fér a pihenés! *(indul)*
 LEMÉNY Anyuka!
 REBEKA Gyere, Leményke!
 LEMÉNY Már azt hittem, itt hagysz! *(Rebakkával el)*

5. JELENET

(Leukipposz, Dénes)

LEUKIPPOSZ *(feláll)* Szép álmokat, maga holdkóros idealista.
 DÉNES Azt hiszi, nem látok át a maga materialista szitáján? Hogy azért veti el a szellemet, hogy egyenlőségjelet tegessen a gondolkodás és a délutáni szunyókálás közé?
 LEUKIPPOSZ Ha le is hunyom a pillám, az anyag tovább gondolkodik bennem. Tűnődik, mit csináljon ebből a rettenetes kásából a gyomromban.
 DÉNES A maga téveszméi szerint csupán az emésztés volna a különbség élet és halál között?
 LEUKIPPOSZ Ha nem is a legfontosabb, de az egyetlen. No, hát örülök, hogy már is dolgom akadt, és ezt tisztázhattuk. Jó pihenést!
 DÉNES És az akarat? A halott anyagnak nincs akarata.
 LEUKIPPOSZ Az akarat? Az kutyafüle! Vagy ahogy nálunk Milétoszban mondani szokás, smafu! A szofisták világbolondító találmánya, hogy oksági összefüggéseket magyaráznak az eredendően céltalan anyagmozgásba. Üres bölcsekedés, szófia beszéd. Na de most már valóban aludni mozdít az anyag.
 DÉNES De mégis, ha kihűlve heverne megcsonkított teteme a kertben, aligha sírnának az atomjai vánkos után. Főleg, ha a feje is... de hagyjuk!
 LEUKIPPOSZ Mi van a vánkosommal? Vagy a fejemmel? Meg a kerttel? Mondani akar valamit, vagy csak nem fér el magában a hang?
 DÉNES Reméltem, segít megfejteni egy talányt.
 LEUKIPPOSZ Segítettem.
 DÉNES Ugyanis tegnap is találtunk egy tetemet.
 LEUKIPPOSZ Aki keres, az talál.
 DÉNES Főleg, ha az illető tudja, hogy Prókrusztész ablaka alatt kutakodják! A többi is ott feküdt. *(ironikusan)* Oda vetette őket a céltalan anyagmozgás.
 LEUKIPPOSZ Nana! Most már ilyen hajmeresztő rémtörténetekkel próbálja toldani-foldani hézagos okoskodását, fiatal barátom?
 DÉNES Ez nem okoskodás. Ezek merőben anyagszerű tények. Egy halom meggyalázott hulla. Mind egy méretre alakítva: a rövidebbek meg-

	nyújtva, a hosszabbak megcsonkítva. Na, ezekben aztán tényleg nem zsiszeg semmi szellem. Még annyi sem, mint magában, amíg szunyókálva mereng.
LEUKIPPOSZ	Lám, lám, az erőszakolt szelleműzés milyen zsákutcákba vezet. <i>(Nyugtalanul)</i> Prókrusztész ablaka alatt, azt mondja? Nahát!
DÉNES	Szakasztott alatta. És nem szégyellem megvallani, hogy az én tudományom itt véget ér. Talán ön, az anyag elkötelezett híve, rá tud világítani egy ennyire, mármár gusztustalanul anyagszerű jelenség magyarázatára, azokra a kölcsönhatásokra, amelyek...
LEUKIPPOSZ	<i>(közbevág)</i> Gyilkos volna Prókrusztész?
DÉNES	Ugye, hogy ez az ember első gondolata? Látja, szegény Prókrusztész nem menekülhet a múltjától. Csak, mert valamikor üldözött gyilkos volt, képes máris mindenki ilyen váddal illetni. Pedig ez nyilván nem több a körülmények látszólagos összefüggésénél. De mivére munkál bennünk a szellem, ha nem képes magasabb rendet teremteni a...
LEUKIPPOSZ	<i>(idegesen közbevág)</i> Láncot a lábára, és gályára vele!
DÉNES	Látja, ez a materializmus csődje! Megragadni azon a ponton, hogy Prókrusztész ágya mindannyiszor vérben úszott, meg hogy a mérete történetesen megegyezik a holttestek méretével, és nem lépni tovább!
LEUKIPPOSZ	<i>(magán kívül)</i> Ki kell belezni! Szíjat hasítani a hátából! A bestiális gyilkos!
DÉNES	Inkább a körülmények áldozata. Az áldozatok áldozata. De elhiheti: szörnyű úgy ébredni, hogy a kertünk telis-tele van potyogtatva holttestekkel, míg azok hozzátartozói a szemetesben várnak sorukra.
LEUKIPPOSZ	Miféle hozzátartozói?
DÉNES	Végtagok, ilyesmi. Érti már, miért van szükségem a segítségére?
LEUKIPPOSZ	Nem. Maga érti?
DÉNES	Tudom is én, mondhatná, hogy igazából nem is létezik gyilkosság, hiszen az anyagon mit sem változtat, ha egy darabból több darabbá lesz hirtelen. Azt hiszem, lesz min töprengenie Prókrusztész ágyában. Megyek is, hagyom pihenni. <i>(el)</i>
LEUKIPPOSZ	Várjon! Ne hagyjon egyedül! Beszélgethetnénk! Olyan jól elfilozofálnánk! <i>(magában)</i> Borzasztó. Azt nem értem, ez a Gál miért tűr meg minden eszelőst a házában! <i>(el)</i>

6. JELENET

(Lemény be a konyhából egy lábossal, a kása maradékát kanalmazgatva; később Leukipposz, majd Prókrusztész)

LEMÉNY	Megéhezttem, hihíhi. Gyorsan leszedték az asztalt, és nem volt időm megtömní a bendőmet. Hogy tudnak ezek folyton csak szunyálni? Kenyeret nem találtam. Nem baj, nem akarok hízni. Mert ha hízik, akkor dagadt leszek, és nem fogok tetszeni a férfiaknak. Bár én nem szeretem a férfiakat, mert mértéktelenek evésben-ivásban. Meg is mondta anyuka apukának: „Te Gál, ez a Déneske rendkívül mértéktelen evésben-ivásban, a fene a bélpoklát. Persze nem ellene beszélek...”
--------	---

- LEUKIPPOSZ (be) Nem és nem. Nem jön álom a szememre. Egyszerűen nem bírok nem gondolkodni. Miért nincs kulcs a zárban? Miért néz a kertre az ablak? És egyáltalán: miért lakik egy rabszolga az emeleten? (Meglátja a falatozó Leménykét) Á, Leményke. Ízlik?
- LEMÉNY Nem. Csak azért eszem, hogy ne jusson a Prókrusztésznek, mert dagadt lesz, és eltunyl, és nem dolgozik rendesen.
- PRÓKRUSZTÉSZ (be a konyhából) Egy percre teszem ki a lábam a konyhából, és máris... Hová lett a lábas?
- LEUKIPPOSZ (kedveskedve) Csak nem lába kelt, kedves Prókrusztész?
- PRÓKRUSZTÉSZ Tréfálgodunk? (vérszomjasan) De milyen jól tesszük!
- LEUKIPPOSZ (idegesen) Ugye? De ne aggódj, megvan a lábasod. (Leménykére bök)
- PRÓKRUSZTÉSZ (bőszén) Eszi! Eszi! Sok lesz, Leményke!
- LEMÉNY Dehogy. Egyre kevesebb.
- LEUKIPPOSZ Nem kedves?
- PRÓKRUSZTÉSZ De. De nekem te még kedvesebb vagy.
- LEUKIPPOSZ (kínban) Köszönöm, hogy tegezel. Jólesik, hogy bizalmas viszonyunkon mit sem csorbított, hogy időközben engem házifilozófusnak kértek fel.
- PRÓKRUSZTÉSZ Csak gúnyolódj bátran! Nem gúnyolódsz hiába, ne félj!
- LEMÉNY (teli szájjal) Fogd be a szád, te koszhadt rabszolga!
- LEUKIPPOSZ (ijedten) Leményke, tömd csak a majmot, ne hagyd magad kínálni! (Prókrusztészhez) Csak éhes a gyerek, nem téged akart megrövidíteni.
- PRÓKRUSZTÉSZ (felbőg) Megrövidíteni? Ez finom! Ez ínycseck fülének való tréfa.
- LEUKIPPOSZ Nem több esetlen szófordulatnál.
- PRÓKRUSZTÉSZ Mondod te.
- LEUKIPPOSZ Mondok mást. Hagytam neked egy kis csemegét a tányéromon... (heherészik) Már amennyit sikerült a pákosztosok elől megmentenem. Különleges füstölt íze volt, ehhez fogható kását még soha nem kóstoltam. Erre emlékezni fogok, amíg csak élek.
- PRÓKRUSZTÉSZ A szádban lesz az íze.
- LEUKIPPOSZ Szóval fogyaszd el bátran! Én meg hadd örüljek a gondolatnak, hogy a tányéromból eszel, míg az ágyadban alszom, ha már Gál volt olyan kedves, hogy utólagos engedelmeddel... (buzgón) Mellesleg nagyon kényelmes ágyikó! És szakasztott az én méretem. Egy lábkörömnyi sem lóg le róla belőlem. Semmi szükség rá emígy, hogy a méretemre szabd, így jó, ahogy van, nem kell belőlem gondot csinálnod magadnak, vagy a többieknek...
- PRÓKRUSZTÉSZ (üdvözülten) Azt mondod, éppen a te méreted? Nem csapsz be? Mert nagyon fájna a csalódás. Neked talán még jobban, mint nekem.
- LEUKIPPOSZ Egészen biztosan. Engem őszintén gyötör a tudat, hogy kitúrta lak a fekhelyedről, és fogalmam sincs, merre ödöngsz, amíg én békén szenderegnek. És ettől egyszerűen nem jön álom a szememre.
- PRÓKRUSZTÉSZ Aludj nyugodtan. Ha ott leszek, tudni fogod, hol vagyok.
- LEMÉNY Olyan nehéz kikaparni az alját. És pfuj de rossz, amikor sikerül. Mindjárt kihányom.
- LEUKIPPOSZ Maradj te csöndben, aranybogár!
- LEMÉNY És akkor megeheti a Prókrusztész.
- LEUKIPPOSZ Dehogy eszi meg! Az ő gyomra túl ínycs ahhoz.
- PRÓKRUSZTÉSZ Meg én úgylis jóllakom a te kihúlt maradékokkal, igaz, te házi kedvenc?

- LEUKIPPOSZ Ne irigyeld a sorsomat! Lásd, én sem irigylem a tiédet.
- PRÓKRUSZTÉSZ Pedig irigyelhetnéd.
- LEUKIPPOSZ Isten ments, hogy beléd beszéljem, de mintha mégis valami neheztelést vélnék kiérezni a válaszaidból. Nem hibáztatnálak érte, ha így volna. Elismerem, nem megy könnyen a barátkozás, ha az egyik fél egyszerű háztartási eszköz, ha nem haragszol a kifejezésért, míg a másik pallérozott elme, a család dísze, az otthon büszkesége, aki tisztességes javadalmazást is húz a – valljuk meg, nem túl megerőltető – szolgálatáért.
- PRÓKRUSZTÉSZ Kitekerem a nyakadat! De nem, nem. Az olyan hebehurgya volna.
- LEUKIPPOSZ Nem is volna méltó a barátságunkhoz. Mert a társadalmi különbségek áthidalhatók. Nem kell hozzá más, csak egy kis megértés, egy kis szeretet...
- PRÓKRUSZTÉSZ Meg egy kis gúnyolódás!
- LEUKIPPOSZ Igen. Nem! Miért gúnyolódnék veled, Prókrusztész? Hiszen te nem tehetsz arról, hogy rabszolga vagy. Nem azért vagy rabszolga, mert alantas a lelked – még ha nem is vagy kimondottan művelt –, vagy, mert érdemtelen vagy bármi különb állásra.
- PRÓKRUSZTÉSZ *(epésen)* Más volna a helyzet, ha családtag volnék, ugyebár? Az már elég érdem volna arra, hogy kényeztessenek.
- LEUKIPPOSZ Megvannak az előnyei, az biztos. De vigasztaljon a tudat, hogy Leményke feltétlenül éhen halna, ha nem volnál olyan önzetlen...
- PRÓKRUSZTÉSZ Lehet az is boldog, aki kihúzza az éhhalálig.
- LEUKIPPOSZ Takarodj a konyhába, te koszhadt rabszolga!
- PRÓKRUSZTÉSZ *(meghökkenve)* Mit mersz, te büdös?
- LEUKIPPOSZ Úgy értem, mikor Leményke ilyesmit böfög fel, te mégse szeged a szavát, mert tiszteled benne a családtagot, még ha, mint hallom, főleg és elsősorban Rebeka asszony kislánya. Ezért vallom magam szerencsésnek, hogy én is elnyertem a családtag megtisztelő címét...
- PRÓKRUSZTÉSZ Ez a töltött dagadó, ez a fattyú hájgombóc a példaképed?
- LEUKIPPOSZ *(lelkesen, boldogan)* Igen, ez a gördülő éléskamra, ez a ksigömböc, ez a zibi-zabigyerek!
- PRÓKRUSZTÉSZ Szutykos, büdös kis potyadék, eszi a zúzámát. Csak ne szeretném, mint a véremet, lenne szalonnam a kéménybe.
- LEUKIPPOSZ Nem kéne a kását füstölnöd, igaz-e? *(Heherészik)* Egyél csak, Leményke.
- LEMÉNY Köszönöm. Nincs mit. Vidd innen, te büdös rabszolga.
- PRÓKRUSZTÉSZ Büdös, az te vagy. Én koszhadt vagyok.
- LEMÉNY Vidd innen, mert belehányok. Pedig azt nem illik egy úrilánynak.
- LEUKIPPOSZ A fattyúból nem lesz faggyú, hehe. Már ahogy azt Milétoszban mondják.
- PRÓKRUSZTÉSZ Az alma nem esik olyan messze a fájától, mint te fogsz Milétosztól. Már ahogy nálam mondják. *(El a lábassal)*
- LEUKIPPOSZ Szeretem, hogy ilyen talányosan fogalmaz. Vagy nem szeretem? Mindenesetre beleborzongok.
- LEMÉNY Most már muszáj leszek alukálni egy kicsit. Fájt a pocim egy kicsit. Megyek is. Egy kicsit.
- LEUKIPPOSZ *(hirtelen ötlettel)* Nem mész te sehová, amíg rá nem jövök, miért is maradsz.
- LEMÉNY Nem én?
- LEUKIPPOSZ De, te nem.

LEMÉNY De én egy kicsit álmos vagyok egy kicsit.
 LEUKIPPOSZ Te nem álmos vagy, hanem zabigyerek. Igaz?
 LEMÉNY Mindent megbizok. Még a vasszőget is. De azt nem szeretem.
 LEUKIPPOSZ Mit szeret rajtad Prókrusztész, de komolyan? Mindegy. Fő, hogy rajtam is szeresse ugyanazt.
 LEMÉNY Ugyanazt?
 LEUKIPPOSZ Csak tudnám, mi az az ugyanaz, már egy teljesen konkrét ugyanarra gondolok. (töpreng)
 LEMÉNY Ugyanarra? Lefekszel?
 LEUKIPPOSZ Annyi időm biztosan nincs, hogy ilyen fülig érő hasat növezzek. Mást kell kitalálni.
 LEMÉNY Az az, mikor behozzák az ételt.
 LEUKIPPOSZ Mi van?
 LEMÉNY A kitalálni az az, mikor behozza a Prókrusztész az ételt.
 LEUKIPPOSZ Az az, igen. Apádat meg nem ismered, jól gondolom?
 LEMÉNY Nem.
 LEUKIPPOSZ Tévedsz, mégis jól gondolom. Neked fogalmad sincs semmiről. De majd most. Elárulok neked egy titkot, amit csak te tudhatsz a családban.
 LEMÉNY Apuka se?
 LEUKIPPOSZ Nem, nem.
 LEMÉNY És anyuka?
 LEUKIPPOSZ És a Dénes se. Egyedül te ezen a gömbölyű világon, amit én mellesleg inkább levesestál formájúnak képzelek el, melynek közepén lebeg a szárazföld, de ezt csak úgy mondom.
 LEMÉNY Jó titok. Nem mondom el senkinek.
 LEUKIPPOSZ Nem ez a titok. Ezt mindenki tudhatja.
 LEMÉNY Apuka is?
 LEUKIPPOSZ És anyuka is, és...
 LEMÉNY Déneske is?
 LEUKIPPOSZ Mindenki.
 LEMÉNY Mindenki ezen a gömbölyű világon, amit te mellesleg...
 LEUKIPPOSZ Úgy is van, te cipó. De halljuk a titkot. Tudod, hogyan születik a gyermek?
 LEMÉNY Kicsin.
 LEUKIPPOSZ (bólint) Ha tudod, nem magyarázom. Na mármost, Gálnak és Rebekának, hiába is erőlködtek, nem lehetett közös gyermekük, vélhetően valami titokzatos körülmény rejtélyes folyamánképpen. Elég az hozzá, hogy édesanyád illatos kertjét én öntöztem nemző nedűmmel, hogy virágba szökkenjen.
 LEMÉNY És te hajigálsz ki az embereket az ablakon? Csúnya dolog, anyuka szerint is.
 LEUKIPPOSZ Nem, azt, azt egy barátom csinálja, akit most nem szeretnék nevén nevezni, mert félek, hogy félreértené, és azt hinné, oktanul ideparancsoltam valami csip-csup ügy miatt.
 PRÓKRUSZTÉSZ (benéz) Szóltál?
 LEUKIPPOSZ (kínban) Nem, hozzád végképp nem. De éppen kapóra jössz. Maradj bátran a körünkben, ha nincs más teendőd. A mosogatás megvár, nem igaz?
 PRÓKRUSZTÉSZ Jól van, takarodom. Csak kellett egy kis porig alázás. (el)

LEUKIPPOSZ	Ajjaj. (Összeszedi magát, pátosszal) Egyszóval, Leményke, én vagyok az apád!
LEMÉNY	És akkor miért Prókrusztésznek adtad a kását?
LEUKIPPOSZ	Leményke! Én vagyok az édesapád!
LEMÉNY	És akkor miért Prókrusztésznek adtad a kását?
LEUKIPPOSZ	Csak.
LEMÉNY	És anyukám is kettő van?
LEUKIPPOSZ	Apucikád is csak egy van.
LEMÉNY	Te és Gál?
LEUKIPPOSZ	Nem „és”, hanem „vagy”, de nem is „vagy”, hanem vagyok. De ez már túl elvont annak a te csökkent agyadnak.
LEMÉNY	Ágyamnak? Amiben alszom, mikor már kitálaltak? Utána? Most majd, rögtön?
LEUKIPPOSZ	Az agyadról beszéltem, de felejsük el. A lényeg, hogy az embernek csak egy apukája lehet. És az mostantól én vagyok neked.
LEMÉNY	És ha te vagy az apukám, téged se pusztíthatlak meg lefekvéskor?
LEUKIPPOSZ	Nem. Azt azonban még tudnod kell, hogy amikor apád, nem apád, apád én vagyok, hanem Gál, tudomást szerzett édesanyád irántam táplált érzelmeiről, sőt egyebekről is, mert nemcsak érzelem volt ott, de mi minden, egyszóval gályára juttatott. Édesanyád akkor már a szíve alatt hordott téged.
LEMÉNY	Engem a tenyerén hord. De megyek, mert bekakilok, és azt nem szabad.
LEUKIPPOSZ	Megőrzöd a titkot, ugye?
LEMÉNY	Ha nem kell elismételni. Ugye. (el)
LEUKIPPOSZ	Ennek hiába beszélek. Ez tényleg nem fogja elismételni.

7. JELENET

(Leukipposz. Be Prókrusztész)

LEUKIPPOSZ	Á, kedves Prókrusztész komám! Bánhatod, hogy nem maradtál körünkben! Olyan, de olyan jól beszélgettünk így családirag!
PRÓKRUSZTÉSZ	Hallottam én minden szót. A konyhám zengett a nyüzsgésségtől.
LEUKIPPOSZ	(heherész) Csakugyan? Még ilyet! Szinte bánom, hogy megzavartunk a bizonyára nem csekély figyelemösszpontosítást igénylő munkádban. Persze ezt csak játszi gúnyból, no nem gúnyból, inkább csak évődőn mondom, minthogy igazából örvendek annak, hogy a te füledbe jutott ittlétem valós jogcíme, mert így talán remélhetem, hogy végre lakatot teszel arra a búzödött, appardon, lepcsés posztóra, kussban kotyvasztasz a rühes vackodon, és nem háborgatod a családtagokat, édes egy komám.
PRÓKRUSZTÉSZ	Na, ne mondd, hogy máris befejezted! Még tudsz fokozni!
LEUKIPPOSZ	Erről a tegezésről meg nagyon sebtén leszokhatnál, te ótváros.
PRÓKRUSZTÉSZ	Ó, ez ült, ez nagyon ült. Kegyed igen ért a nyelvemen, házifilozófus-apuka úr. (Gúnyosan) Mentségemre szolgáljon, hogy méltóságod is gályarabként kezdte, és a gályán a szaktársi közvetlenség a kölcsönös tegeződést hozta szokásba.

LEUKIPPOSZ Persze, jómagam is rabszolgaként működtem egy darabig, ezért tűrtem ezt a nyegle pajtáskodást, minden határon jóval túl. De a gályarabság igazából nem elégített ki.

PRÓKRUSZTÉSZ És hogyan tetszhetett gályarabként működni ilyen izmokkal?

LEUKIPPOSZ Idejekorán megszöktem.

PRÓKRUSZTÉSZ Hogyan, ha szabad kérdezni?

LEUKIPPOSZ Egyszerűen. Megláncolni, ugyebár, csak a testet lehet, a lelkem szabadon szárnyalt akkor is. Pontosabban nem is szárnyalt, hanem oda-lópózott a felügyelőhöz, ellopta a bilincsem kulcsát, visszaosont, és kiszabadított.

PRÓKRUSZTÉSZ Úgy hallottam, kegyed csak az anyagban hisz, a lélek létezését pedig tagadja.

LEUKIPPOSZ Akkor még nem tagadtam. A materializmus későbbi vívmányom.

PRÓKRUSZTÉSZ És aztán idáig tetszett úszni, át a tengeren?

LEUKIPPOSZ Ezek szerint. Csak ez a két választásom volt: úszom vagy nem úszom.

PRÓKRUSZTÉSZ Hát rosszul tetszett választani. *(el)*

8. JELENET

(Leukipposz. Be Gál)

LEUKIPPOSZ *(magában)* Azt gondolom, kezd megkedvelni. Bár nem gondolom komolyan. Talán gúnyolódom. *(A belépő Gálhoz)* Szerinted gúnyolódom, kedves Gálom?

GÁL Hát hihetek a fülemnek? Nem csalóka remény szülte kósza ábránd csupán, hogy tegezel, édes, egyetlen Leukipposzom? Persze, hiszen te régesrég tudod, amit én csak most tudtam meg, miszerint szegről-végről, hogy úgy mondjam, sorstársak volnánk...

LEUKIPPOSZ Avagy te is foglalkoztál filozófiával?

GÁL *(kacag)* Oh, nem, sajnos nem. De találunk mi más közös témát, nem igaz? Képzeld csak el, mi történt velem az imént. Felébredek arra a nyomasztó érzésre, amit a hólyag feszülése okoz, azt indulok tenni, ami ilyenkor szokásom – hát kibe ütközöm? Ki nem engedi, hogy annak rendje és módja szerint megkönnyebbüljek?

LEUKIPPOSZ Ki?

GÁL Na, azt majd te mondod meg, hogy pontosan ki. Én mindenesetre úgy hívom, hogy Leményke. Kérdelem, odaengedne-e egy kicsit, akár azon az áron is, hogy ő elcepelj onnét a ronda, nagy, hájas ülepét – mire mit felel? Nos?

LEUKIPPOSZ Gondolom, az ebéddel kapcsolatban...

GÁL De nem! Azt felelte, hogy idegeneknek tilos! Mire én, nemde gyanítod, előhozakodtam az örömhírről, kevés büszkeségeim egyikével, hogy az édesapja vagyok.

LEUKIPPOSZ *(ijedten)* Mire ő?

GÁL Mire ő közölte, hogy az ő édesapja Leukipposz, és hogy az embernek csak egy édesapja lehet, ezt mondta az édesapja. Mire én visszakérdeztem, mi tagadás, csodálkozva. Nem mintha az első eset lett volna, amikor nem értem, mit mond. Erre ő mit felelt?

LEUKIPPOSZ	(zavartan) Valami hasonló badarságot nyilván.
GÁL	Hogy nem mondja el, mert titok.
LEUKIPPOSZ	Hát ha titok, akkor az szent, ugyebár. A gyerekeknek megvannak a maguk apró titkai.
GÁL	S hozzátette, hogy menjek, és nedűmmel öntözsem az édesanyja kertjét, míg virágba nem szökken. Tehettem egyebet?
LEUKIPPOSZ	(idegesen) A fő, hogy jól végződött.
GÁL	Még nincs vége, még korai megkönnyebbülnöd. Tudniillik töprengtem. Nem volt rá sok időm, csak néhány önfeledt pillanat, míg a nevemet próbáltam egy vonallal a hóba égetni, hiába. Csak addig jutottam, hogy „Leuk”, és ekkor megint te jutottál eszembe.
LEUKIPPOSZ	Legközelebb próbálkozz a „Gál”-lal.
GÁL	Feltétlenül. És biztosíthatlak, akárhol jársz is, nagy hálával fogok rád gondolni, amikor sikerül.
LEUKIPPOSZ	Különös. Úgy beszélsz, mintha távozni készülnék.
GÁL	S ugyan ki róná ezt fel neked? Nagyra értékelem a tapintatot, ami szándékod elhallgatására intett, de látod, már megbékéltem a gondolattal, hogy némán veszed a cókókodat és szeded a sátorfádat.
LEUKIPPOSZ	(zavartan) Ilyesmit lennék képes elhallgatni?
GÁL	Meg, hogy Leménykét is becsomagolod, takaros puttonyt rittyentesz belőle, és mind messzebről hánysz fittyet vendégszeretetemre!
LEUKIPPOSZ	Node...
GÁL	Nem, nem kell, hogy bevalld! Nem sértődöm meg, ha így teszel, de azt nem szeretném, ha könnyezni látnál. Jobb is így, pissenés nélkül, sebbel-lobbal, lopva, tudniillik Leménykét lopva, megfosztva minket nemcsak tőle, de a búcsú torokszorító pillanataitól is, igen, ez így van rendjén, el sem köszönök, könnyedén, mindennapi mozdulattal magamra húzom a szobám ajtaját, és odabent végre zavaratalanul átengedem magam a fájdalomnak, álomba sírom magam...
LEUKIPPOSZ	Nézd, Gál, ez megható és szívhez szóló vallomás, ámde...
GÁL	Semmi „ám”, és semmi „de”! Fekszem majd az ágyamon, elképzelem, ahogy együtt rójátok az utat, mester és tanítványa, méginkább tanainak megtestesülése, a tömör anyag, és zörgettek be vadidegen házakhoz, két kipenderítés közt pedig az időjárás viszontagságairól és a következő étkezés kilátásairól értekeztek...
LEUKIPPOSZ	(ijedten) Na nem, hát az ki van zárva. Hogy éppen én, és éppen Leménykét, hogy elvigyem innét, és ezzel olyan szomorúságot idéztek a fejedre, egyszerre az ő hiányát és az enyémet, nem, ez...
GÁL	De, ez, bizony, hogy ez, kevesebbel be sem érem.
LEUKIPPOSZ	Nem, ez több a soknál, ezzel túlmennék minden határon.
GÁL	Menj csak, ne sajnálj!
LEUKIPPOSZ	Most már jusst sem! Megvallom, ha erőszakkal marasztottál volna, hivatkozván elvitathatatlan családtagi státuszomra, bizonynal dacoltam volna veled. De így, hogy ilyen nemesen, ilyen megértően, lemondóan... Nem, és nem. Nekem is van lelkem. Már nem abban az értelemben, ahogy a hígvelejű idealisták elképzelik, hanem az anyagom egy ficakja, néhány kósza atom szedett-vedett tömörülése. Meg azután Rebeka asszony sem örülne...
GÁL	Hát vigyék őt is! Hadd legyen teljes a gyászom!
LEUKIPPOSZ	Nem, őt aztán már végképp nem. Itt a helye, a családja körében...

- GÁL Te vagy az igazi családja! Én csak vendég, azt ne mondjam, betolakodó, pimasz jöttment voltam az életében, aki kihasználta, hogy szegénykém nem ismeri a szüleit, sőt a gyermeke szüleit is csak félig... Én csak percnyi vigasz voltam, a perc elmúlt...
- LEUKIPPOSZ *(hirtelen ötlettel)* De egyébként is, miről beszélünk? Fogalmam sincs, ez a hájgombóc, ez a zsírgömb honnan izzadta össze ezt a rémálmot, csak, hogy ne kelljen beengednie téged a retyóra!
- GÁL *(megdöbbenve)* Hát tagadod? Ezt is el akarod venni tőlünk? Most akkor keressünk más apát, ha már nem hagy nyugodni a most ébredt kétely? Ne adj isten, valami idegent?
- LEUKIPPOSZ Szerintem ennek a Prókrusztésznek kellene először a körmére nézni, mert a szeme sem áll jól. Mióta is van nálad?
- GÁL Oh, Prókrusztész, ő nem, őfelőle nyugodtan alszom.
- LEUKIPPOSZ Ez irigylésre méltó.
- PRÓKRUSZTÉSZ *(be)* Szóltottak?
- GÁL Inkább emlegettünk, mintsem hívtunk, Prókrusztész.
- LEUKIPPOSZ Még ha Prókrusztésznek is hívtunk, még emlegettünk.
- PRÓKRUSZTÉSZ Én nem bánom, ha ugráztatnak. Kicsit föltolul a vér az agyamba. Vacsorára kása lesz, ha már bejöttem. Kásaleves.
- GÁL Ez valami új! Ez a Prókrusztész, amilyen mesterszakács, folyton alkot valami újabb költeményt!
- PRÓKRUSZTÉSZ Nincs ebben semmi pláne. Amit ez a mocsadék, ez a szökött gályarab meghagyott ebédre, felöntöm némi hóléval.
- GÁL Ezt Leukipposzra érted, a mi házi családtagunkra, te konyhatündér? *(Leukipposzhoz)* Mert azt kikötöm, hogy azok után, hogy kis híján rokon viszonyba keveredtünk, természetesen nem fogom hagyni, hogy filozofálással fáraszd magad, és hogy pénzt keress a házamban!
- PRÓKRUSZTÉSZ Ez egy rabszolga. Egy bűzhödött pofájú, nyomorult rabszolga, egy szökött bűnöző!
- GÁL De csupán emiatt nem neheztelsz rá, éppen te, igaz, Prókrusztész?
- PRÓKRUSZTÉSZ Nem, dehogy neheztelek. Egészen más terveim vannak vele. *(el)*

Pillanatnyi feszült csönd

- GÁL *(nyájasan)* És néha nem hiányzik a gálya, kedves barátom?
- LEUKIPPOSZ Á, cseppet sem.
- GÁL A vidám evezős kompánia, a sorsközösség összekovácsolta, életre szóló barátságok?
- LEUKIPPOSZ Nézd, én csak a Prókrusztész miatti aggodalmamtól sarkallva...
- GÁL Nem kell szabadkoznod. Szépen fogjuk magunkat, főleg téged, átlejtünk a hatósághoz, és megérdeklődjük, merre járnak most azok a kedves, vén tengeri medvék, hol kérgesedik a markuk, gondolnak-e rád, emlegetnek-e, visszavárnak-e zsúfolt soraikba...
- LEUKIPPOSZ Nem hiszem. Ami engem illet, az életemnek ezt a korszakát már lezártam magamban. Félek, az evezés fájó sebeket tépne fel. Tudod, csecsszopóként kerültem a gályára, a lehető legalkalmatlanabb közegbe, ami csak egy csecsszopónak kijuthat.
- GÁL Érzem, hogy visszahúz a szíved.
- LEUKIPPOSZ Nem, ez már a múlt. Nem is ismertem a szüleimet, ahogyan Rebeka sem. Zord férfiak neveltek, a tőlük telhető szeretettel. Emlékszem,

- mikor már ülni tudtam, pici evezőt készítettek nekem, azzal paskoltam a vizet, apró padocskámhoz láncolva.
- GÁL Szégyentelenül fogok zokogni, figyelmeztetlek. Nem, nem maradhatsz itt, amikor az igazi családod bizonyára tengernyi kétség hullámain hanykolódik. „Mi van a mi kis evezősünkkel, a drága, pici materialistával?”
- LEUKIPPOSZ *(kétségbeesett riadalommal)* Ezt most rögtön fejezd be. Egyrészt akkor még nem voltam materialista. Másrészt nem szökött gályarabi minőségemben tisztelem meg a házat, hanem, egyrészt ugye, házi-filozófusként...
- GÁL A világért se említsd fel...
- LEUKIPPOSZ De bizony, mert hiszed, vagy nem, legalább olyan hálás vagyok neked, hogy felfogadtál, mint te magadnak, vagy nekem azért, hogy egyáltalán bezörgettem. Nem is tudod, hányszor gúnyoltak ki, hány-szor kergettek el kényelmesnek és derűsnek tetsző otthonokból, csak, mert felajánlottam szolgálataimat, hány éjjeli tartalmát zúdították a nyakamba, és röhögték az ablakból, mint rovom tovább a poros utat... Egyébként ezzel kapcsolatban el is akartam neked mondani valamit: én nem vagyok filozófus.
- GÁL Vagy úgy? Akkor ugyebár nem vennéd zokon, ha még sürgős és kényszerű távozásod előtt megkorbácsolatnálak a kertben?
- LEUKIPPOSZ Nem, arról szó sem lehet. Hiszen éppen te vagy az, aki ráértett titkom velejére: arra, hogy igazából családtagként időzőm köztetek.
- GÁL Avagy mégis te vagy Leményke apja?
- LEUKIPPOSZ Az hazugság volt. Inkább füllentés, ami azért nem ugyanaz, mondom szavam kedves járásával. Én Rebeka édesapja vagyok.
- GÁL *(elképedve röhögni kezd)* Sírok és nevetek egyszerre, te mókamester, te kis füllentős aranybogár! Ezt már nem hiszem el!
- LEUKIPPOSZ De.
- GÁL Nem, nem.
- LEUKIPPOSZ De bizony. Ez annyi mindent megmagyaráz. Gondold csak el: megmagyarázza, mit értett félre az a túlnyomóan gömbölyű lányod.
- GÁL És én mit értek félre? Mert én meg makacsul azt hallom, hogy te volnál Rebeka apja! *(röhög)* Esküszöm! Esküszöm, ezt hallom!
- LEUKIPPOSZ Mert ez az igazság. Igen, a feleséged egy szökött gályarab leánya.
- GÁL Ezt valamelyest sejtettem. De hogy éppen te... Apuka... *(röhög)* Már pillanatig se tévesszen meg, hogy úgy tűnik, mulatok. Ha most a feleségem belépne, és rám is szánna némi figyelmet régen nem látott nemzőapja rovására, hát alighanem azzal vádolna, hogy éppen gúnyolódom, miközben belülről rág valami, valami féreg, olyasmi indulattal, aminőt az ember csak a legvérlázítóbb arcátlanságok hallatán tapasztal magában.
- LEUKIPPOSZ Igen, Rebeka ilyen. Az anyjától örökölte.
- GÁL Ismerted az anyját is?
- LEUKIPPOSZ Személyesen nem, csak... Ja, de. De. Hogyne. Csak nem hallottam jól a kérdést.
- GÁL Majdnem beugrottál.
- LEUKIPPOSZ Tréfáltam persze. Vagy te tréfáltál?
- GÁL Mindegy, jót neveltünk. Őszintén, derűsen, tiszta örömben. Ez a legfontosabb.

LEUKIPPOSZ Rebekának mindenesetre egy szót se. Rendben?
 GÁL A legnagyobb. De miért is? Vagy se?
 LEUKIPPOSZ *(bizonytalanul)* Most erre meg mit lehet mondani?
 GÁL Valamit azért kéne. Valami tréfásat.
 LEUKIPPOSZ Mondjuk, hogy először kedveljen meg, akkor majd könnyebben fogadja a jóhírt? Nem éri villámcsapásként?
 GÁL Igen, valami ilyesmire gondoltam. Nem kell ennél semmi nyakatekertebb, hajmeresztőbb indok. Azt hiszem, hamarosan úgyis megkedvel, ha nem bolondul érted máris, én meg megyek, szerzek Prók-rusztésznek is néhány kellemes percet. Ha nem bánod, hogy őt beavatom, végülis őt is érinti.
 LEUKIPPOSZ Persze, fiacskám, menj csak. Feltétlenül tájékoztasd, csak erre ügyelj. És vágass le vele egy csirkét.
 GÁL Csirkét! Hogyne, csirkét. Meglássuk, mit ás ki a hó alól. *(el)*

9. JELENET

(Leukipposz, majd Rebeka)

LEUKIPPOSZ *(magában, zavarosan)* Megint kezdem. El kéne menni, mielőtt befejezem. Kell ez nekem? Még a koszt sem olyan. Az ágy meg...! Leg-alább a méretem. Jaj, ez a barom! Pedig álmos vagyok. Csak föl is kéne ébredni. Mit mondjak majd a vén kotlósnak? Sőt most mit mondjak neki?

REBEKA *(be)* Nohát, kedves Leukipposz! *(körbekiált)* Kis aranyom, hol vagy? Nem vagy itt, ahol a mama keres? Imád bújócskázni. Meg engem is imád. Én meg őt imádom. Az én kislányomat, már hogy a mi kislányunkat, csak mindig az én kislányomként emlegetem.

LEUKIPPOSZ *(gyorsan)* Ez amúgy is csak egy félreértés, hogy a mi kislányunk, ezt azóta tisztáztam a kedves férjével, elmondtam, hogy valójában... Persze nem is érdekes, mit mondtam, az a lényeges, hogy nem a mi kislányunk.

REBEKA Milyen kedvesen furcsa, amit mond, egy kukk nem sok, annyit sem értek belőle. Persze nem nekem kell értenem belőle, nem engem kell okítania, hanem a bűbajos Leménykét, azzal a kis okos fejével! Olyan nyitott, minden újra fogékony, mint egy, mit mondjak...

LEUKIPPOSZ Üres lap.

REBEKA Jól mondja! Merre jársz, szívem? És hihetetlen, milyen feje van, minden megragad benne! Bármit mondok neki, visszamondja, de teljesen hibátlanul, mint egy papagáj, komolyan mondom! Elfilozofálgattak már? Mondja, hová dugta? Csak nem a konyhába küldte, hogy egyék valamit? Ugye? Mikor éhes, akkor képtelen odafigyelni, tudom én! Muszáj neki, hogy mindig tele legyen a szája.

LEUKIPPOSZ *(gyorsan)* Nincs a konyhában.

REBEKA Azt nála sose lehet tudni. Mindig mondom ennek a Gálnak, tudja, ő a férjem, mondom neki: „Te Gál, megnézem Leménykét a konyhában, ne főjön már a fejünk, hol van!” De ezt csak úgy mondom neki, hogy mégis beszélgessek vele valamiről, mert különben olyan

- egy búvalbélelt, bamba kedélybeteg, álló nap csak röhög. „Gál fiacskám, ez így nem mehet tovább”, mondom neki, „te mindig csak röhögsz, persze gúnyosan, azt érném meg, hogy egyszer sírnál, de úgy igazán, szívből, én mindent elkövetek, hogy tönkretegyem az életedet, hátha egy kicsit megkomolyodsz, rám nem lehet panaszod, de én sem tudok mindig egyedül sírni, lassan belefásulok, már a könnyeim is sötlanok, hiányzik belőlük az igazi kedv, a kedély, a...” De mindegy, megnézem ezt az én kis drágalátos...
- LEUKIPPOSZ Jó, inkább elmondom én, ne menjen sehová. Én apa vagyok, ez a nagy titok, nincs rajta mit szégyellni.
- REBEKA Akkor megérti a nyugtalanságomat. Leményke eltűnt, Gál meg nem tudom, hol van, de az biztos, hogy nem a kislányomat keresi. Mert tudja mennyit törődik vele, annyit, mint velem. Nem sok örömöm telik benne, elhiheti, mindenkit csak macerál, hiába mondom neki: „Gál fiacskám, aludni szeretnék, ne macerálj folyton!” De csak nem akar macerálni. Tényleg, kisiú vagy kislány? Már a kislányát értem. Nekem elhiheti, az embernek igazán csak egy kislányban telik öröme. Nézze csak meg ezt a Déneskét, hát siralom! Pedig én ugyanúgy szeretem, higgye el, és mégis úgy néz rám, mint a mostohájára! Hát inkább rá se köpök, nem is szólok hozzá, kerülöm, mint a leprást, csak ne fájjon neki, ha meglát! De azt hiszi, hálás érte? A figyelmért, a tapintatomért? Azért mondom, hogy Déneskétől ne várjon semmi jót, rusnya egy természete van, maga csak barátkozzon Leménykével, örüljön, hogy magának is kislánya van, mondtam is magának, hogy az embernek csak a kislányokban telik igazából öröme, biztos emlékszik, most mondtam az előbb.
- LEUKIPPOSZ Nem tudom, honnét tetszik gondolni, hogy nekem kislányom van, vagy nagylányom, vagy kész felnőtt, javakorabeli asszonylányom, kenceficézi magát és be nem áll a szája naphosszat, szóval nincs. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy van, vagy főleg itt a házban, a családban, hogy bármelyikük a lányom. Tetszik ismerni a Gál apját? *(zavartan)* Az apját? A férjem apját? Hát nem szégyelli magát, ilyesmit kérdezni? Erről fecsegne velem, míg nem találom a kislányomat? Csépelne a szót, hordana össze hetet-havat? Méghogy ismerem-e az apósomat? Mert a Gál apja nekem az apósom, úgy bizony! Ismerem, mint a saját apámat, ha mindent tudni akar, fene abba a kotnyeles mindenébe! Nagyon rossz helyen kapirgál, kedves házifilozófus úr, hogy sütné meg a tudományát! Azt hiszi, valami csibészesség nyomára bukkant, valami bűnös mit tudom én, micsodára? A mi családunk egy minta-család, minket a szeretet, a megértés, a közös érdeklődési kör fűz össze. Igenis, ez erősebb, mint az a vérségi kötelék, amit nem győznek emlegetni, pedig csak a baj jár vele, a keserűség! *(Zokog)* Tudtam, hogy egyszer ez lesz! Hogy jön valaki, és a fejünkre olvassa! Pedig mi nem tehetünk semmiről! Mi a mi bűnünk, mondja meg! Mi a mi bűnünk?
- LEUKIPPOSZ *(elepedve a kíváncsiságtól)* Nos?
- REBEKA Elvégre nem ismertem az apámat, és Gál sem az övét! Ki gondolta volna? Maga gondolta volna?
- LEUKIPPOSZ Én? Én sem gondoltam előre... Nem is volt szándékomban így felzaklatni magát azzal, hogy... De még nem is mondtam semmit!

REBEKA Ezt nem lehet előre sejteni!

LEUKIPPOSZ Tudniillik, hogy kinek az apja vagyok. Azzal még adós maradtam, adós egy apóssal, ugye, úgylátom maga most joggal kíváncsi, bár talán sejti már, kinek is vagyok az apósa, mert lassanként én is kezdem sejteni...

REBEKA Ugye, az ember apósa valakinek az apja is!

LEUKIPPOSZ Igen.

REBEKA És az ember néha későn tudja meg, kinek!

LEUKIPPOSZ De sose késő, ugye, ha nem is korán. De hát örülök, hogy végre tisztáztuk ezt a fontos kérdést, kislányom, ugyebár megengeded, hogy mostantól így szólítsalak...

REBEKA Tessék? Mi az? Mit locsogsz-fecsegsz össze? Miféle kislányod? És hol az enyém, a kis drága?

LEUKIPPOSZ Mit tudom én, valahol eszi magát. Szóval én vagyok Gál apukája, azaz Gál az, akinek az apukája vagyok, hogy mindent érts. De ez köztünk marad, ugye? Lakat a szánkon, ahogy Milétoszbán mondták. Egyelőre nem szeretném, ha Gál fülébe jutna.

REBEKA Mármint...

LEUKIPPOSZ Tudtam, hogy meg fogod kérdezni. Nos, szeretném, ha először megkedvelne, jobban összeemelegednénk, így családiról, azután majd jöhet a nagy meglepetés.

REBEKA No de hát... no de hát te...

LEUKIPPOSZ Torkodon akadt a szó? Meg is értelek. Igen, egyszerre felbukkantam, hipp-hopp, a saját fiam nem ismert rám. Ez már csak így van. Sose látott, szolgáljon mentségül.

REBEKA *(elképedve)* Akkor én most megyek, megkeresem az én... az én saját... kedves, édes... szóval Prókrusztészt. *(el a konyhába)*

LEUKIPPOSZ *(lelkesen)* Menjél, kislányom, már nem úgy a kislányom, hanem a kisfiam kis felesége, menjél csak a kedves-aranyos Prókrusztészhez, és mesélj el neki mindent, töviről-hegyire! Ne hagyd abba, míg nem érsz a végére, és semmit ne felejts ki belőle, ha mégis, inkább kezdj előlről! Csak ne engedd, hogy elkalandozzék a figyelme, ő pedig a figyelme nyomába kalandozzék! Addig én szundítok egy cseppet, mit egy cseppet, egy vödörnyit, egy üstnyit, azután visszajövök, kialudva, üdén, éberen, ő rám mosolyog, megrázza a kezem, na azt azért talán mégsem merészeli, és elém teszi a sült csirkét! Lányom, mondd meg neki, hogy valami salátát is kerítsen a hushoz! *(indul)*

10. JELENET

(Be Dénes)

DÉNES *(sietve érkezik)* Hogyan esett a szunyókálás?

LEUKIPPOSZ Lám, az idealizmus zsákutcája. Azt hiszi, ha itt talál ébren, abból mindjárt az következik, hogy kialudtam magam.

DÉNES Holott?

LEUKIPPOSZ Holott adjon még két óra gondolkodási időt, és felelek a hebrencs kérdésére.

DÉNES Hát menjen, ha akar. Csak szerettem volna még utoljára szót váltani magával.

LEUKIPPOSZ Kísérjen el, ha úgy van. Legalább segít az ajtó elé tolni a nagyszekrényt.

DÉNES De akkor én is a szobában rekedek.

LEUKIPPOSZ Milyen pragmatikus! Elhibázott idealista. *(el)*

DÉNES *(eltöpreng)* Szekrény... szekrény... Hát persze! A szekrény! Ja, de mégsem. Úgysem jó. *(Megrázza a fejét)* Nem, nem, nem. Egyáltalán, minek van Prókrusztésznek szekrénye? Nincs is ruhája. Ez mindenre akkor is feltűnő, ha mindenre nyilván, az eleai logika szerint, nem is ad magyarázatot. *(Kikiabál)* Prókrusztész! Prókrusztész!

11. JELENET

(Dénes. Prókrusztész morogva be a konyhából)

PRÓKRUSZTÉSZ Igen, így hívnak, hallgatok rá. Van más is?

DÉNES Hát...

PRÓKRUSZTÉSZ Csak mert beszélgettünk a konyhában. Nagyon érdekes dolgokról.

DÉNES Mondd, voltaképpen minek van neked szekrényed? Mit tartasz benne?

PRÓKRUSZTÉSZ Van egy csomó polcom, amiket nem tudtam hová tenni. Végeztünk?

DÉNES Igen.

PRÓKRUSZTÉSZ *(indul)*

DÉNES Várj csak! Miért kell neked egy csomó polc?

PRÓKRUSZTÉSZ Mit kezdenék egy üres szekrénnel?

DÉNES *(felcsattan)* Nekem itt ne beszélj mellé, hallod-e! Ahhoz már túl komolyra fordultak itt az események, hogy talmi szofisztikával elűthesd a választ!

PRÓKRUSZTÉSZ Azt akarod hallani, hogy a bestiálisan meggyilkolt áldozataim levedlett gőnceit tartom a szekrényben?

DÉNES Csak nem?

PRÓKRUSZTÉSZ Nem csak. Ott vannak a szerszámaim is. Most már mehetek?

DÉNES Nem! Nem csapsz be többet! Nem vezetsz tovább az orromnál fogva! Annak vége! Pedig én bíztam benned, és hittem neked! Na nem akkor, mikor azt állítottad, hogy te gyilkoltad meg azokat az embereket, akkor éppen, hogy nem hittem neked, mert bíztam benned! De becsaptál! Jó, hogy Leukipposz felnyitotta a szememet!

PRÓKRUSZTÉSZ No, hálából én mijét fogom felnyitni, az majd kibukik, meglátod.

DÉNES *(komoran)* Le vagyok sújtva, komolyan mondom. Miért éppen nekem kellett rádöbbennem erre a minősíthetetlen viselkedésedre? Miért? Miért kell nekem a legtisztábban látnom, a legértelmesebben gondolkodnom, s a leggyorsabban szaladnom a hatósághoz? Eddig azt hittem, áldás a bölcsesség, isteni ajándék!

PRÓKRUSZTÉSZ Dénes, ha se vége se hossza okoskodásokat akarok hallani, akkor egyszerűbb, ha nem metszem el Leukipposz gigáját. Bár nem is ez a tervem vele.

DÉNES Elég, az én szemembe nem hintesz több port! Tudom, hogy ártani akarsz neki is, ahogyan mindegyiküknek ártottál, nem is akármennyire!

- És én még emberszámba vettelek, te emberbőrbe bújt farkas, te vad-
állat, te szörnyeteg! Pedig milyen jó voltam hozzád, milyen meg-
hatóan, magával ragadón, szívet tépően és végtelenül jó! Megosztot-
tam veled a legtitkosabb gondolataimat, neked adtam a kinőtt
saruit! Vagy neveztelek egyszer is koszhadt rabszolgának, mikor
pedig az vagy? Nem! És mindezt miért? Mert azt hittem, a barátom
vagy, hogy hálából nem te követted el azokat a rémtetteket!
- PRÓKRUSZTÉSZ Na, ne sírd el az összes könnyedet. Még szükséged lehet rájuk.
- DÉNES Fenyegetni mersz? És ráadásul tegező formában?
- PRÓKRUSZTÉSZ *(magába száll)* Nem. Csúnya száj, fúj, fúj, fúj! *(veri a saját száját)*
Ronda száj, nesze! Nesze! Minek beszélsz bele a kezeim dolgába?
(Déneshez) Hadd öleljelek meg, gyere, te kis durcamorci!
- DÉNES *(elhúzódik)* Ne! Fékezd magad, vén gazember! Majd a hóhért ölel-
gesd, vagy a tönköt!
- PRÓKRUSZTÉSZ Hát feladnál? Igazán feladnál? Képes volnál?
- DÉNES Miért ne volnék képes?
- PRÓKRUSZTÉSZ Mert én vagyok a nagyapád, azért.
- DÉNES Te...? *(elakad)*
- PRÓKRUSZTÉSZ *(bólint)* A nagyapád.
- DÉNES Az én...? *(elakad)*
- PRÓKRUSZTÉSZ *(bólint)* Nagyapád.
- DÉNES Hát ezt sosem... Hát erre azért néha... Hát ebben mindig...
Hát ezért van szekrényed?
- PRÓKRUSZTÉSZ Igen. Mostantól nevezheted a nagypapa szekrényének.
- DÉNES *(kábán)* Jó. És... és miért hazudtad magad gyilkosnak? Csak hogy
eltitkold, hogy a nagyapám egy szökött gályarab? Ráadásul egy
koszhadt rabszolga? *(eltűnődik)* Nos, lehet, hogy tényleg nem fené-
kig öröm, amit érzek, ha jobban belegondolok. *(Kíváncsian)* Igaz is,
kinek az apja vagy? Apámnak vagy anyámnak?
- PRÓKRUSZTÉSZ *(zavartan)* Nos, több gyerekem van, apák, anyák elegyest. Köztük ez
a Gál fiacskám, az édesapád.
- DÉNES Félttem, hogy azt mondd, az anyámé vagy.
- PRÓKRUSZTÉSZ *(ijedten)* Milyen anyádé, te?
- DÉNES *(értetlenül)* Rebekáé.
- PRÓKRUSZTÉSZ *(riadt sietséggel)* Róla egy szót sem szóltam, jó? Nem kell itten min-
denfélét kitalálni az anyádról.
- DÉNES Nem, csak azért örülök, mert azért anyám valahogy, mit mondjak,
és azt is hogyan... Nem szeretem, na. Tudom, bántja kicsit, hogy
olykor úgy viselkedem vele, mintha a mostohám lenne, de... tény-
leg, egyszerűen kilel a hideg, ha a közelemben jön. És ahogy azt a ször-
nyeteg, hústorony húgomat nyalja-falja, attól legszívesebben elhány-
nám magam, csak az nem illik egy úrifíúhoz.
- PRÓKRUSZTÉSZ Nem is. Inkább ne edd meg. Nyugodtan hagyd a tányéron, de a legjobb,
ha ki sem szeded. Miért nem lehet annyit szedni, amennyit az em-
ber jó étvágygal meg tud enni, és gond nélkül meg is tud emésztetni?
- DÉNES Az ám, nagyapó, miért nem engednek téged az asztalhoz? És egyál-
talan, miért vagy rabszolga?

12. JELENET

(Voltak. Leukipposz sápadtan betántorog)

LEUKIPPOSZ Megtaláltam a konyhai holmidat, Prókrusztész.
 PRÓKRUSZTÉSZ Miféle konyhai holmimat?
 LEUKIPPOSZ A szekrényben, tudod. Ami ráborul az emberre, ha nem tudja, hogy
 kijár a lába, és mégis odább próbálja mozdítani. Az a sok hacuka,
 amit telefröcsköltél paradicsomlével.
 PRÓKRUSZTÉSZ Csak hogy megvannak.
 LEUKIPPOSZ Meg a paradicsomvágó bárdod is. Miért nem tisztogatom le olykor?
 Megromlik rajta a szosz, azután kész a bélhurut.
 DÉNES Ne most, Leukipposz! Most nincs szükség az áskálódására! Ne
 dühitse fel Prókrusztészt!
 PRÓKRUSZTÉSZ (rászól Dénesre) De, hát hadd csinálja! Végülis családtag.
 DÉNES Te tudod, Prókrusztész. (Vihog) Hallod? Megint Prókrusztésznek
 neveztelek, megszokásból!
 LEUKIPPOSZ (csodálkozva) Valóban. Ez a megszokás, ez áldásos egy megszokás.
 Megkönnyíti a kapcsolatteremtést.
 PRÓKRUSZTÉSZ Megyek, felteszem a vacsorát.
 LEUKIPPOSZ Nagyon rokonszenves feltevés.
 DÉNES Inkább majd én, jó? Te csak pihengessél, nyújtóztasd ki a lábadat!
 PRÓKRUSZTÉSZ Az enyémet? Ez még sosem jutott eszembe.
 DÉNES Mert olyan szorgos vagy. De ma délután én leszek a rabszolga, a te
 kis rabszolgád, én kotyvasztok a konyhádban...
 LEUKIPPOSZ (heherészve belevág) És Prókrusztész fog nyögve hánykolódni az
 ágyán.
 PRÓKRUSZTÉSZ Nem. Tudja kegyed, ki fog.
 DÉNES Szaladok, itt se vagyok! (elszalad a konyhába)

13. JELENET

(Voltak.)

PRÓKRUSZTÉSZ (meghatódva néz Dénes után) Hát nem egy aranybogár?
 LEUKIPPOSZ Nocsak, nocsak, párás a szemed, öreg harcos?
 PRÓKRUSZTÉSZ Néha elábrándozik az ember, hogy minden másképp is alakulhatott
 volna. Tiszta lehetnék, mint a földre szállt hópelyhek.
 LEUKIPPOSZ (sóhajt) Igen, a hópelyhek fehérnek születik, aztán nézd meg!
 Az emberek összetapodják, és ronda, szutykos sár lesz belőle.
 PRÓKRUSZTÉSZ Ne vigasztaljon! Még ha gúnyolódik, se!
 LEUKIPPOSZ Szegény Prókrusztész, mindenütt gúnyt szimatolsz! (Érzelegve)
 Nehéz, gyötrelmes sors juthatott osztályrészedül, hogy ilyen meg-
 keseredett lettél, ilyen kínzón bánatos...
 PRÓKRUSZTÉSZ (morcosan) De milyen kínzón, még nem is tetszik sejteni!
 LEUKIPPOSZ (zavartalanul) ... ilyen fájón szomorú.
 PRÓKRUSZTÉSZ Hagyjon engem békén ezzel a sápkóros nyurmákolással.

- LEUKIPPOSZ Tudom, hogy a durva, és valljuk meg, jócskán elhanyagolt külső alatt
érző lélek lakozik, mely érzékeny a szépségre.
- PRÓKRUSZTÉSZ Allergiás rá, így akarta mondani.
- LEUKIPPOSZ Tudom, hogy a te lelked mély, mint a kút a kertben!
- PRÓKRUSZTÉSZ Be van fagyva.
- LEUKIPPOSZ *(ekszztatikusan)* Olvaszd hát fel! Nyisd fel a szíved, mint egy ormót-
lan, szüette szekrényt, és engedd, hogy lelked fehérneműiből a dohot
lelkem fuvalma űzze tova!
- PRÓKRUSZTÉSZ Maga már nem is hisz a lélek létezésében!
- LEUKIPPOSZ Vannak következetlen pillanataim, de nem szégyellem! Tárulj fel!
Tárulj fel, mint egy rozsdamart, redves ólajtó, és lelked visongó
malackáit ereszd ki, hadd dagonyázzanak kedvükre lelkem pocse-
tájában!
- PRÓKRUSZTÉSZ *(elérzékenyül)* Rózsaszín kismalac! Dundi, bársonyos újszülött jószág!
Mit tettem veled, te szegény, kis ártatlan poronty! Vágóhídra küld-
telek! Persze, áttételesen, mint ahogy valójában kismalac sem voltál,
te csöppség!
- LEUKIPPOSZ Ugye, nem engem tegezel már megint? Persze mondd csak tovább, a
világért félbe nem szakítanálak!
- PRÓKRUSZTÉSZ Elherdáltalak, elkótyavetyéltelek, mert nem akartam gyilkosod
lenni! És tessék! Mások gyilkosává lettem miattad, véreskező, elve-
temült, gonosz bácsivá! Nem, mintha nem élvezném, de fáj, hogy te
tettél engem azzá!
- LEUKIPPOSZ Sosem késő megváltozni, Prókrusztész, édes egy komám, te két
lábon járó könnyzacskó! Tekints rám, én is hogyan megváltoztam,
már azóta is, hogy betettem ide a lábamat!
- PRÓKRUSZTÉSZ És mire kiteszem a lábát, magára se fog ismerni.
- LEUKIPPOSZ *(erőltetetten kacag)* Ej, te huncut! Mindenre visszavágsz valami morcos
megjegyzéssel! Pedig a szíved arany, most már le sem tagadhatod!
- PRÓKRUSZTÉSZ *(epésen)* Dehogy tagadom! Együtt nevetek magával szegény öreg
Prókrusztészen. Az ábrándjain! Hófehér lelke sárrá tapicskolt pely-
hein! És tudja, mi a szörnyű? Hogy még igaza is van! Valahol itt leg-
belül nekem fáj a legjobban, hogy meg kell gyilkolnom!
- LEUKIPPOSZ *(lelkesen)* Hát ne gyilkolj meg!
- PRÓKRUSZTÉSZ Egy elhaló, kis nyöszörgő hangocska mintha egyenesen azt suttozna,
hogy ne gyilkoljam meg!
- LEUKIPPOSZ *(kétségbeesve)* Hát ne gyilkolj meg! Nagyon szépen kérek!
- PRÓKRUSZTÉSZ De kell ez nekem? A gúnykacaj? *(Parodisztikusan)* „Ni, a nyámnyila
Prókrusztész! Lám, hogy elpuhult! Fogatlan oroslán! Szánalmas
hülye!” Hiszen kit érdekel...
- LEUKIPPOSZ *(rávágja)* Engem! Könyékig vágyom tunkolni a lelked zsíros szaft-
jában! Vagy kozmás kásátában, ha pontos akarok lenni – és hízelgő
egyszersmind!
- PRÓKRUSZTÉSZ De nem tetszik akarni! Csak ki tetszett lesni egy gyenge pillanato-
mat, hogy legyen min élcelődni. De mondok én valamit: csak meg-
játszottam magam. Csak kíváncsi voltam, meddig bírja a házifilozó-
fus úr a más gyötrelmén való féktelen viháncolást!
- LEUKIPPOSZ *(még kétségbeesettebben)* Ne hidd, hogy nekem jobb sorom volt, mint
neked! Nem ismertem apámat, anyámat, egy gályán nőttem fel...

PRÓKRUSZTÉSZ *(közbevág)* Kegyetlen játékot űz velem! Már ott tartok, hogy félek magától! Torkig vagyok félelemmel!

LEUKIPPOSZ Kegyetlen rabszolgák és durva fegyencek voltak a pesztráim! Korbáccsal cirógattak, cirokkal korbácsoltak – volt ott minden...

PRÓKRUSZTÉSZ Belém ültette a rettegést! Nem fogok tudni aludni a félelemtől! Rettegek magától! *(Rázza Leukipposzt, mint a párnát)* Lelkem lavórjába mosta a szutykos kezét!

LEUKIPPOSZ *(zokog)* Én nem akartam! Én csak egy kis meghitt szeretetet...

PRÓKRUSZTÉSZ *(gonoszul kikacagja)* Csak gúnyolódtam! Még találkozunk! *(el)*

14. JELENET

(Leukipposz, majd Dénes.)

LEUKIPPOSZ *(tompá kétségbeeséssel)* Szeret? Nem szeret? Én már ki nem igazodom rajta. Azt hiszem, mégis el kell fogadnom Gál fiacskám szobáját, akármilyen udvariatlannak is fogom ezért tartani. Vagy Rebeka lányomét. Vagy még inkább Leményke lányomét. *(megborzong)* Mekkora ágya lehet, minden istenekre! Félek, elvesznék benne! *(Üveges tekintettel mered a borús jövődőbe)* Ha legalább Prókrusztész atyafija volnék! A családot csak nem akarná szétszakítani!

DÉNES *(hüppögve bekullog)* Gonosz nagypapa! Koszhardt rabszolga, koszhardt rabszolga! Mert az!

LEUKIPPOSZ *(ámulva)* Mit hüppög maga, Dénes egy komám?

DÉNES Elzavart a tűzhely mellől! Mikor le akartam venni a lábast a tűzről. Rácsapott a kezemre! Bűdös nagypapa!

LEUKIPPOSZ Hogy micsoda?

DÉNES Jó, nem bűdös, de koszhardt! Hiába van olyan szép nagy nagypapaszekrénye, folyton ugyanabban a ruhában jár.

LEUKIPPOSZ *(elhülve)* Na de hogyan lenne már nagypapa? És magának mi köze hozzá, hogy nagypapa-e?

DÉNES Mert az én nagypapám! És magának van mi köze hozzá?

LEUKIPPOSZ Hogy nekem mi? Azt kérdezi, hogy nekem mi? Majd én megmondom, hogy mi nekem a közöm hozzá! Mert van bőven, sőt jócskán, azt elhiheti! *(Vakmerően)* Én vagyok a fia, és ily módon az apád is, gyöngyöm.

DÉNES Á, ez nem igaz.

LEUKIPPOSZ *(rosszat sejtve)* Nem-e?

DÉNES Nem, mert az apám a fia, aki az apám: Leukokitoszisz Gál.

LEUKIPPOSZ *(leforrázva)* Ejha. Ez rosszul esik. Azt hiszem, ezt át kell beszélnem az anyjával. *(Hirtelen észbe kap)* Bár maga nem is ismeri az édesanyját, ugye?

DÉNES Bár ne ismerném! Miért nem lehet ez a gonosz vénember, ez a csatornatöltelék annak az ellenszenves anyámnak az apja? Akkor is lehetne a nagypapám, és nem is kéne szeretnem! Akár a gyilkosságokkal is gyanúsíthatnám, láncra vernék, lefejeznék, gályára küldenék, még előtte. Miért nem lehet?!

- LEUKIPPOSZ *(felvillanyozva)* Már miért ne lehetne? *(undorral)* De nem! Akkor itt valami gusztustalan dolog kerekedne: vérfertőzés, meggyvás, borzalom! Nem kérek belőle!
- DÉNES Tessék?
- LEUKIPPOSZ Hinné-e, Dénes, de én hajdanában, még odahaza Milétoszban kedveltem az olyan szavakat, mint vérszomj, vérgőz, vérnász, vérnősz, és folytathatnám a sort. De mostanában gondolni sem szeretek rájuk. *(Morfondírozik)* De hol is tartottunk?
- DÉNES Ott, hogy maga nem ismeri az anyámat.
- LEUKIPPOSZ Nem, nem, maga nem ismeri. És nem az én anyámat. Bár őt sem.
- DÉNES *(értetlenül)* Őt sem.
- LEUKIPPOSZ Őt én sem. De maga a sajátját sem. Mint ahogy én sem. A sajátomat.
- DÉNES *(paff)* Nos... hagyom pihenni.
- LEUKIPPOSZ *(elszántan)* Rebeka magának nem az édesanyja.
- DÉNES *(felcsillanó szemmel)* Biztos?
- LEUKIPPOSZ Biztos. Mondanám, hogy mint a halál, de mostanság a „halál” sem a kedvenc szavam.
- DÉNES *(felszabadultan)* Hurrá! Hurrá! *(lekornyad)* De biztos csak hazudik! Maga mindig hazudik.
- LEUKIPPOSZ Most nem hazudok.
- DÉNES És most?
- LEUKIPPOSZ Most sem. Innentől soha többé.
- DÉNES *(zaklatottan)* Én ezt soha... Bár talán néha... Vagy a lelkem mélyén mindig is...?
- LEUKIPPOSZ Hogyne. *(Bizalmaskodva)* Hiszen aligha emlékszel rá! Akkor még olyan pici voltál, dundi, rózsaszín kismalac...
- DÉNES *(koncentrál)* Emlékszem.
- LEUKIPPOSZ Akkor lehet, hogy ismerős vagyok neked?
- DÉNES Csak a neved.
- LEUKIPPOSZ Még ne tegezzél! Majd én. És ne kotyogj közbe! *(Révetegen)* Langyos, tavaszi délután volt, a hanyatló nap rézsútosan tűzött át az olajfák lombján...
- DÉNES *(élénken)* És? Azután?
- LEUKIPPOSZ Azután beesteledett. De ne zavarj bele!
- DÉNES Nem, csak feltörték az emlékeim. Édesanyám a karjában tartott, így sétáltunk a narancsszínű, a légköri fénytörés optikai csalódást okozó hatása miatt kissé oválisba hajló napkorong felé, a szelíd esteli szellő meglebbentette dús haját...
- LEUKIPPOSZ *(ábrándosan belekotyog)* Azt bizony. Bizony azt.
- DÉNES *(gyanakodva)* És most már rád is emlékszem. *(Kezébe fogja Leukipposz kezét)* A kezedre. Igen, ráismerek, ez az a kéz. Odanyújtottad, egészen közel az arcomhoz...
- LEUKIPPOSZ Oda én! Ahhoz a pici, pelyhes arcocskádhöz.
- DÉNES *(dühödten)* És letépted anyám fülbevalóját! Te mocskos tolvaj! Vértett utána a szíve. De előbb még a füle. Én is csupa vér lettem.
- LEUKIPPOSZ *(kifakadva, felrántja a melléről a ruháját)* Szagold meg a csecsem!
- DÉNES *(elhűl)* Mit csináljak?
- LEUKIPPOSZ Szagold meg a csecsem! Talán még tejszagú!
- DÉNES *(értetlenül)* Te lennél az a félhülye tejesember a piacról?
- LEUKIPPOSZ *(kizökken)* Nem. Leöntöttem magam ebédkor.

DÉNES	Nem értem.
LEUKIPPOSZ	(magyarázón) Kilötytyintettem a tejet.
DÉNES	Nem is volt tej ebédre. Kása volt.
LEUKIPPOSZ	Még tegnap.
DÉNES	Úgy már értem.
LEUKIPPOSZ	Egy szóval: én vagyok az anyád.
DÉNES	Akkor mégsem értem.
LEUKIPPOSZ	Az édesanyád. Mindenkinek van egy édesanyja.
DÉNES	Ezt értem.
LEUKIPPOSZ	A tied én vagyok. Nem ismered meg a csecsem?
DÉNES	Az előbb mutattad.
LEUKIPPOSZ	Lehet, hogy alakra már nem a régi, de a szaga, az ugyanaz.
DÉNES	Mi az, hogy ugyanaz?
LEUKIPPOSZ	(érezlesen) Nahát, kész filozófus az én kicsi fiam! Kár, hogy a rosszabbik fajtából. Nos tudom, hogy általában nem lehet ilyesmit kijelenteni, de némely esetben... (Belezavarodik) De lényeg a lényeg: az édesapád, Gál, Prókrusztész fiacskája, bolondult értem. Gyönyörű éjszakákat töltött a karjaimban. (Dévajul) És nemcsak a karjaimban... És nemcsak töltött...
DÉNES	(tompán) Nem értem.
LEUKIPPOSZ	(fejcsóválva) Nem érti a fiú az anyját. Le vagyok sújtva nagyon. Sejtem, milyen furcsa lehet neked, hogy elveszettnek hitt édesanyád újra felbukkan.
DÉNES	Furcsa.
LEUKIPPOSZ	Főleg, hogy nem is hitted elveszettnek, ugyebár?
Szünet.	
LEUKIPPOSZ	Mondd: nagyon megöregedtem?
DÉNES	A korral jár.
LEUKIPPOSZ	Milyen pragmatikus az én kis gyöngyöm.
DÉNES	És hogyhogy Prókrusztész most nem ismert meg?
LEUKIPPOSZ	Hát hogyan ismerhetett volna most meg, amikor már régen megismert? Amikor te még egészen kicsi voltál... (Zavartan helyesbít) Akarom mondani: a világon se.
DÉNES	Akkor apám miért nem téged vett feleségül?
LEUKIPPOSZ	Mert már összeházasodott Rebekával. Csak kettejüknek valami rejtélyes és ízléstelen ok folytán nem születhetett közös gyermekük.
DÉNES	És akkor a förtelmes húgomnak ki az apja, ha nem az apám?
LEUKIPPOSZ	Ezt tőle ne kérdezd meg! És tőlem se! Prókrusztész elrabolt tőlem, sőt, nagyon jól emlékszel, kitépte a fülbevalómat is! Jól látod, azóta sincs fülbevalóm. (Magyarázkodva) A másik fülemben nem is volt. Minek, ha úgymé elrabolják az embertől?
DÉNES	(meggyőzve) Aha. És hol voltál mostanáig?
LEUKIPPOSZ	Hol, hol? Beálltam papnőnek a delphoi jósdába. A többi papnő közé, na!
DÉNES	Hazudsz!
LEUKIPPOSZ	(megtörtén) Igen, hazudtam, bocsáss meg. De csak azért, mert már-már betegesen szeretek fülleneti. Az igazság az, hogy mosónőnek álltam.
DÉNES	Nem gályarabnak?

LEUKIPPOSZ *(vállat von)* Teknő, teknő.
 DÉNES Nem igaz!
 LEUKIPPOSZ De igaz. Ez a színtiszta igazság, hidd el, Dénes, bármilyen szokványos történet is ez. *(Fáradtan)* Viszont most szusszanok egy kicsit, míg Prókrusztész elkészíti a vacsorát, és végighallgatja a jó híreket.
 DÉNES Milyen híreket?
 LEUKIPPOSZ Ismerlek, kis rosszcsont. Az lesz az első dolgod, hogy odaszaladsz nagypapihoz, elújságotol neki, hogy megjött a menyé, és lesz szíves rokon szeretettel fogadni. Ugye, bogaram, ugye-ugye?
 DÉNES *(indul a konyhába, próbálgatja)* Anyuka. Anyuka! Anyuka?! Anyuka... Anyuka!!! Nem tudom, örülök-e annyira, mint a nagypapának. Kíváncsi vagyok, ő mennyire örül majd. *(el a konyhába)*

15. JELENET

(Leukipposz, majd Prókrusztész)

LEUKIPPOSZ És ez nekik az okos gyerek?! Kacagnom kell! Vagy csak szeretnék? Nem megy. Mi van, ha ezek egymás fülébe jutnak? Hazugsággal fognak vádolni, vagy megszeretik bennem az összes családtagot? Kíváncsi vagyok én erre? Vagy inkább a sarki fényre? A délibábra a Hortobágyon? Á, félre kishitűség, te idealista zsákutca! Szeretnek ezek, rajonganak értem, a kenyerükből etetnek. Csak ez a Prókrusztész, a nagypapák szégyene... Ez mindig fog bennem találni valami kivetnivalót. Pfuj, hogy utálok, azzal a nyafka, nyüzögő lelkével! Hányok tőle!

PRÓKRUSZTÉSZ *(marconán)* Mi van, menyecském?

LEUKIPPOSZ Nem kell mindenben megsértődni, apósom-aranyom.

PRÓKRUSZTÉSZ Szakmai követelmény. Növeli a vérszomjat.

LEUKIPPOSZ *(tettetett örömmel)* Olyan boldog vagyok, hogy nem kell tovább hazudnom neked, ha megengeded, hogy tegezzelek, már csak a beosztásod miatt is. És ha nem esne nehezedre neked is tegeznem engem...

PRÓKRUSZTÉSZ Ami esik, az nekem sosem a nehezemre.

LEUKIPPOSZ Hiszen egy család vagyunk. És családtagok között ez így szokás: mindenki ott segít, ahol tud, aki a rabszolga hivatásában jártas, az abban áll helyt. És ez így van jól.

PRÓKRUSZTÉSZ Minden szavad egy-egy csepp méz a fülembé. Egy-egy hópehely a dunnámba.

LEUKIPPOSZ Milyen szép lélek van bezárva ebbe az elgyötört, rusnya, kopott külzetedbe. Költő is lehettél volna... Persze nem azt akarom mondani, hogy elhibáztad az életed, vagy efféle! Nyilván jobban vonzott a rabszolga-pálya, ki ne értené meg. Hiszen te ebben találod meg a magad művészetét!

PRÓKRUSZTÉSZ Mások lefejezés általi befejezésében a magam kifejezését. Bocsáss meg, csak megszállt az ihlet. Megszállta a szobámat. Az agyamat, a kezemet. Az én művészetem a kivárási művészete. Úgy érzem, mint ha születéssed óta idevárnálak és te ide készülnél. Ezt a kertet keresné minden lépésed.

- LEUKIPPOSZ *(révetegen)* Megvárjuk, míg kitavasodik, és Déneskével kéz a kézben lépdelünk a tikkadt fűvön. Kapok tőled egy fülbevalót.
- PRÓKRUSZTÉSZ *(magába feledkezve)* Minden gyilkos számára létezik egy igazi, egy álom: az Áldozat. Jöhetett előtte akárhány, hullhattak, mint jégeső a kertembe, mind-mind csak fakó tükre, szórt visszfénye volt neki. Hány hasban kutattam a te beleidet, hány végtagban ropogtattam a te ízületeidet, mennyit vártam rád, meddig tűrtem, hogy tébolyultnak, megveszekedettnek tartsanak, hogy rettegjenek és elhúzódjanak tőlem, egyenesen kerüljenek... azaz görbén, minthogy egyenesen nem lehet kerülni valakit. Rabszolga vagyok? A halál mindenkinek parancsol. Az én bűnöm, hogy engem szemelt ki ügyvivőjének? Meg hogy történetesen szeretek is fürdeni a vérben? A te véredben, te kedves, kedves Leukipposz!
- LEUKIPPOSZ *(kiborulva)* Neked nem vagyok kedves, te bitang, te állat, te gyalázatos kókler, silány álművész! Egy percig sem maradok itt tovább! Hát mit képzelsz, meddig tűrök még?
- PRÓKRUSZTÉSZ Percre pontosan megmondom, meddig!
- LEUKIPPOSZ Én is! Eddig, egy perccel sem tovább! Mit ki nem találtam, hogy a kedvedben járjak, hogy felderítsem azt az ecetes, nyomott kedélyedet, hogy megkíméljelek az igazságtól! De te nem érdemelsz meg! Elmegyek, úgy, hogy...
- PRÓKRUSZTÉSZ *(sötét gúnyal)* A lábad nem éri a földet.
- LEUKIPPOSZ De igenis, és milyen szapora egymásutánban! Aztán majd elszámolhatsz a gazdáiddal! Megkérdezik: „Nem láttad valahol dédelgetett kedvencünket, családunk legfrissebb, mégis legrégebb, egyszersmind legkedvesebb és legfontosabb, sőt legbölcsebb tagját, azt a derék Leukipposzt?” És akkor te majd ott állsz, lesütött szemmel, és azt nyögsz: „Elíjesztettem! Kigúnyoltam a házból, méltatlan és durva szavakat vágtam becses fejéhez, hát idehagyott minket, szomorú magunkra! Korbácsoljatok meg, vagy köttessetek ki a napra szaradni, ami hosszú kín ilyenkor télen!” Haha!
- PRÓKRUSZTÉSZ Most megöllek! *(Tusakodva)* Nem! Nem szabad! Ha eddig vártál! De nem! Most akarom! Nem lehetsz ilyen türelmetlen! De, az vagyok, emészt a vágy! Letépek a csecsét, hadd szagolják a kutya! A gigáját szakítom ki a tokjából! Nem szabad, add meg a módját! Te művész vagy, nem böllér!
- LEUKIPPOSZ Segítség! Segítség! Ölik a házifilozófust! *(Dulakodni kezd Prókrusztésszel)* Eresszél, hadd menjek!
- PRÓKRUSZTÉSZ A véredet! Azt ereszttem!
- LEUKIPPOSZ Segítség! Segítség!

16. JELENET

(Voltak. Be Rebeka)

- REBEKA Ugyan, ez azért túlzás. Prókrusztész nem valami nagy segítség, az az igazság.
- LEUKIPPOSZ Asszonyom! Vagy lányom! Vagy valaki! Hát öl! Itt öl halomra!

- REBEKA (szigorúan) Prókrusztész!
- PRÓKRUSZTÉSZ (megtorpan az ölés közepén, nagyot fúj) Értek én a nevemből. Tudom, mikor hívnak rajta, és mikor küldenek! (El a konyhába)
- REBEKA Annyi baj van ezzel a Prókrusztésszel, de most nem erről akarok magával, pontosabban veled beszélni.
- LEUKIPPOSZ Én másról sem akarok beszélni!
- REBEKA Akkor nem bánom...
- LEUKIPPOSZ Meg erről se.
- REBEKA Akkor majd beszélek én, úgyis alig jutok szóhoz ebben a családban, a mi családunkban, kedves...
- LEUKIPPOSZ Persze, rajta. Kezeit csókolom! (Kirohan a bejárati – kijárati – ajtó felé)
- REBEKA (zavartalanul) Először is hadd nyugtassalak meg: semmi okod az aggodalomra. Épségben megtaláltam Leménykét, szegénnyel egy kis baleset történt, beszorult a popsikája a büdibe, ahogy ő nevezi kedves szójátékkal a budit. Hát nem aranyos? De ne ijedj meg, ez apró-cseprő, mindennapos kis baleset...
- LEUKIPPOSZ (visszarohan, kétségbeesve) Ez nem baleset! Ez merénylet!
- REBEKA Ez azért túlzás, rövid időn belül a második a szádból.
- LEUKIPPOSZ Zárva van az ajtó! Az a rohadt ajtó be van zárva! Vissza kellett jönnöm! Azonnal nyissák ki! Táruljon fel, mint egy koszhadt rabszolga bűzhödött pófája!
- REBEKA Milyen találó, hogy éppen Prókrusztészt említed. Ő zárja be mindig az ajtót, valahányszor vendégünk jött. Kérd el tőle a kulcsot.
- LEUKIPPOSZ (utolsó reménnyel) Nem a szobájában tartja, a szekrénykéjében?
- REBEKA Nem, a nyakában fityeg egy madzagon.
- LEUKIPPOSZ Hát ezt nem! Ezt nem lehet engedni! Ez nagyon buta rendszer, ezen sürgősen változtatni kell! Nagyon-nagyon sürgősen!
- REBEKA Ez meg a másik dolog, amiről beszélnünk kell, elsősorban is nekem. Te nagyon szeretsz változtatgatni, meg efféle dolgokat. Én nem azért mondom, én semmit nem gyűlölök jobban, mint az állandóságot, hanem azért mondom, hogy ez az állandó változtatgatás, ez az idegeimre kezd menni. Pedig elég gyengék az idegeim, a te rögeszméd nélkül is.
- LEUKIPPOSZ Vagy egy ablak, egy földszinti ablak, az is jó!
- REBEKA De milyen jó! Mondom is a Gálnak: „Legalább egy ablakot a földszintre, Gál! Hogy besüssön a napocska! Milyen dolog ez, hogy csak a konyhában van idelent ablak?” De tudod, milyen ez a Gál! Az ám, erről a Gálról jut eszembe, mit képzelsz? Hogy itt majd ellenem uszítod, azután a markodba röhögsz?
- LEUKIPPOSZ Mindent a világon bevallok! Már akartam is mondani, de gondoltam, inkább megírom levélben valahonnan, Milétoszból, vagy a szomszéd sarokról, az már egyre megy!
- GÁL (be) Nohát! Együtt a család? De örvendek, hogy itt találalak, kedves... Nevezhetlek esetleg ezután is Leukipposznak?
- LEUKIPPOSZ (magából kikelve) Ebben a szempillantásban idehívod az apádat, illetve ebbe most ne menjünk bele, Prókrusztészt, jobban mondván ide ne jöjjön, kiszaladsz hozzá, és behozod a nyakából a kulcsot! A madzag maradhat!
- GÁL Mit kell halljak? Ezek szerint nem leülök itt, és elcsevegek a házi-filozófusommal estebédig?

LEUKIPPOSZ	Nem! Tapodtat sem ülsz!
GÁL	Tudva tudom, hogy felmentettelek hivatalodból, de csak úgy, mondjuk kedvtelésből eszmét cserélsz bizonyára velünk a családról mint olyanról, a szülő-gyerek kapcsolatok változékonyságáról... <i>(Leül)</i>
LEUKIPPOSZ	Ne! Ne üljél már le! El akarok menni innét!
GÁL	<i>(megdöbbenve)</i> Elmennél? Elhagynál bennünket? Éppen most, midőn otthonunk a házifilozófia egyik helyi gócpontjává kezdené kinőni magát! Mondd, mivel érdemeltük ki, netán meg, hogy ily sietve...
REBEKA	Hát mit karattyzol itt össze, te szerencsétlen? Világos, mint a nap!
LEUKIPPOSZ	<i>(gyorsan)</i> Nagyon igaza van a nőnek, túrhetetlen, hogy ide nem sűt be semmi fény, hogy nincs egy ablak a földszinten, már a konyhait leszámítva...
GÁL	Igen, ez kétségkívül gond, ha nem is a legégetőbb. Ahhoz nyilván kevés, hogy egy ily pallérozott elme, mint te, hátat fordítson a házamnak. De addig nem engedünk el, míg el nem árulod, mi a bűnünk, mit követtünk el, amivel...
REBEKA	Ezt mondom! Nagyon jól tudod, mit követtünk el! Én mindig mondtam, hogy ez lesz a vége, hogy kiderül!
LEUKIPPOSZ	Hát ez az, éppen ez az, hogy nem derül ki, ha nincs ablak, az egész földszinten egy nyavalyás ablak sem, sehol! Kuksolunk a sötétben...
REBEKA	Én hiába beszéltem neked, Gál...
GÁL	Beszélni, angyalom? Te? Hát szoktál te beszélni?
REBEKA	Igen, szoktam, képzeld el! Csak te nem veszed észre, mert nem figyelsz rám sosem! Mondhatok én neked akármit! Annak idején is, mondtam én neked, te Gál...
GÁL	No, hát most itt vagyok, figyelek, hallgatlak. Mit mondtál te meg annak idején?
LEUKIPPOSZ	Ezt majd megbeszélitek, ha már elmentem, ha már boldog arcomra fagy a mosoly valahol az útszélen!
GÁL	No, nem úgy megy az, édesapám, ipamuram!
LEUKIPPOSZ	Jól van, hazudtam! Ezt akartad hallani? De miért hazudtam?
GÁL	Várjál, hadd találgassunk! Netán megirigyelted Prókrusztész kiváltságait? Én nem bánom! Ha van valami, ami hiányzott ebből a házból, az még egy Prókrusztész.
REBEKA	Miért lett a mi bűnünk, hogy csak egy Prókrusztész termett? Ó, egek! Talán minden másképpen alakul, ha legalább még egy Prókrusztész lehetett volna! Csak egy egész picike Prókrusztész! Nincsenek nagy igényeim. Most nem kéne szemlesütve szembesülnünk azzal, hogy egy ilyen sehonnai, ingyenélő pócebogár beleüti az orrunkat a régen elkapart potyadéunkba!
LEUKIPPOSZ	Gál barátom, mit művelsz? Ne most kezdjél figyelni a szószátyár feleségedre, amikor a konyha vár! Amikor egy cérnaszálon függ az életem, Prókrusztész nyakában.
GÁL	Igaza van a rokonságnak, Rebekám. Annyit beszélsz, hogy az ember óhatatlanul odafigyel.
LEUKIPPOSZ	És ha az a kulcs Prókrusztész nyakán marad, akkor én meg a ti nyakatokon maradok, másik Prókrusztésznek!
REBEKA	Bár volnál! Bár te volnál az én szerető, gyámolító édesapucikám! Nem kéne gyűlölöm sem téged, sem pedig őt! Mert a mi családunkban a szeretet és az összetartás a legfontosabb!

- LEUKIPPOSZ Hohó, Rebekám, gyöngyöm! Prókrusztész az én jó Gál fiacskám apukája. Az rendben van, hogy elmondom magam mindennek, de ha nektek egy apátok volna, akkor ti egytestvérek lennétek, vagy két testvérek, vagy féltestvérek, vagy én már nem is tudom, hány testvérek, de az viszont vérfertőzés! Pfuj, de nem szeretem a vérrel kezdődő szavakat!
- REBEKA Most azonnal dobd ki ezt az embert, Gál! Ezen nyomban!
- LEUKIPPOSZ Úgy is van! Dobjatok ki! Hülye vérfertőzők! Szutykos, ronda vérfertőzők! *(Rebekának)* Ezért nem mer hozzád nyúlni az ágyban!
- GÁL Persze, mi más okom lenne megtartóztatni magam?
- REBEKA *(sírva)* Nyomorúság az életem! Szépségem virágában sorvadok el! Eljön az az idő, amikor nem leszek többé fiatal és kíváncsi!
- GÁL Kedves Leukipposz, megvallom, aggódtam, hogy szárnyaló elmédet megköti a névrokonod nyakában fityegő madzag. De lám, mindig kész vagy valami újat s meglepőt mondani!
- LEUKIPPOSZ *(elragadja a képzelete)* Nem új, hanem nagyon is régi! Ti talán nem is tudtok róla, de született egy gyermeketek a vérfertőző nászból! Ártatlan, pici gyereketek és unokaöcsétek egyben, egy műtűr kis bűbajos jószág...
- REBEKA *(zokog)* Kis kopasz fenekű, pufók, nyivákoló tojómadárka!
- GÁL Mit sírsz, amikor itt van nekünk az angyali Leményke! Ígérem, építünk neki egy külön kis bűdit, akkorát, mint a ház, a kert végébe.
- REBEKA Hogyan tudsz ilyenkor is azon gúnyolódni, hogy mit ad ki magából a kis drága?!
- GÁL Igaz is, kedves Leukipposz, ne haragudj, hogy ilyen méltatlan hangon beszélek a kislányodról...
- LEUKIPPOSZ Nekem nem a kislányom! És Rebeka sem a kislányom! És Gál sem! Nekem nincsenek gyerekeim! Szüleim sincsenek! Illetve eddig nem voltak, meg nagybátyám és nagynéném sem volt, de főleg nem ugyanazok, akármit is takarjon ez a fogalom! Már ezt sem szeretem annyira! Már csak titeket szeretlek! Ti fogtok megvédeni attól a bestiától, akinek egyszer már a kezére adtatok, aki elcipelt a gályára, egy nagy rakás marcona fegyenc közé! Hajókötéllal vertek! Sőt, velem verték a hajókötelet, velem verték ki belőle a vizet!
- REBEKA *(magából kikelve)* Hát élsz? Ha tudtuk volna, hogy élsz!
- GÁL Így van! Honnét tudtuk volna, hogy élsz, ha már azt is elfeledtük, hogy megszülettél!
- LEUKIPPOSZ Igen, élek! De meddig élek? Amíg Prókrusztész be nem végzi rajtam kegyetlen munkáját?
- GÁL Addig mindenképpen. Hogy azután mi lesz, azt már te filozófusként nyilván jobban tudod nálunknál.
- LEUKIPPOSZ Nem tudom, én már nem tudok semmit! Esztendőkön át voltam lélegző, lelketlen anyag a nagy vízsivatagban! Apátlan, anyátlan anyag! Azt hiszitek, az anyag szó nem az anyából jön, a matéria a materből? Az anyag keblén csüggtem árván, míg nem tudtam, hogy valójában Leukokitoszisz Prókrusztész vagyok!
- REBEKA *(boldogan zokog)* Kicsi fiam! Drága kicsi fiam! Magzatom!
- LEUKIPPOSZ Anyám! Tudd meg: a tenger volt a magzatvizem, alig bírtam kikeveredni belőle a szárazabb világra! Utálom a locspocsot! Nem akarok

a saját véremben úszni! Szóljatok végre Prókruszésznek, hogy adja ide azt a nyomorult kulcsot! Hallod, papa? Hallod, mama?

REBEKA Mindig egy kisfiút szerettem volna! Egy nagyfiút! Nem azt az idom-talan, otromba, randa, ostoba hájhegyet! Fúj, hogy utálom!

LEUKIPPOSZ Egy pondró! De a Dénes sem jobb! Egy elhibázott idealista!

REBEKA Ezt mondtam én is apádnak, szó szerint! Egy elhibázott micsoda! Mit is mondtál, kisfiam? Mert az, szó szerint!

GÁL *(feláll)* No, hát jól eldiskuráltunk, az is biztos. Pici fiam, ugye nem akarsz most elhagyni minket, hogy végre feltaláltuk egymást? Azonnal szólok a nagypapádnak, állítson be egy gyerekágyat a szobájába!

LEUKIPPOSZ Nem kell nekem gyerekágy!

GÁL Ez az udvarias szerénységed, ez első pillanattól megragadott! Sejtettem volna, hogy ezt csak tőlem örökölhetted.

LEUKIPPOSZ Nem kell! Nem kell! Hát minek? Hát lelógok róla!

GÁL *(halk fenyegetéssel)* Dehogy lógsz. Majd nagypapa belefektet, meglátod, milyen szépen elférsz benne, mintha beleszabtak volna.

LEUKIPPOSZ *(magából kikelve)* Nem mész sehova! Visszaülsz!

GÁL Nem igazodom el rajtad. Ezt viszont nyilván anyádtól örökölted.

LEUKIPPOSZ Megyek én! Megmondom neki! Elkérem én a kulcsot! Nagypapa, add oda a kulcsot! Nagypapa! Drága nagypapa! Nem vagy gyilkos! Én tudom, hogy nem vagy gyilkos! *(A konyha felé kitámolyog)*

17. JELENET

(Gál, Rebeka, majd Lemény, Dénes)

REBEKA *(magából kikelve)* Milyen boldog vagyok! Rettenetes, milyen boldog! Beleőrülök a boldogságba! *(Zokog)*

GÁL Hiába, a gyerek, az minden. A gyerekeink rabszolgái vagyunk. Most értem meg, Prókrusztész mitől olyan vidám álló nap.

LEMÉNY *(be)* Olyan üres vagyok belül.

GÁL Rossz rád nézni.

REBEKA Mert kitágult a gyomrod, azért! Minek zabálsz folyton, tömöd a bendődöt! Hogy fogunk így férjhez adni, te hájpacni? Hiába mondom apádnak, hogy ne kapasson el, csak töm, mint a...

LEMÉNY *(sírva fakad)* Nekem nem is ő a papucim! A papucim odaadta Prókrusztésznek a maradékot! Énnekem nem jutott semmi!

REBEKA Ne érzékenykedjél, puffancs! Mást se tudsz, csak sírni!

GÁL De, azért tud mást is.

REBEKA Te meg ne véd! Halálosan unom, hogy állandóan a kislányod pártját fogod, hogy megkérdőjelezed előtte a tekintélyemet! Így nem lehet nevelni! De neked persze hiába beszél az ember, te csak nyalod-falod, a belem kifordul!

LEMÉNY *(Gálhoz)* És ha nem te vagy a papucim, akkor se pusziphatlak meg lefekvés előtt?

GÁL De nem ám.

DÉNES *(be, ragyogva, egy nagy tálban kását hoz)* Nagypapi rám bízta, hogy tálaljak!

LEMÉNY Én akarom kitalálni a kását! Nyalni-falni akarok! Mostan!

REBEKA Férj a bőrödbbe!

GÁL Ó, fér abba még bőven!

DÉNES Én vagyok a kis rabszolga! Pedig alapvetően nem vagyok híve annak a társadalmi princípiumnak, mely alá-fölérendeltségi distinkciót létesít, de marhaság! Egy elbaltázott idealista vagyok!

REBEKA Éppen, hogy az vagy, nagyon helyesen látod! De én persze mondhatok neked akármit, te nem hallgatsz rám!

DÉNES Lehet, hogy az anyagnak szüksége van a számra, de a számnak is szüksége van az anyagra! Az vagyok, amit megeszem! A nagypapa kásája leszek ízibe! Nem, mintha lenne íze! *(Levágja eléjük a tálat, lelkesen)* Feküdj meg a gyomrotokat!

GÁL Jól van, Dénes. Akkor takarodj a konyhába!

DÉNES Most nem hordhatom el az irhámát! Nagypapi anyukával huzakodik a konyhában.

REBEKA Kivel? Mit csinál velem az a félnótás, tohonya nagyapád? Nézzél már rám!

LEMÉNY Nem néz a szemétől, mert nem lát vele.

DÉNES *(Rebekához)* Nem veled, te gonosz mostoha, hanem a tejszagú, drága édesanyámmal! Csak miért olyan csúnya? *(Rebekán felejtí a szemét)* Habár, ha jobban megnézem... Végül is elmegy.

GÁL Elmegy? Megkaparintotta a madzag végét?

DÉNES Te honnan tudod, apuci?

LEMÉNY Nem is ő az apuci. Mert az embernek csak egy apucija van. Aki a kertet öntözi.

GÁL Dénes fiam, ha már a gyomrodát ilyen meghökkentő bejelentések kedvéért hűtöd, ugye, te sem bánnád, ha melegen jutna bele a kása?

DÉNES Tudom, hogy gyönyörű éjszakákat töltött a karjaidban!

REBEKA *(felháborodva)* Dénes, hogy van képed ilyesmiket, és egyáltalán, honnan veszed a bátorságot? Mi apáddal nagyon jól megvagyunk, szeretjük egymást...

DÉNES Csak valami rejtélyes és gusztustalan oknál fogva nem lehetett gyereketek, és ezért apa titokban... De tényleg, ezt már kérdeztem anyától is, hogy akkor ki Leményke apja?

LEMÉNY Nekem nem kell elismételni.

GÁL Nyugodj meg, Dénes. Amennyire két nyögés közt kivehettem Leményke szavaiból, Leukipposz az ő apukája is. Fáj is, hogy ez a sikerült gyerek nem az enyém.

REBEKA *(Leménykéhez)* Mit zagyválsz össze, te kásahegy? Ennyi tisztelet nincs benned a szüleid iránt? Azt hiszed, vérfertőző viszonyt kezdenék Leukipposzal, az én kis Prókrusztésszemmel?

DÉNES *(Leménykéhez)* Hát nálad tényleg elmentek otthonról.

GÁL Kik mentek el?

DÉNES Így mondják Milétoszban, hogy hiányzik egy kereke. Azt magyarázom ennek a tokaszalonnának, hogy Leukipposz nem lehet az apja. Leukipposz az anyám.

REBEKA Na, nem, ez téboly! Gál, látod, én mondtam neked, hogy meg kell mondanunk nekik, mert a családon belül őszintének kell lenni, a hazugság csak hazugságot szül, azután a hazugság felcseperedik, akkora lesz, mint egy ház, és mindent felfal!

LEMÉNY Ne bántsd Leménykét!
 REBEKA *(Déneshez)* Te meg a másik, te kákabélű utcagyerek! Látod, Gál? Látod, milyen undorító, ocsmány gyerekeink vannak, neked is meg nekem is? Elhányom magam! *(Déneshez)* És te fogod felnyalni, te rusnya, koszhadt rabszolga...

LEMÉNY Vagy megeheti vacsorára.
 GÁL Anyátok csak gúnyolódik.
 REBEKA Én nem gúnyolódom, én egy szörnyeteg vagyok! Mióta boldog vagyok, azóta tudom csak, milyen szörnyeteg vagyok, milyen feneketlenül mocskos! Csurig vagyok epével, és nem bírom tovább magamban tartani, hadd jöjjön, aminek jönnie kell!

18. JELENET

(Voltak. Leukipposz beesik a konyhából, nyakában madzaggal)

LEUKIPPOSZ Hadd menjen, akinek mennie kell!
 DÉNES Anyuka!
 LEMÉNY Papuci!
 REBEKA Kisfiam!
 GÁL A Leukokitoszisz-család!
 LEUKIPPOSZ *(zokogva nevet, mosoly és könnyek között)* Enyém a madzag! A nyakamban lóg! Most vagyok igazán Prókrusztész! Mondok magamnak, irány a szobádba, zsupsz az ágyikóba, mire felérek, fent légy! Megyek, csak gyere! Nem aluszom, míg fel nem versz!

REBEKA Ne menj oda, kisfiam!
 GÁL Ne szekáld folyton!
 LEMÉNY Kihűl a gyomrod, papuci!
 LEUKIPPOSZ *(elrévedve)* Mindenem kihűl. Ott fogok tépelődni, atomjaimra fogok sokasodni! Mint egy nagy, gyönyörű család, közösen szendergünk az óriási levesestálban, kis galuskák a forró, vörös lében! Alvás és alvás közt mi a különbség? Ugyanaz, ugyanaz, ugyanaz! *(el az emeletre)*

Szünet

DÉNES Én most azt nem értem...
 GÁL *(közbevág)* Érted te, Dénes. Érted.
 REBEKA *(izgatottan)* Mit lehet ezen érteni? Felmegy a kicsikém, nem is vacsorázott, utána megy az a barom, vérszomjas apám...

LEMÉNY Az én papám!
 DÉNES Az én anyám!
 GÁL Szép kis felvonulás. Mióta zárva az ajtó, nagy élet van itt. De egyre kisebb lesz. Az élet. És a helyébe költözik a nyugalom, a csendes boldogsággal teli hétköznapiak, ahogyan az én drága Rebekám szereti.

REBEKA Nem szeretem! Gyűlölöm! Tán még jobban, mint magamat!
 PRÓKRUSZTÉSZ *(be, merengő arccal)* Felment?
 GÁL Fel bizony. Nem is tudom, hogyan sikerült rávenned. Mi hiába kéreltük, hogy maradjon még, nem állt kötélnek.

PRÓKRUSZTÉSZ Bezzeg az én madzagomnak valósággal nekirontott! Annyira akarta, hogy végül nekiadtam.

GÁL És nem aggaszt, hogy élve a kulcs kínálta lehetőségekkel...

PRÓKRUSZTÉSZ Nem. Már ha erről a kulcsról beszélünk. *(Előveszi a zsebéből a kulcsot)*

REBEKA Én meg azt hittem...

PRÓKRUSZTÉSZ *(közbevág)* Hogy nála van? Nem. Nincsen nála. Levettem a madzagról. És ha most egy kis ideig nincs rám szükségük, akkor...

GÁL Persze, menj csak.

DÉNES Én helyettesítelek, nagypapa!

PRÓKRUSZTÉSZ Akkor felmegyek a szobámba. Ejtőzni egy kicsit, ahogyan Milétoszban mondják.

REBEKA Nem bánthatod! Neked is van szíved!

PRÓKRUSZTÉSZ Igen. Érzek is valami elgyöngülést, valami szorítást a mellkasomban. Nem olyat, mint amilyet majd ő fog, de érzek. Éppen most, a nagy mű bevezése előtt. Hiába, mi művészek, örök sóvárgás maradunk a tökély után. *(Sóhajt)* Nehéz lezárni egy életművet, na.

GÁL De mióta riadsz te vissza a nehézségektől? És mióta ismersz minket oly szűk látókörűeknek, hogy bárkiben, csupán kötelességeire hivatkozva, elfojtsuk a mégoly időtrabló kedvteléseket?

REBEKA És te még uszítod?

GÁL Nem, én gúnyolódok.

PRÓKRUSZTÉSZ Hagyjam tehát pamlagon heverni? Rekedjen bennem az ihlet! Ülünk inkább asztalhoz, végre egyszer egyszerre, és zokogjunk az elvesztegetett éveken?

REBEKA Igen! Rá se hederíts erre a galád Gálra, ahogyan akkor régen sem hederítettél! Amikor megszegve kegyetlen parancsát, mégsem emésztetted el a mi kis malacunkat, hogy most hordhatjuk végre a tenyerünkön...

LEMÉNY Ott engem hordasz a tenyereden engemet!

DÉNES Két tenyere van. Bezzeg az én anyámnak csak egy fülbevalója volt.

PRÓKRUSZTÉSZ Akkor? Elő a hokedlim, vagy irány az ágyam?

REBEKA Te Gál, jól gondold meg, mit felelsz! Most itt van a pillanat, hogy jóvátegyünk, amit kis híján elkövettünk...

GÁL *(kikel magából)* Miért, te mit követtél el? Az még nem bűn, hogy egyszer befogtad a szádát! De ha emiatt gyötör is a bűntudat, akkor sem fogjuk felnevelni ezt az ingyenélő, sehonnai jöttmentet! Házifilozófusban ijesztő hiányt láttunk, ezt nem tagadom, sőt elkélt volna egy új rabszolga is, ahogyan azt többször említettél folyton. De az egész elveszejtett rokonságot akkor sem fogjuk itt pátyolgatni, ha történetesen egy ágyon elférnek!

REBEKA Akkor sem öletheted meg!

GÁL Úgysem fog meghalni! Legfeljebb úgy tesz! Ez a saját halálát is hazudni fogja! Ahogy azt is, hogy egyáltalán itt járt, hogy létezett, hogy valaki szülte!

REBEKA Én szültem őt!

DÉNES Ő szült engem!

LEMÉNY Nekem meg öntözte az anyukám kertjét!

PRÓKRUSZTÉSZ Én meg vele fogom öntözni az enyémet!

GÁL Úgy is van, nem kell neked a mi évődésünket hallgatni, ha neme-sebb időtöltés vár! És félre, aggályok! Mi bízunk benned, és mögöt-ted állunk!

PRÓKRUSZTÉSZ Köszönöm, fiam. Még egyszer nem fogja gályán végezni, afelől kezeskedem. *(El az emeletre)*

19. JELENET

(Voltak, Prókrusztész nélkül)

REBEKA Hová küldted, te elvetemült? Azt hiszed, szó nélkül fogom tűrni, hogy...

GÁL *(közbevág)* No nem, ez meg sem fordult a fejemben. Hiszen lehet-nénk-e boldog család, ha mindenki nem tehetne bármit, amire csak a természete serkenti?

REBEKA *(felugrik)* Én ezt nem hallgatom tovább! Azt hiszed, csak a számat jártatom?

GÁL Ül vissza, drágám. Milyen példát mutatunk a gyermekeinknek, ha csak úgy, a vacsora közepén felugrálunk az asztaltól?

REBEKA Miféle gyermekeink? Ez a két elhibázott? És ez a vacsora is miféle?

DÉNES Kásából lettünk, és kásává leszünk. Eszed, nem eszed, nem kapsz mást.

GÁL Dénes fiam, hogy beszélsz édesanyáddal?

DÉNES Miféle édesanyámmal? Nézz erre a nőre, édesapa! A materializmus zsákutcája! Az egyetlen érdeme, hogy, ha ránézek, szépnek látom az édesanyámat!

GÁL Hát, annyira szép, amennyire az édesanyád.

REBEKA Te utca szemetje, mit az én szépségemen jár az eszed, mikor az én kis gyöngyöm az utolsókat rúgja a pici lábacskáival? *(Zokog)* Az egyre picinyebb lábikóival?

LEMÉNY Az én lábacskáim is egyre picibbek. Egyre picibbeket látok belőlük.

GÁL Ugye-ugye. Már fel sem teszed őket az asztalra, te nagylány.

REBEKA Miről beszélünk itt? Mondjátok meg, miről beszélünk? Csak locsogunk-fecsegünk, ahelyett, hogy...

GÁL *(közbevág)* Mi helyett? Hogy felmennénk, megmontanánk Prókrusz-tész sajátos örömét, mely oly rokon, mondjam azt: vérrokon a miénkkel? És nem egyébért, mint hogy mostantól Leukipposz legyen a család a fedelünk alatt? Nagyapa, apa, anya, és gyermekek egy személyben, aki néha ugyan pöröl önmagával, a rabszolgával, az oda-kozmált kása miatt, de alapvetően azért jól megvan egymással? Mi pedig a gályán elégedetten gondolunk arra, hogy az első négy betűt meg sem kell változtatnia a névtáblán? *(Sírva fakad)* Igen, mindig erről ábrándoztam! Muzsika lesz a fülemben az evezőpad panaszos recsegése Leményke ülepe alatt, míg egy senkiházi dőzsöl egy élet munkájának gyümölcseiből! Igazad van, midőn megrósz a céltalan szócséplésért, miközben óhatatlanul elszalasztjuk életünk nagy lehetőségét, egy vidám és soha véget nem érő hajókirándulást a boldog, vágytalan semmibe!

REBEKA De hazugságban nem lehet élni!

DÉNES Sem anya nélkül!

LEMÉNY Sem apában. Vagy nélkül.

GÁL *(szívpogva átöleli őket)* Dénes, nem csúnya a te édesanyád. Tán nem akad ezer és ezer csúnyább? És én is öntöztem a kertet, Leményke, ahogyan egy jó apához illik.

Nagy puffanás a kert felől. Szünet.

REBEKA Jaj, egek! Mi volt ez?

GÁL Nagy puffanás a kert felől. Úgy hiszem, a hó pottyant le a tetőről.

REBEKA *(zokogva)* A kertbe!

GÁL *(bólint)* Valahára olvad. Vacsorázzunk.

LEMÉNY *(elpityeredik)* Én nem vagyok éhes.

VÉGE.

Tegnap bealkonyult: az éj
árnyával telt meg a föld.
Most beköszöntött az új nap,
visszatér minden: a fény,
csak egyetlen nem: a kedvem
nem hozza vissza idő.

Mindent elsodor az idő,
elmúlik nappal és éj.
Csak egyetlen nem: a kedvem,
őt és engem fed a föld.
Rágondolok, amíg van fény,
rá, mikor lemegy a nap.

Egyetlen napért minden nap
átkozott, mint az idő,
nekem leáldozott a fény,
bár tőled féltem csak, éj,
magamat még nem fedi föld,
de betemeti kedvem.

Bent, ahol lakozik kedvem,
nem ismer percet a nap,
melyben ne lenne minden föld,
átkom tárgya az idő,
máskor átkom tárgya az éj.
Legszebb percben szűnt a fény!

Soha nem lesz már olyan fény,
hogy megenyhülne kedvem,
életemre leszállt az éj,
egy emlék fáj: az a nap,
jaj nekem, mert ott volt idő,
és, mert nem volt más, csak föld.

Nem lehet többé, csupán föld
minden, amit ér a fény,
hála érte, mert az idő
így megbosszulja kedvem,
jaj, de mire eljön a nap,
eltelik még annyi éj!

Fordította Ladányi-Turóczy Csilla

* Eredeti szöveg: Bernardim Ribeiro: *Obras Completas*. Vol. II. *Éclogas*. Prefácios e Notas de Aquilino Ribeiro e M. Marques Braga. Lisboa, 1982, Livraria Sá da Costa Editora. A fordítás első közlése: *Palimpszeszt internetes folyóirat*, 2000. május, Sepharad tematikus szám. Szerk.: Ladányi-Turóczy Csilla.

LUÍS VAZ DE CAMÕES

▶ Sextina (18. óda)*

Tüstént elrebben már a rövid élet,
(ha még igaz egyáltalán, hogy élek)
kurta időnk van, látja ezt a szem;
siratom múltam, és amíg beszélek,
egy nap helyére újabb nap kerül,
tűnik a tavasz, s mi marad: a bánat.

Milyen kegyetlen, szörnyű ez a bánat!
Hogy sose volt még olyan hosszú élet,
melyben a bajból bárki kikerül.
Mit érdekel, hogy meghalok, vagy élek?
Mi végre sírok? Mi végre beszélek,
ha nem találhat örömet e szem?

Ó, te szép, kegyes, fényességes szem!
Hiányod okán lelkemben oly bánat
van, mit nem mond el az, amit beszélek!
Ha, amíg tart e hosszú-rövid élet,
szemsugaradból perzselnének élek,
én nem bánnám, akármibe kerül.

De jól tudom, a Vég el nem kerül:
előbb zárul le e két fájó szem,
minthogy az enyém lenne, kiért élek.
Tanúm a tinta, a penna, a bánat,
melyek megírták, mily bús ez az élet:
kevés jutott, de oly sokat beszélek.

Nem tudom már, mit írok, mit beszélek!
Elmém egy eszmét űz, egy mást kerül,
s úgy gyötri őt is e fájdalmas élet,
hogy, ha nem szánná az a két szép szem,
nem tudom, mely toll írná le a bánat
hatalmas voltát, amelyben én élek.

Lelkemben tomboló tűzvészben élek,
melynek levegőt az ad, mit beszélek,
nélküle hamu lenne már a bánat,
de kínomon, mibe lelkem kerül,
csak a könny könnyít, mit kiont a szem,
általa szökik, nem szűnik az élet.

Tornada

Halálom *élet*, haldokolva *élek*,
szem nélkül látok, nyelvem nincs, s *beszélek*,
kerül dicsőség, el nem *kerül bánat*.

Fordította Ladányi-Turóczy Csilla

* Eredeti szöveg: Luís de Camões: *Lírica Completa I–III*. Vol. II. Redacção: Maria de Lourdes Saraiva. Lisboa, 2002, Imprensa Nacional – Casa da Moeda.

FRANCESCO PETRARCA

Ahány teremtmény él
színén e földnek ◀

(Canzoniere 22)

Ahány teremtmény él színén e földnek,
ha nem gyűlöli sugarát a napnak,
siet mind buzgón fáradozni nappal,
hogy aztán majd, ha fönny kigyúl a csillag,
fészkeire bújjon réten és vadonban,
s pihenjen, míg rá nem köszönt a hajnal.

Én attól fogva, hogy fölkel a hajnal,
és szétzavarja árnyait a földnek,
felébresztvén a vadat a vadonban,
szünet nélkül sóhajtozok a napnak,
s könnyezve járok, ha kigyúl a csillag,
s vágyom, hogy újra eljöjjön a nappal.

Ha elfutott az est elől a nappal,
s leszállt az éj, és messze még a hajnal,
rád bámulok, kegyetlen égi csillag,
ki szenvedésre adtál ím a földnek,
és megátkozom felkeltét a napnak,
mely élni rendelt, vadként e vadonban.

Oly szívtelen bestia a vadonban
nem dühösködik se éjjel, se nappal,
mint ő, kiről az árnyaknak s a napnak
sírok mindegyre, s ébren ér a hajnal;
mert testem visszaadjam bár a földnek,
örök vágyam vezérli égi csillag.

Mielőtt hozzád térnék, égi csillag,
vagy elnyugodnék egy kedves vadonban,
hol porom újra része lesz a földnek,
egy nap tán megkegyelmez ő: e nappal
sok év után derülne rám a hajnal,
s gazdaggá tenne éje ama napnak.

Együtt lehetnénk alkonyán a napnak,
s nem látna más, csak néhány égi csillag
egy éjen át, mit nem követne hajnal;
s ő nem változna fává a vadonban,
hogy azt tegye, mit hajdan tett a Nappal,
ki érte lett vendége itt e földnek.

De földnek mélyén fekszem egy vadonban,
s az égen nappal gyúl ki majd a csillag,
mire ily édes hajnal int a napnak.

Fordította *Havasi Attila*

Teremtett lényt nem rejt a tenger árja

(*Canzoniere* 237)

Teremtett lényt nem rejt a tenger árja,
se messze fönn, túl szféráján a holdnak,
olyan sok csillag nem tündöklük éjjel,
fa és madár olyan sok nincs az erdőn,
se fű a réten, homokszem a parton,
mint gond az én a szívemben minden este.

Ó, bár megválna tőlem már egy este
az élet, mint földtől a tenger árja,
s álomba hullva hagyna ott a parton;
mert oly gyötrelmet nem látott a holdnak
fakó világa még, s a fák az erdőn,
mit én hordok magamban nappal-éjjel.

Nem lelhetek már békességet éjjel,
de sóhajtozva járok reggel-este,
s Ámor szavára kinn lakom az erdőn,
míg el nem fogy a tengereknek árja,
nap veri vissza sugarát a holdnak,
s tavasszal elhull a virág a parton.

Magam emészelve vándorlok a parton,
nappal tipródva és zokogva éjjel,
és nyugtom nem lehet, akár a holdnak.
Sóhaj fakad keblemből minden este,
s a könnyem úgy szakad, mint víznek árja,
hogy megrendülnek mind a fák az erdőn.

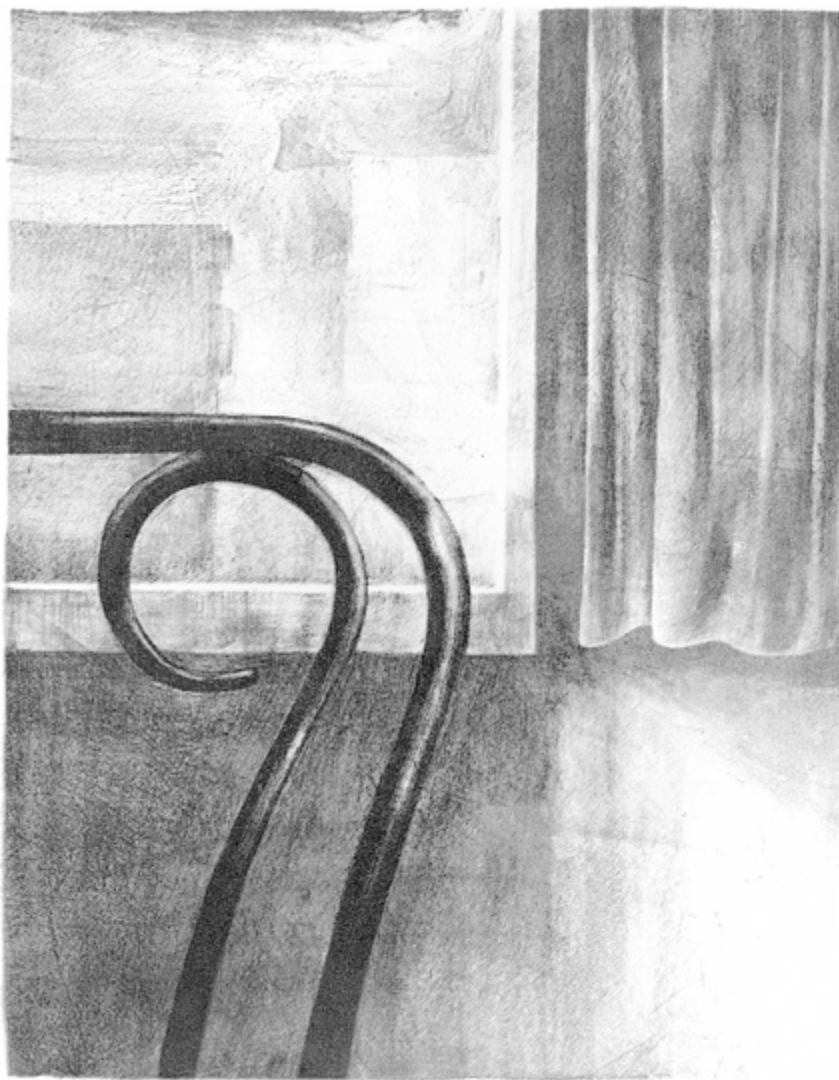
A várostól futok, a fák az erdőn
tudják csak bánatom, mit itt a parton
talán felold a zúgó habok árja,
s felfogja édes csendjébe az éjjel:
várom hát mindig, ha leszáll az este,
s helyét a nap átadja már a holdnak.

Bárcsak, mint hajdan kedvese a Holdnak,
oly édes álmot álmodnék az erdőn,
és ki miatt korán ér majd az este,
azzal lehetnék együtt itt e parton,
vele s Ámorral csak egyetlen éjjel,
s napunkat elnyelné a tenger árja!

Vidd, habok árja, fényénél a holdnak,
a dalt, mely éjjel született az erdőn:
gazdag parton kössön ki holnap este.

Fordította *Havasi Attila*

Moduláció

Identitástudat és normaképzés a heavy metal szubkultúrában ◀

– a *Metal Hammer* magazin szövegvilága –

Tanulmányomban azt az identitás- és kultúráteremtő, retorikai- és diszkurzuselemzéssel vizsgálható folyamatot mutatom be, amely a heavy metal szubkultúra létezésének egyik alapvető feltételeként definiálható, és a 90-es évek közepétől, a metal (műfaj) zenei, illetve imidzsbeli kifejezőjegyeinek újabb megváltozásától kezdve olyan helyzetben figyelhető meg, ahol a metal ideológia legitimációja vagy újra-legitimálásának aktuusa lesz az elsődleges cél. Ennek a folyamatnak a bemutatásában a magyar heavy metal szubkultúra prominens fóruma, az *Új Metal Hammer Hungarica* (MHH) (most: *Metal & Hard Rock Hammerworld*) magazin lesz segítségemre, amelynek retorikai vizsgálatával – hangsúlyosan a szerkesztők egy-egy írásait, valamint a hanglezekritikákat jellemző retorika elemzésével – a jelenség megragadható. Egyes szövegek – de kiemelten a lemezkritikai szövegek – komparatív és mély elemzésével rávilágítok arra a legfőbb jelenségre, amely a metal identitás retorikai eszközökkel történő újra-megerősítését, habitusának legitimálását létrehozza, irányítja.

I. TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

I.1. Zenészek és szakírók, olvasók, fanatikusok és kívülállók fogalmazták már meg, mit jelent a zenében és az életben a metal kifejezés. Dave Mustaine, a Megadeth zenekar énekes/gitárosa egy nyilatkozatában a következő, átfogó és lényeges, ugyanakkor meglehetősen ideologikus horizont mentén gondolkodó, normakövető körülírást adja: „Itt trendek vannak csak, ma ezt hallgatom, holnap meg azt. Mindig, ami épp divatos. Egy Iron Maiden, egy Black Sabbath, egy Judas Priest még ma is név. Jó, nem adnak el kétfélmillió lemezt, és akkor mi van? Viszont az egész világon ott vannak a rajongók, akik a divatoktól, az MTV-től függetlenül is megveszik a lemezeiket, elmennek a koncertjeikre. [...] Egy japán és egy olasz ember egészen máshogy él, máshogy gondolkodik, mások a kedvenc kajái, italai. De nézd meg a heavy metalosokat! Bárhová is mész a világban, mindenütt ott vannak és mindenütt egyformán gondolkodnak, egészen hasonló életet élnek. Tanulnak, dolgoznak, teszik a dolgukat, de mindegyik szinte valóságos fanatizmussal hallgatja ezt a zenét, gyűjti a lemezeket, a pólokat, a poszttereket, az újságokat. Ez egy külön világ. Ugyanazt az életformát követik, függetlenül attól, hogy a világ melyik pontján élnek.”¹ – Maga a metal szó (fém) a rockhoz (szikla) kapcsolható, és a kettő az anyagság fogalmát járja körül, mégpedig fokozati különbségek alapján elrendeződve (kiegészíthetjük a sort a soft rockkal, a hard rockkal vagy akár a heavy metallal, utóbbit azonban helytelen lenne mint a „legkeményebbet” szimbolizáló terminust alkalmazni, hiszen a metal magának a heavy metalnak a csonkított válto-

¹ *Új Metal Hammer Hungarica*, 2001/5.

zata).² E kifejezések természetesen a zene keménységének fokozatait jelölik, azon belül pedig nem csupán a hangszerek (különösképpen a gitár) torzítottságának, erőteljeségének, megszólaltatásuk módjának fokozatait, hanem a dalstruktúráét, az előadás-módét, sőt az imidzsét is.³

A rock gyökere az 50-es évek rock and rolljában van, a metalé pedig a rockban, így társadalmi szerepük sok hasonlóságot mutat. Sebők János és Miklós Katalin meghatározásában⁴ a rock születésekor új zenei nyelv volt, amely az erősebbé váló ifjúsági öntudat részévé vált. A 60-as években a rock „az ifjúság önfelszabadítási kísérleteinek egyik leghatásosabb kifejezőeszköze”, „az egész világon az ifjúság körében terjedő új tudatállapot legfőbb terjesztője lett” (10. p.), egy eleven és progresszív ellenkultúra szerves része, amely olyan jelenségekkel kapcsolódott össze, mint a hagyományostól elütő hajviselet, öltözködés, szexuális magatartás és tiltakozás, pacifizmus, lázadás. Funkciója a gátlások feloldása, tehát az extázis, valamint a generáció világértelmezéseinek nagy hangerővel történő világgyá kürtölése, tehát a figyelemfelkeltés. Sebők és Miklós szerint ez „viszonylag agresszív módon történik, hiszen a rock erőszakos, kemény zene” (15. p.). Jóllehet a hatvanas évek diákmozgalmi lezárultak, így a rockból kifejlődő metalnak a társadalmi küldetéstudata kevésbé kristályosodik ki olyan tisztán, azonban az új generációknak a posztmodernitásban új típusú problémákra kell reagálniuk, amelyek sokban kötődnek a múlt megoldatlan kérdéseihez. A későbbiekben látni fogjuk, hogy bár a küldetéstudat úgymond „ideológiai” síkra terelődött a konkrét cselekedetek síkjáról, ettől függetlenül szerepe itt is nélkülözhetetlen, sőt megkerülhetetlen a metalról szóló diszkurzusban, akkor is, ha a küldetéstudatot a metal kultúrában valószínűleg inkább radikális elzárkózásnak, és nem pragmatizmusra buzdító ideológiának látjuk.

A rock- és metalzene történetében a zene mellé párosuló tiltakozó, lázadó, az adott rendszert, társadalmi berendezkedést erősen kritizáló, a „soha-meg-nem-nyugvást” és „bele-nem-törődést” hirdető szövegek hasonlóan meg nem alkuvó, mindenfajta (eszmei, szerelmi, fizikai) szabadságot előtérbe helyező viselkedési formákkal járnak együtt, illetve egészítik ki kölcsönösen egymást. A szövegek szinte obligát módon kritikus, tiltakozó intonációjuk mellett leggyakrabban a kitaszítottság, kirekesztettség, a negatív diszkriminá-

² A '90-es évek végéről és az új évezred elejéről visszapillantva, a heavy metal összetételt a nyolcvanas évek első kétharmadát jellemző metalzenére szokás vonatkoztatni – később, a nyolcvanas évek végén a metal különböző irányzatainak gyors elszaporodása miatt alakulnak ki először az alapvető, majd az egészen kis differenciákon variáló műfaji elnevezések, mint például thrash, mosh, power, extrém metal, death metal – grindcore, hardcore, dark metal – gothic metal, crossover stb.

³ A metalzenében – különösen, ha válfajait egyenként vesszük szemügyre – meglehetősen nagy szerep jut az imidzsnek, a megjelenésnek. Sztereotípiának tűnik a klasszikus heavy metallal azonosított fekete bőrnadrág, bőrdzseki, amelyeket ezüstszerű szegecsek borítanak be (csak kevesen tudják, hogy ezt a hetvenes évek végén indult és hatalmas karriert befutott Judas Priest zenekar énekese, Rob Halford hozta be a műfajba a szado-mazochista szexkultúrából), esetleg a kopottas farmerszerelés felvarrókkal, láncokkal, valamint a zenekarok logóit, tagjainak arcképét ábrázoló pólók. A kilencvenes évek elejére a legszélsőségesebb irányzatokhoz szinte kötelező jelleggel kapcsolódtak megjelenési formák (például a death metalhoz gyomorforgató, szörnyszülőtteket, gyilkosságokat, belezéseket bemutató lemezborítók – lásd a botrányos Cannibal Corpse zenekar történetét –; a black metalhoz az ijesztő, fekete-fehérre festett arcok, hosszú fekete ruhák, fordított kereszték és más okkult vagy sátánista jelképek és magatartás stb.), de addigra csaknem valamennyi irányzathoz tartozott olykor meghatározó jelentőségű, máskor a háttérbe szoruló színpadkép, megjelenési forma (például a vidám glam rockhoz tarkabarka, kirívó ruhák és hajviselet, a legújabb divatozó nu metalhoz pedig a kifejezetten bő, oldalzsebes nadrágok, kinyúlt pólók, baseballsapka, gördeszka stb.).

⁴ *Rock Évkönyv*, 1981. Budapest, 1982, Zenemű Kiadó.

ció, az elkeseredettség, a magány, valamint a szabadság érzését; az elfogadás, a tisztelet és tolerancia, a tiszta, becsületes élet s szerelem vágyának kívánalmait fogalmazzák meg úgy, hogy a zenészek a közönségük tagjaival egyenrangú partnerekként lépnek föl. A hetvenes években elinduló kommercializálódási folyamat⁵ során vonul be a rockzene az utcáról a stúdióba, teszi meg elsődleges céljának a profitszerzést, és termeli ki hatalmas sztárjait, melynek következtében az elveszíti korábbi funkcióit, szélsőséges járulékei pedig – például a mozgalom jellegét öltő lázadás – háttérbe szorulnak. Sajátos, kritikai hangvételű, keményen ostromozó hozzáállását a heavy metal zene vállalja fel, amelynek első, klasszikussá érett képviselői (utólag megkonstruált „ősei”) – Black Sabbath, Led Zeppelin, Judas Priest, AC/DC, Motörhead, Iron Maiden – lerakták az alapjait annak a műfajnak és életstílusnak, amely a kialakulása utáni években rohamos fejlődésnek indult és világszerte hatalmas tömegekből álló követőket szervezett maga köré.

A *Metallica Hungarica* heavy metal magazin⁶ 1987-es koncert-műsorfüzetének köszöntőjében Cselőtei László és Lénárd László ekképpen fogalmaz: „Milliók hallgatják a FÉM-et, milliók járnak koncertre. Az irányzatok a HM-on [heavy metal – V. P.] belül is versengenek egymással a népszerűségért. [...] számtalan stílus keveredik és egyre újabb hangzást szül új és új zenekarokkal. A METAL él és virul! [...] ha azt mondjuk, hogy 87 a beindulás éve volt, akkor 88 biztosan az áttörés éve kell, hogy legyen. Mi minden erőnkkel ezen leszünk!” A 80-as évek elejére a mind keményebb hangzások megjelenésével a korábban jobbára egységesnek mondható zenei és imidzsbeli világ részekre bomlott, jöllehet a zenét még mindig a heavy metal terminussal illeték. A 80-as évek közepére fölbukkantak az első, szélsőségesnek tartott irányzatok, amelyekből – a brit heavy metal hullám örököseként – a thrash metalnak nevezett stílus emelkedett ki gyorsaságával és extrémításával, olyan klasszikus zenekarok neveivel fémjelvezve, mint a Metallica, a Slayer, az Anthrax vagy a Megadeth. De létezett már power metal, speed metal, white metal, vagy a sötétebb zenék őseként aposztrofálható Mercyful Fate és a black metal irányzat megteremtői között kiemelt helyen számon tartott Venom és Bathory. A 80-as évek végére újabb elnevezések születtek a rendkívül durvának tartott, általában hörgő, üvöltő énekhanggal kísérletező zenekarok számára death metal címen, amely később tovább szakadt „egyszerű” death metalra, valamint grindcore-ra és extrém metalra. Bizonyos irányzatokat kialakulásuk helyéhez kötöttek: a southern rockot vagy stoner metalt a „New Orleans-i” jelzővel illették, a kiabálós, nyers hardcore irányzatot a „New York-i”-val, mert ezek váltak népszerűvé. A 90-es évek elején ütötte föl fejét a slágeres, de torzított gitárral kemény zenét produkáló grunge-mozgalom, amelynek elindítói és egyben legnagyobb képviselői az Alice In Chains, a Soundgarden, a Nirvana és a Pearl Jam zenekarok voltak, és amely stílus a 90-es évek közepére gyakorlatilag a popzenével olvadt össze („pop-grunge”), évekig háttérbe szorítva a metalt, hozzájárulva annak a 90-es évek közepén kialakult válságához.⁷

A 90-es évek végére, a pop-grunge és az alternatív mozgalom befejeztével a metal zene újabb lendületet nyert, s egyes képviselői az underground szférából kitörve a

⁵ A kifejezést olyan értelemben használom, amely a zenészek lemezkészítésre fordított idejét és anyagi ráfordítását, valamint a közönség egyre nagyobb és kifinomultabb igényének – hangzások és hangszerelések, megjelenés, PR-tevékenység stb. terén jelentkező igények – kielégítését leíró folyamatot jelöli. Ilyen értelemben ez professzionalizációt is jelent természetesen.

⁶ A mai *Metal Hammer* őse, amelyet Lénárd László és Cselőtei László írt s szerkesztett. Részleteiben szölok róla az I. 2. részben.

⁷ Szerepe volt ebben a szintén „elpoposodottnak” tartott punk zenének és az alternatív zenei mozgalomnak is, valamint néhány régi, óriási jelentőséggel bíró metal zenekar pálfordulásának, ún. „elalterosodásának”.

mainstream vonulatba integrálódtak. Egyre népszerűbbé váltak ugyanakkor a kemény, de meglehetősen slágeres és szezonális zenét játszó zenekarok, amelyeket összefoglalóan nu metal név alatt szokás emlegetni (a kifejezés 1996-97 táján bukkant föl először), és olyan populáris, magas lemezeladási mutatókat produkáló együttesek a zászlóvivői, mint a Korn, a Limp Bizkit vagy a Linkin Park. Ezek színre lépése törést okozott a metalnak mind a zenészek, mind a befogadók hozzáállásának oldalán, mert a 80-as évek stílusát továbbvivő csapatok nyilvánossága a nu metal csapatokéhoz képest jóval korlátozottabb lett. A folyamat napjainkban is tart. Az úgynevezett true metal rajongók türelmetlenül várják a nu metalnak a grunge-hoz hasonló bukását, míg a nu metalosoknak szinte semmilyen kapcsolatuk nincs gyökereikkel, amely rajongói és zenész körökben példátlan vitákat élez ki, konfliktusokat teremt. A korábbi metalt hangsúlyosan jellemző egység az ezredfordulóra megszűnt. Ez többnyire a metal műfaj konzervatív vagy tradicionális jellegéből adódik: minden stílusfordulatot éles viták vesznek körül – a régit féltik, az újat elutasítják, kigúnyolják, különösen, ha az a régi kárára nagy népszerűsége tesz szert, netalán divatot teremt. A metalos magatartás és ideológiai világkép felől nézve ez igazságosnak, jogosnak is tűnhet, azonban nem szabad elfelejteni, hogy egy évtizeddel korábban a ma klasszikusnak és hagyományosnak tekintett stílusok voltak olyan helyzetben, mint jelenleg a nu metal; amelyek a 90-es évek elejétől válságok sorozatát kellett, hogy átéljék (lásd az említett grunge, illetve pop-punk, valamint alternatív mozgalmat). Noha a tradicionális heavy metal stílusnak napjainkban megfigyelhető egyfajta reneszánsza, ennek popularitása korántsem azonos az évtizeddel korábbival vagy a nu metaléval.

Rendkívül fontos megjegyezni – és ezt szakírók, zenészek, rajongók újra meg újra nyomatékosítják –, hogy a metal zene minden időben – kritikai attitűdjének megfelelően – élesen elhatárolódott a divatoktól és a könnyed, általa kommersznek és művészetlennek vélt, a tömegtermelés folyamatában született jelenségektől, s minduntalan bírálta azokat, jóllehet saját maga népszerűsítésére és fenntartására ugyanazon eszközöket (ti. a média különböző fórumait) kellett igénybe vennie, mint amelyeket amazok használtak. A metalrajongónak általában kialakult, határozott én-tudata, világképe van, amelynek alapvető mozgatói az őszinteség, elmélyültség, a művészetek iránti fogékonyság, a non-konformizmus. Emellett azonban ugyanilyen határozott ellenséggéppel rendelkezik, amely az őt elutasítón, illetve vele szemben állón kívül többnyire – csakúgy, mint a 60/70-es években a hippimozgalom esetében – társadalmi szinten ragadható meg, úgymint globalizáció, jóléti társadalom, politika, média stb.⁸

Érdemes idézni pár esszenciális véleményt: „semmiképpen sem az a cél, hogy a METAL minden stílust elnyomjon, vagy hogy divatból hallgassák azokat, akik mindig a divatos zenét szeretik. Helyet akarunk, a műfaj komolyságát, értékét megillető helyet!”⁹ – Ez általában is jellemző az ifjúsági zenékre, ahogyan Dick Hebdige is kifejti.¹⁰ – „Sajnos ez egy szemét világ, ahol az erkölcstelen, törtető férgek érvényesülnek. Ezek a többséget teljesen elvakítják, megetetik őket mindenfélével. Akiket pedig nem sikerül így elkábítani, azok – nos, azok vagyunk mi, rockerek. Velünk nem lehet mit kezdeni. Mi sem etetni, sem kajálni nem vagyunk hajlandók. Éppen ezért meg sem ért minket senki. Az etetőknak veszélyesek vagyunk, hiszen a taktikájuk mögé látunk, ezért megpróbálnak minket elhallgattatni (ezért száműzték a rockot és a metalt a médiából). Az áldozatok (etetettek) szemében viszont hülye különcök vagyunk, hiszen

⁸ Ennek alapjaihoz lásd Sükösd Mihály *Beat-hippi-punk* című könyvét. Budapest, 1985, Kozmosz Könyvek.

⁹ Cselőtei László és Lénárd László: *Metallica Hungarica. HM magazin, koncert műsorfüzet*, 1987. 3. p.

¹⁰ Hebdige, Dick: A stílus mint célzatos kommunikáció. *Replika*, 17-18, 1995 június.

nem tudunk beilleszkedni ebbe a gyönyörű, szép, tejjel-mézszel folyó jóléti társadalomba. Nincsenek terveink, és csak a mának élünk. Holott pontosan ők azok, akik nem látnak tovább az orruknál, és nem veszik észre, hogy az egész egy hatalmas csapda. [...] Természetesen, a rockerek lázadása nem minden esetben konkrét tiltakozás. Sok rocker nem is tudja, hogy ő egy rendszer ellen tiltakozik. Csak az tudatosul benne, hogy őt nem érdeklik a tévéreklámok; nem tetszik neki, ahogy az átlagpolgár öltözködik, viselkedik; nem tetszik neki az élet, amire nevelik, ezért elmenekül. Ebben az esetben az ő lázadása teljesen ösztönös, mégis, ezt az ösztönt valami láthatatlan erő ugyanabba az irányba sodorja, mint azon kevesekét, akik pontosan tudják, mit miért csinálnak. [...] Hiszek abban, hogy minden egyes rocker próféta, és egész lényével, életmódjával azt hirdeti, hogy napjaink gyűlölettel teli, globalizálódó, minden tradicionális értéket szisztematikusan megtagadó és helyükbe új, kétes értékeket állító, erkölcstelen, erőszakos társadalma mellett van alternatíva, amelyet követve igenis lehet még tiszta, igaz, őszinte életet élni, még ha nem is könnyen.”¹¹

A fenti szöveg, eltekintve sarkított fogalmazásmódjától, lényegében ragadja meg a metal szubkultúra esszenciáját, a heavy metalosok világhoz való hozzáállását, viselkedésük, magatartásuk mozgatórugóit (amelyek közös elemként szolgálnak valamennyiük habitusának esetében), sőt explicit módon kijelöli én-tudatukat. A *szemét világgal* és az *erkölcstelen, törtető férgel* szemben saját maga szubkultúráját helyezi szembe mint lehetséges alternatívát, amely sajátos kívülállóságánál fogva a felé irányuló meg nem értettség konvencionális helyzetében találja magát. Mindez mégsem zavarja, sőt ennek a szubkultúrának a tagja önmagát kiváltságos helyzetben lévőként határozza meg, hiába próbálják a másik oldalon állók „elhallgattatni”. Az általa áldozatnak tekintett emberek, csoportok szemszögéből is kívülállóként értelmezi saját magát, majd szubkultúrája nyílt és látens lázadásának kinyilatkoztatásával fölnagyítja ellenségképét (a jóléti társadalmat, a globalizációt, a médiát stb.), szubkultúráját pedig mitikus keretek közé emeli. Lényeges, hogy önmagát és ellenségképét antonim fogalmak mentén képzei el, argumentációjában fontos szerepet játszik a racionális látásmód sugalmazása, a pontosság, egyértelműség. Demonstratív hangvételű kritikai attitűd jellemzi, én-tudata (és ezáltal valamennyi metalos én-tudata, explikálja a szöveg) őszinte, támadó, erősen non-konformista. Hozzá kell tenni: a metal kultúrában normaként lép föl az ellenségképpel szembe állított alternatíva, amely azonban, még ha önmagát is gondolja el ennek, sem konkrétan megnevezve, sem kifejtve nincsen, pusztán az ellenségképpel szembeni támadó diszkurzusok mentén érzékelhető, pusztán diszkurzusok és diszkurzusok retorikája mentén ragadható meg – nem kiépített elméletek, koncepciók alapján, hanem a valami ellen folyó beszéd által.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a metal mint szubkultúra meggyőződéssel hirdeti a maga felsőbbrendűségét, ugyanakkor „hatalma” kisebbségi státuszától szenved. Paradoxonként jelentkezik az ellenségkép centrális helyzetének és a metal perifériára szorulásának, vagyis a globális és lokális elhelyezkedéseknek az oppozíciója, hiszen a metalt a szubkultúra tagjai a globalizációtól féltik, miközben a metal tradíció is az angolszász tömegkultúra része. Hogy növekvő népszerűségében életerős és fejlődőképes, elvitathatatlan tény, de hogy belső konfliktusai dacára képes-e újból és újból üzenetei továbbadására, kérdéses marad.

I.2. Az *Új Metal Hammer Hungarica* magazin 1986 novemberében bukkant föl teljesen független, fekete-fehér kiadványként mindössze 200 példányban, *Metallica Hungarica* néven, amelyet két fiatal metalzene rajongó, Cselőtei László, valamint Lénárd László írt és szerkesztett. A színvonal, az alacsony példányszám, a terjesztés körülményei foly-

¹¹ Részlet egy olvasói levélből, *Új Metal Hammer magazin*, 2002/1.

tán a magazin a *fanzine*-ekhez¹² volt sorolható, azonban kétesztendei munka jelentős eredményekkel járt, így a *fanzine* műfajból és hagyományból táplálkozó lap 1988-ra tízezer példányszámban jelenhetett meg, és válhatott a 90-es évekre, hasonlóan például a *Magyar Narancshoz*, professzionális sajtótermékké. A *Metallica Hungarica* nem csupán küllemében, de tartalmában is rohamosan alakult, javult, színvonalas heavy metal magazin kívánt lenni hangsúlyozottan saját, egyéni írásokkal. Cselőtei és Lénárd nyomtatékosan kijelentette, hogy interjúikat, cikkeiket szigorúan maguk készítik és nem a nyugati *Metal Hammer*ből fordítják, hiszen a *MH* ráadásul nem is a legprominensebb, pusztán a temérdek hasonló metal kiadvány közül az egyik lap. A *Metallica Hungarica*, ha nem is hónapról hónapra, mint felvirágzását követően, mindenesetre rendszeresen megjelent az olvasók igényeit – a visszajelzések alapján – minden szempontból kielégítve: beszámolók, koncertélmények, interjúk, lemez-, illetve demoismertetők, könyvajánlók színesítették a magazint, amely igyekezett naprakész és a lehető leginformatívabb lenni. Számról számra bővült a lap, létrejött az olvasói fórum (*Súgd meg nekünk* néven), több recenzióval szolgált a *Sokkoló korongok* nevű lemezkritikai és a *Demonstráció* demokritikai rovat. Mindezek ellenére pontatlanságok és hiányosságok jellemezték a még ekkor is csak *fanzine*-nek tekinthető *Metallica Hungaricát*, amelyeket az átörösnak számító első hivatalos, 1989-ben a Reform Kiadó támogatásával készült szám többnyire kiküszöbölt. A két régi szerkesztőhöz új munkatársak csatlakoztak, de már dolgozott a lapnál állandó művészeti vezető is.

A nemzetközi *Metal Hammer* magazin ügyvezető igazgatójával és kiadójával kötött szerződést követően a *Metallica Hungarica* *Metal Hammer & Hungarica* névre keresztelődött, ennek köszönhetően pedig több munkatársból és szerkesztősből álló csoport dolgozhatott az újság kísérleti számain. Az anyagi források megszerzése és a felgyorsult munkatempó a korábban tapasztalt előremutató munkánál is innovatívabbá és konzisztensebbé tette a lapot, amely később a régi nevet egyetlen betűben őrizte meg: így lett a magazin *MHH* vagy *Metal Hammer H*, azaz *Hungarica*. A kiadvány magyar voltára történő utalás kívánta hangsúlyozni, hogy a szerkesztők a külföldi fotók, interjúk és cikkek átvételén túl továbbra is előtérbe helyezve kezelik a saját írásokat. (Más kérdés, hogy törekvésük nem lett konzekvens, ezért a 90-es évek végére a saját munkák kizárólag egyes rovatokra korlátozódtak, illetve publikálásuk meglehetősen leszűkítetté vált.)

A terjedelmében és színvonalában az ezredfordulóra kimagasló eredményeket (egyegy felméréshez szükséges tesztre, nyereményakcióra több ezer olvasó válaszol) elérő *Metal Hammer H* a metal szubkultúra magyarországi nyilvánossága folytán (demográfiai jellemzők, társadalmi szerepvállalások, anyagi státus kérdésének tükrében) monopolhelyzetet alakított ki saját maga számára. Magyarországon nincs még egyetlen olyan sajtóorgánus, amely hasonló színvonalon szólna kifejezetten a metalzene magyar rajongóihoz, mint a *Metal Hammer*, jóllehet a metal integráns részét képezi az olyan, kisebb költségvetésű, szerényebb megjelenésű, de országos terjesztésű és népszerű zenei szaklapnak is, mint amilyen például a havonta jelentkező *Rockinform*. A hivatalosan, rendszeresen piacra kerülő fórumok között találjuk a metallal érintőlegesen, ugyanakkor mégis hangsúlyosan foglalkozó, az ún. gonzo újságírási stílussal rokonszenvező *Wantedot*, amely legújabbán *Wan2* néven jelenik meg, és küllemében a divat-, illetve életmód-magazinokkal rokonítható. A *Wanted* olyan önálló, kiforrott stílussal rendelkező lap, amely számára a *Metal Hammer* nem képez konkurenciát és soha nem is fog, hiszen a kialakult olvasói közönségét eklektikusságánál fogva sokféle módon bővítheti

¹² A *fanatikus*, illetve a *magazin* szóból képzett összetétel: rajongói lapot, füzetecskét jelent, amely rendszerint igen kis példányszámban jelenik meg és nem hivatalos terjesztés útján kerül az olvasóihoz.

tovább (utóbb például azzal, hogy *Wan2* néven új formában, divat- vagy életmód-magazinként olvasható). Szükséges leszögezni, hogy a *Metal Hammer*, jóllehet írásaiban, hanglezkritikáiban nagyfokú a személyesség, a könnyedség, az olvasóhoz való kiszólás, az ironia, a cinizmus és a szarkazmus, stílusában mégsem rokonítható a gonzo újságírói stílussal, ahogyan a *Rockinform* írásainak stílusa sem. Mindhárom magazinban a kritikák és egyéb szövegek lehetnek ironikusak, cinikusak vagy szarkasztikusak, de amíg a *Metal Hammer* írásai gyakorta patetikusak, tiszteletteljesen távolságtartók, addig a *Wan2* stílusából teljes mértékben hiányzik a pátosz, illetve távolságtartás. Mindhárom helyen a kritikák és egyes szövegek kiemelt szerepe a normaképzés¹³, valamint az éntudat megerősítése, az adott szubkultúra legitimálása (vagy újra-legitimálása – mindez leghangsúlyosabban, a műfaj perifériális jellege miatt, a *Metal Hammerben* és legkevésbé a *Wan2-ban*, sőt talán nem túlzás állítani, hogy a *Wan2* sokkal inkább a kanonizációs folyamatok destabilizálására, mint legitimálására törekszik), stílusukban az eltérést az arányok különbözősége és a magazin olvasóközönségének társadalmi elhelyezkedése, érdeklődése, elvárásai adják.

A *Rockinform* számára a *Metal Hammer* talán az egyetlen konkurencia, jóllehet próbál ahhoz a közönséghez is szólni, amely egyébként csak nehezen (fanzine-ok felkutatásával) vagy sehogyan sem találna magának megfelelő fórumot Magyarországon (például az intellektuális rockról vagy alternatív rockzenéről közöl írásokat vagy interjúkat az ebben a stílusban tevékeny zenészekkel), ennek ellenére korántsem tudhat magának akkora sikert, mint a jóval kisebb olvasói közönséget feltételező, szűkebb szubkultúrát érintő, mégis sokkalta populárisabb *Metal Hammer*. Ez utóbbi rendszeres megjelenése mellett kiadót működtet (*Hammer Records*); kiépíti, országossá teszi lemezbolt-hálózatát (*Hammer Zenebarlang* Budapesten, *Zenebánya* Tatabányán, *Zenevár* Egerben, *Zenegyár* Miskolcon); kéthavonként CD melléklettel jelentkezik; országos metalezenei tévéműsort szerkeszt *Fémforrás* címen a Satelit televízióban; koncerteket szervez (hozzá fűződik a már hároméves *Summer Rocks* fesztivál és az idén harmadik éve létező *Metal Hammer színpad* a Szigeten neves külföldi fellépőkkel is); azon kívül ruházati cikkeket, kabalákat, nyakláncokat, poharakat, bögréket stb. árúsít zenekarok képeivel, logójával díszítve. Mindez példátlan a magyar rock/metal életben, és magyarázatot ad a *Metal Hammer* kivételes és megingathatatlan hazai státusára.¹⁴

II. AZ IDENTITÁSTUDAT ÉS NORMAKÉPZÉS RETORIKÁJA

II.1. A hanglezkritikai rovatok általában kiemelkedő részét képezik a zenei szaklapoknak, tehát ugyanúgy a *Metal Hammernek* is, mint a *Rockinformnak* vagy a német *Rock Hard* magazinnak. Míg azonban a *Rockinform* a *Lemeztelenítés* nevet viselő rovatában csupán közli a recenziókat (a ráadásul nem is mindig legújabbban megjelent) lemezekről, addig a *Metal Hammer*, külföldi partnerlapjaihoz hasonlóan blokkokba rendezi kritikai fórumait. A *Hatások* rovat minden hónapban bemutat három vagy négy régi, klasszikusnak számító metal lemezt, majd a következő oldalra lapozva megtaláljuk a friss recenzióknak helyt adó *Sokkoló Korongok* rovatot, valamint előtte a *Hangpróba* táblázatát és a *Hangpróba jegyzőkönyvet*. Még egyet lapozva feltűnik a lap szélén a vastag betűvel szedett *Aktuális kedvencek* sáv, amelyben a szerkesztők és főbb munkatársak

¹³ Lásd Dávidházi Péter művét: *Hunyit mesterünk. Arany János kritikus öröksége*. Budapest, 1994, Argumentum. 15–47. p.

¹⁴ A dolgozat elkészülte után érkezett a hír, hogy a Satelit televízió sugárzása megszűnt, így a *Fémforrás* című műsor sem látható.

(vagyis azok, akik a *Hangpróbán* is értékelnek) őt, aktuálisan kedvelt albuma található, általában az újonnan kiadott lemezek közül válogatva. A *Hangpróba* táblázata hónapról hónapra a huszonöt új (magyar és külföldi) lemez hierarchikus sorrendjét közli a nyolc munkatárs, egy meghívott zenész és egy meghívott olvasó tízes skálán történő pontozása alapján, amelyben a pontok átlaga határozza meg a táblázatban való szereplést. A *Hangpróba* jegyzőkönyv rövid fűlszöveg a táblázathoz, amely két, egymástól jól elhatárolható részre bontható: előbb az adott hónap lemezkínálatát tekinti át, különös figyelmet fordítva a táblázat élén végzett, többnyire „régóta várt” és „hihetetlenül erős” lemezekre, majd azok közül a szellemeskedések közül idéz jónéhányat, amelyek a *Hangpróbán*, vagyis a szerkesztőség lemezhallgatásakor csattantak el, általában a gyengébbnek tartott új albumok kárára.

A MH olvasótábor, ha le nem is fedi, de metszetét adja a magyarországi metalzene rajongóinak, annak a szubkultúrának, amely, mint a metal kultúrájának egészére vonatkoztatva említettem, a maga felsőbbrendűségét fennhangon hirdeti, ugyanakkor „hatalma” kisebbségétől szenved, és igénybe veszi mindazon eszközöket, amelyek egyben kritikájának céltáblái is (a média különböző fórumait). Az erős identitástudat (is) paradox módon igényli a sokszori és határozott megerősítést, amely különböző formákban történik az olvasóközönség aktív, illetve passzív részvételével: aktívan, ha az olvasó – mintegy szubkultúrája közösségének szócsöveként – nyílt levélben (a *Fanzine* rovatban – korábban a *Súgd meg nekünk* címűben) hirdeti a metalzene és -attitűd felsőbbrendűségét (lásd a korábban idézett és elemzett részletet), gyakran explicit módon teremtve oppozíciót egyéb, általa silányabbnak és haszontalanabbnak, regresszívnek és romboló hatásúnak tartott zenei és viselkedési trendekkel (kiváltképp a disco- és elektronikus zenékkal, a zenetévékkel, a discóba járókkal vagy akár bármilyen, sznobnak ítélt magatartással stb.); passzívan, amennyiben a megerősítés implicit módon, „felülről irányítva”, azaz a magazin szerkesztőinek, publicistáinak oldaláról érkezik interjúk felvezető szövegeibe, kérdéseibe rejtve, vagy legtöbbször a lap beköszönő hasábjában (*Havi metal*) és a lemezkritikákban, ismertetőikben¹⁵. Cselőtei László írja a 2001/11. szám *Havi metaljában*: „Nemrég került csak hangkártya az én gépembe is (pedig tíz éve napi 14 órában használok) és az első élményem egy legendás amerikai rockrádió, a KNAC netváltozatának műsora volt. Nem telt bele tíz perc, és három óriási banda is színre került: Queensryche, Twisted Sister, Tesla, majd így ment ez órákon át! Megpadlóztam! Mit nem adnék egy hazai rockrádióért, amely ilyen dalokat nyomtat a gyomorforgató popzagyvalék helyett! Pedig a hazai kívánságműsorok igazolják, hogy van igény a rockzenére a rádióban, sőt a rockalbumok eladási mutatói is egyre jobbak: gondoljunk csak az olyan hazai sikerekre, mint a Tankcsapda, a Junkies vagy az Ossian. [...] egyszerűen fantasztikus eredmény, ismervé a hazai média ellenállását a rockzenével szemben. Sajnos, azt hiszem, nekünk még jóideig várnunk kell egy rockrádióra! A hazai rádiózásban a „pénz beszél, kutya ugat” elv érvényesül, a rockzene mögött pedig nem állnak nagy összegek. [...] Amerikában a polgár akár már az autóban is hallgathatja a netes rockadókat, itthon ennek az esélye egyenlő a nullával. De azért a reményt nem szabad feladni! A rockzene egyértelműen minden fronton előretörőben van. [...] Addig is itt a Hammer, amely jövő hónapban ismét kazettamelléklettel jelentkezik, legalább részben helyettesítve ezzel a nem létező rockműsorokat az országos rádiókban!” (Kiemelések: L. V. P.)

Mielőtt rátérek a lemezmertető, recenzió retorikájának elemzésére, érdemesnek tartom alaposabb vizsgálatnak alávetni a fenti szövegrészt, hiszen sűrítve szinte minden fordulat megtalálható benne, amely a rock/metal-identitás explicit megerősí-

¹⁵ Emlékezzünk a korábban említett paradoxonra a centrum-periféria, illetve globális-lokális oppozíciók kapcsán.

téséhez szükséges. A retorikailag lényegbevágó mozzanatok az aláhúzott szavak, mondatrészek emelik ki, amelyek a szövegrészlet „ideológiai” elgondolását alakítják a befogadó elváráshorizontjának tökéletes ismeretében, és a befogadó tudáskészletében meglévő, manipulálható vagy „mozgatható” elemeket az identitás megerősítése céljából hozzák működésbe. Hatás szempontjából releváns mozzanatnak tűnik egyrészt a szöveg túlretorizáltsága (pozitív hatás), másrészt a kidolgozott analitikus-fogalmi nyelv hiánya, illetve az elemzés helyetti felidézés (evokáció: látszólag negatív, valójában – az előzőhöz hasonlóan – pozitív hatás, hiszen egyszerűbb és könnyedebb befogadói hozzáállást kínál, segíti, sőt kikényszeríti az azonosulást); ugyanakkor a szöveg konstrukciója is kifogástalan: a rockrádió témája kapcsán egy másik ország fórumának felmagasztalása és az említett három zenekar jelzője (*óriási*) közvetlenül társít pozitív képzeteket a szeretett műfajhoz, amely az ámulat könnyed, a szlengből kölcsönzött kifejezés (*megpadlőztam*) általi megjelenítésével az elváráshorizont kiszélesítését teljesíti be. A hatást rendkívüli módon fokozza az oppozíció, amely a mellőzöttségből fakadó hiányérzet dühös, hangos felütéssel megfogalmazott következménye (*gyomorforogató popzagyvalék*). A következő mondatok az argumentációnak adnak helyet úgy, hogy az *ethosz* segítségével (enyhébb érzelem – szimpátia, azonosulás – kiváltásával) a meggyőzés végbemenjen. Ez meglehetősen bevett célja a retorikus szövegeknek, ahogyan arra számos teoretikus utal az antikvitástól egészen máig (Nietzsche, Barthes, Danto stb.)

A hazai rockrádió a szöveg szerint az iránta való igény *ellenére* nem létezik, jóllehet ez a biztos tények, adatok tudatában (lemezadási mutatók, zenekarok kiemelkedő sikerei) érthetetlen, illetve provokáló. A szöveg finoman reagálva a provokációra, maga is pergővé, indulatosá, figyelemfelkeltővé és ostromozóvá válik, hogy kellő indulatot korbácsoljon föl és megerősítsen az azonosságtudatban, mindemellett sima, természetes modorban ölt magára ál-cinikus jelmezt (*A hazai rádiózásban a „pénz beszél, kutya ugat” elv érvényesül, a rockzene mögött pedig nem állnak nagy összegek*), hogy az ellentétet elmélyítse, s annak igazságtalanságát saját magával mint „felsőbbrendűvel” szemben világossá tegye. Mivel önmaga felsőbbrendűségében teljesen bizonyos, ezért kinyilatkoztatásának tartalmi hitelessége felől sincs kétsége, azonban tökéletessége, intellektualitása tükrében sztoikusnak és cinikusnak kell mutatkoznia. Az újabb összehasonlítás egy előrehaladottabbnak, professzionálisabban működőnek vélt rockkultúrával az ismétlés eszközének kiváló alkalmazása, amely szerkesztési tekintetben is megfontolt művelet, hiszen elmélyíti a mondanivalót, és előkészíti a terepet a legfontosabb célnak, saját maga és identitása nyílt legitimálásának és propagálásának (...*a reményt nem szabad feladni; a rockzene egyértelműen minden fronton előretörőben van; illetve: addig is itt a Hammer...*). A magazin funkcionalitásának ilyen kibővítése nem csak a tökéletesebbnek, felsőbbrendűnek gondolt metal-öntudat újra-megerősítése, hanem az újság zászlóvivő szerepének implicit jogossá tétele – ami egyben kitűnő reklámfogás is.

II.2. A *Metal Hammer* hanglemezkritika-rovatai, a *Hatások* (régi klasszikus lemezek patetikus hangvételű bemutatása), a *Sokkoló Korongok* (a Hangpróba huszonöt helyezettjének ismertetése), a *Sokkoló extra* (azon albumok, amelyek a *Hangpróbáról* lemaradtak, illetve koncert-, válogatás- vagy maxi-lemezek), valamint a *Demonstráció* (pályakezdő zenekarok demofelvételeiről írt, gyakran atyáskodó, olykor leereszkedő hangnemű recenziók) meglehetősen nagy hányadát töltik ki a magazinnak. Ugyan a *Hatások* mindössze egyetlen oldal (három vagy négy ismertető), a *Demonstráció* már három, míg a *Sokkoló Korongok* és a *Sokkoló extra* összesen több mint harminc oldalt tesz ki. Vagyis a kritikák körülbelül harmincöt-negyven oldala a százoldalas újság több mint egyharmad része, amiből arra lehet következtetni, hogy népszerűsége, fontossága, olvasottsága nagy – nem véletlen tehát a kritikai rovatok centrális elhelyezése sem.

Mi a szerepe a kritikai rovatoknak? Az információátadáson túl kommunikációs fórumként szolgálnak (megengedi az olvasói reflexiókat), részt vesz a normaképzésben (tehát egyfajta kanonizációs folyamatot hajt végre, amely során a klasszikusnak tekintett lemezeket egyértelműen bevonja kánonjába, az új lemezeket pedig méltatja vagy elutasítja) és a metal identitás megerősítésében. Lentebb ezeket a funkciókat kívánom konkrét példák alapján körbejárni.

A *Hangpróba* jegyzőkönyv és az ismertető relevanciáját mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a *Fanzine* (olvasói vélemények, levelek) rovatban a rajongók gyakran reflektálnak a szerkesztők pontszámaira és kritikáira (többnyire ha a szóban forgó kritika elmarasztaló), amely a rovat kommunikatív funkciójára világít rá. Ezek az „ütközések” a legszembeötlőbb bizonyítékai az azonosságtudatot megerősítő mozzanatoknak, hiszen a szerkesztők irányából érkező ideológiai/véleményformáló cselekvés nem egyezik meg a (legalábbis egyes) olvasók elvárásaival. A konfliktus illetően nyilvánossága éppen ezen említett mozzanatokot engedi látni.¹⁶ Egy olvasói levélben a következők állnak: „Azért írok, hogy helyére tegyem a dolgokat, ugyanis az új Theatre of Tragedy-album baromi jó és ami valójában 5 pontot ér, az Uzseka Norbi kritikája. Úgy látszik, az MHH-nál nem volt senki, aki meg tudott volna nyílni a Musique-ra. Én az első ToT-album óta szeretem a bandát és most sem csalódtam bennük. [...] Igenis, őszinték ezek a zenészek, merték vállalni azt a musique-ot, amit csinálni akartak. [...] Sokan meglátják az ötpontos kritikát és vagy meg sem hallgatják a lemezt vagy eleve úgy állnak hozzá, hogy esélyt sem adnak neki. Pedig akárki akármit mond, ez a Musique nálam 10 pontos, és biztos, hogy ezt az igazi ToT-rajongók mind így gondolják most.”¹⁷

Hasonlóan kiélezi a konfliktusokat a *Metal Hammer* recenziókban az úgynevezett nu metal irányzattal szembeni ellenállás, dacára annak, ha véletlenül egyes nu metal stílusba sorolt lemezanyagot pozitívan ítél meg a bíráló. Noha a magazin rendszeresen közöl külföldi partnerlapjától átvett rövid híreket, interjúkat nu metal zenekarokkal, más helyütt a szerkesztők ironikus-szarkasztikus megjegyzéseik céltáblájának használják e stílust és képviselőit, demonstrálva a maguk hű és „old school” metal-identitását, egyetértésben a legnagyobb klasszikusnak számító heavy metal zenekarok tagjaival, akik valamennyien futó és sekélyes divatirányzatnak tartják a nu metalt. Olyan irányzatnak, amelyet a tömegmédiá a siker láttán karolt föl és támogat feltétel nélkül, kiszorítva a nyilvánosságból az arra magukat érdemesebbnek tartó „őszinte” irányzatok képviselőit.¹⁸ Kimondottan kis múltja folytán (a Korn zenekar debütáló albumának megjelenésétől, 1994-től számítva) a nu metal elsősorban a fiatalabb generációt éri el, amely folyamat a nemzetközi tömegmédiá (MTV, egyéb zenetévék, magazinok) hatására egyre inkább állandósul, és természetes konzekvenciaként vonja maga után a korábban egyenes metal-identitás kettészakadását, amiről dolgozatom elején már szót ejtettem. Részletek következnek néhány nem nu metal zenekar lemezének ismertetőjéből: 1. „A zenénk, azzal együtt, hogy csak ritkán érzem úgy, hogy hozzám szól, jó meg igényes, de legalábbis klasszisokkal jobb, mint amiket ugye mostanában zémegen meg egyéb ilyen helyeken nyomtatnak.”¹⁹ 2. „Tökéletes kezdés: a hallgatóság hamar konsta-

¹⁶ Hozzá kell tenni, hogy a „csöndes többség”, vagyis azok, akik nem reflektálnak a szerkesztők számukra tetsző vagy nem tetsző bírálataira, valószínűleg beépítik elváráshorizontjukba az általuk olvasott véleményeket, így alakul tudattalanul is szubkultúrájukban betöltött szerepük szertartásait, így teremtetődik, újul meg újra és újra a heavy metal kultúra s norma.

¹⁷ *Új Metal Hammer* H, 2001/1, 72-73. p.

¹⁸ Lásd a metal konzervatív vagy tradicionális jellegéről korábban írtakat.

¹⁹ Uzseka Norbert. *Új Metal Hammer* H, 2001/1, 58. p.

tálhatja, hogy a Replikából nem lett hip-hop vagy rap/rock zenekar. Nagyon kemény, szikár, precíz extrém metalt nyomnak, de nem spórolnak a dallamokkal sem.”²⁰

Az első ismertető kissé erőltetetten könnyed hangneme, közhelyes és szlenges szóhasználat a zenetelevízió nevének fonetikus írásával egyaránt sugallja a szerző bizonytalan szövegkezelését (mintha maga is kényelmetlenül érezné magát benne: stílusa modoros, mert a gonzo újságírással rokonszenvezik, ugyanakkor kénytelen megtartani a *Metal Hammer* összretorikai értelemben vett homogenitását), valamint a sajnálkozó lenézést a zenetévék sugározta (nu metal) dalokkal szemben. Az *ugye* szó itt nem csupán töltelékként funkcionál, hanem a saját állásponttal való gyors azonosulást kizárólagosként kínálja, az *ilyen helyeken* kifejezés használata pedig félreérthetetlen sztereotipizálási aktusa a megvetett médiumnak. Mindezt tovább fokozza a *nyomatnak* szó vizualitása, amely párhuzamot von az (egyébként klisés módon hangoztatott) gépies, monoton, elidegenítő stb. jelzőkkel illetett tömegtermelési/globalizációs jelenségekkel (is).

Az utóbbi kritika ide kapcsolódó része a hip-hop, illetve rap/rock zenekarokra, vagyis a divatos irányzatra tett utalás, amelynek semmi más szerepe nincsen, mint az ettől való kategorikus elhatárolódás, illetve a befogadói oldal elhatárolása. „*a Replikából nem lett hip-hop vagy rap/rock zenekar*” olvasható, és a kérdés – amelynek feltevése az említett zenekar ismerete nélkül is evidens lehet, hiszen a *lett* múlt idejű létige ebben az esetben valamilyen változásra céloz, és az előtte szereplő tagadószóval (*nem*) együtt megállapít és információt közöl – nyomban a következő: *ki* feltételezte, hogy a Replika együttes az új lemezén nu metal zenét kezdene játszani? Mi alapja van a bírálótíró kinyilvánításának? Miért kell kijelentenie, hogy egy extrém metalt játszó zenekar egyszerűen divatos nu metalra tér át hip-hop ütemekkel és rappel? Minden bizonnyal az előbbi recenziórészletben olvasott *ugye* szó funkciójának illetően betöltése miatt: a saját állásponttal való azonosulást segíti, illetve tovább erősíti a nu metal irányzattal szembeni ellenszenvet a „régiság” metal rajongókban, és igyekszik határozottan föllépni az elkötelezett nu metalos és bizonytalan hívek megnyerésére. Saját igazát univerzálisnak tételezi föl, amelyhez háttérként az ország vezető rockzenei szaklapja szolgál.

Érdeemes megvizsgálni a *Hatások* rovatot, amelyben a szerkesztők hónapról hónapra egy-egy kedvelt, megbecsült klasszikust mutatnak be két közvetlen és egy közvetett célt szem előtt tartva: először is az idősebb korosztály számára szereznek örömet a régi kedvencek előtérbe hozásával (a korábban már említett, létfontosságú nyilvánosság megteremtése), másodszor felhívják a figyelmét az új, fiatalabb generációnak az időtálló(nak tekintett) lemezekre (normaképzés). Harmadszor – és ezt gondolom a közvetett célnak – a szinte minden szöveg mögött megbúvó öntudat-alakítás, -megerősítés fontossága latens, valamint nyílt törekvésként manifesztálódik. Álljon itt két részlet példaként:

„Tovább már nem odázhattam abszolút kedvenc albumom szerepeltetését e rovatban, hiszen az évezred utolsó hónapját írjuk, így hát méltóképp kell búcsút venni tőle. Én ezt mással nem tehetném meg, mint AZ überzenekar legnagyobb albumával. Most megpróbálhatnék szárnyaló pátozzsal áradozni róla, de az az igazság, hogy erről az albumról nem lehet kellő súllyal szólni. Persze dicsérni lehet naphosszat, üres szófosásnál úgysem jelentene többet, aki meg nem hallotta... nos, az semmit sem tud a kemény, brutális zenéről. Pont. Itt nincs mellébeszélés. [...] Csak azt tudtuk, amikor először meghallottuk, hogy ilyen még nem volt. Azt még nem, hogy ezután már nem is lesz. Ebben a szívű félóránál benne van a súlyos, brutális zenék egész történelme, múltja, jelene, jövője. [...] A lemez valamennyi dala olyan, hogyha utánuk nem jelent volna meg ilyesfajta album, akkor is mindent tudnánk a műfajról. [...] Az Angel of Death a

²⁰ Nagy Szabolcs, uo., 40. p.

Reign In Bloodon belül is a lemez koronája, ezen felül minden durva metal nóták atyja az idők végezetéig. [...] A Reign In Bloodot minden durva stílus szereti kisajátítani magának, ezt az albumot mindenki magáénak akarja, zenekarok, zenészek előtt lebeg példaként ez a mestermű. Tíz dala elpusztíthatatlan monolit, a zenei agresszió alfája és omegája, fémtörténelem kőbe vésve, tökélyre vitt hadigépezet, ahol nincsenek foglyok. Ezer év múlva is hallgatnám.”²¹

A kiemelt szövegrészlet első két mondata egyből világossá teszi a bírálótíró álláspontját és az eszközöket, amelyekkel célját – cáfolhatatlan igazának bizonyítását, valamint a meggyőzést – elérni kívánja. Nagy fokú személyességet kölcsönöz írásának a „kedvenc albumom” bejelentéssel, illetve bármiféle érv vagy alátámasztás nélkül nevezi a szóban forgó zenekart hangsúlyosan a legjobbnak (AZ *überzenekar*), bemutatott lemezét pedig a zenekar „legnagyobb albumának”. Erősíti ezeket a tényként kezelt megállapításokat, hogy a bírálótíró az adott lemezeiről való beszédet („szárnyaló pátosszal” való leírást) lehetetlennek tartja, hiszen elképzelése szerint a nyelv legtökéletesebb kiaknázása segítségével sem képes szólni róla, ennek ellenére elocutiója rendkívül patetikus és elfogult. Az „*aki meg nem hallotta*” rész lelkifurdalást helyez kilátásba meglehetősen sima, természetes modorban („nos, az semmit sem tud a kemény, brutális zenéről”), így a fiatal rajongónak, aki nemrég tett hitet a metal zene s szubkultúra mellett (szubkulturális öntudata még nem alakult ki egészében), olvasva az ismertetőt frusztrációs érzése támadhat hiányossága miatt, és a lehető leghamarabb megszerzi az albumot, hogy a lelkifurdalást gyorsan megszüntesse. Ugyanebben a rovatban, másutt, lelkifurdalás helyett „büntetés” kilátásba helyezése történik: „Ha ez a lemez nincs a gyűjteményedben a British Steel és a Painkiller mellett, akkor azonnal kifelé a teremből!” – Lénárd László a Judas Priest *Defenders of the Faith* című lemezéről, *MH*, 2001/8, 26. p.) Az „itt nincs mellébeszélés” mondat az öt megelőző „pont”-tal kellő hangsúlyú „leütés”, zenei nyelven szólva: bravúros, ugyanakkor kiszámítható záróakkord. Ezek után már csak az előre vetítettek fokozása következik a dicsért lemez kivételességgé való ábrázolásával, halhatatlanságának fölemlgetésével és egyéb pozitív jelzők pazar halmozásával. Az utolsó mondat hajlamos a patetikus túlzásokra, szavaival olyan fogalmakat és tárgyakat idéz föl, amelyek játékba hozhatók az ismertetett albummal: az „elpusztíthatatlan” szóban nem csupán a toposzt láthatjuk, hanem a *pusztít* igét is, amely könnyen állítható párhuzamba a „brutális zene” kifejezéssel és magával a brutális zenék kifejezőeszközeivel (maga az ismertető szerzője is használja szövege korábbi pontjain); a „fémtörténelem” toposz voltán kívül egyszerre idézi föl a *fém* és *történelem* szavakat, amelyek a metal szubkultúrában további toposzokkal, képekkel párosulnak: vassal, vérrel, valamint a *történelem* utal nem csak az album „történelmi jelentőségére”, hanem annak egyes dalszövegei történelmi vonatkozására (például az *Angel of Death*-re vagy más „háborús” szerzeményekre). A „hadigépezet” és „foglyok” szavak az imént említett háborús témát és zenei kíméletlenséget vizionálják, majd a végső lezárás újfent a lemez időtlenségét, halhatatlanságát ismétli.

Vegyük szemügyre a másik választott szövegrészletet a *Hatások* rovatból:

„’88-as művük egyenesen a metal egyik csúcscsalkotása, tökéletes, örökérvényű, kortalan alapmű. És pokoli nehéz írnom róla, mert számomra minden idők legjobb albuma [...] Tökéletes metal, ami egyszerre progresszív és egyenes, egyszerre gondolati, lelki és erőteljes, tele hihetetlen dallamokkal, olyan hangulattal, mely a szöveg értéke nélkül is érthetővé teszi a történetet. [...] Sokan tartják számon legnagyobb kedvencek között ezt az albumot, mégsem tudnék mondani senkit, aki ehhez fogható alkotott volna, egyszerűen a Mindcrime nem az a zene, amit le lehet koppintani. 1988–92 kör-

²¹ Milán Péter a Slayer zenekar Reign In Blood című lemezéről; *Új Metal Hammer H*, 2001/1, 35.

nyékén a Queensryche volt az, ami manapság kb. a Dream Theater: mindenki ismeri, mindenki tudja, hogy ez az igényes, intellektuális metal. Mondták a gondolkodó emberek metal zenekarának, a Metal Pink Floydjának is, meg minden. És akkoriban olyan erővel hatott ránk, hogy mindenkinek meg akartuk mutatni, és lázban égtünk tőle, mert több volt, mint mikor megtalálod egy-egy érzésetet, gondolatodat egy zene tükrében. Meghatározó élmény volt. És mind a mai napig kiráz tőle a hideg.”²²

A szöveg ezúttal is két fő eljárás mentén konstruálódik – a tökéletesség, valamint az egyediség hangsúlyozása itt is kulcsfontosságú. Ugyancsak jelen van az az antik hagyományra visszavezethető toposz, amely a szerző tökéletlenségét, illetve a mű tökéletességét nyomatékosítja. A lemez kiválóságát és megismételhetetlenségét halmozással (de nem fokozással – akár a korábbi szövegrészletben, itt szintén a túldíszítettség határozza meg a stílust, amelyben a fokozás kivitelezhetetlen) erősíti a szerző, és miközben az albumban (valamint a korszak zenéjében és a hasonló zenékben) elmélyíti a rajongók hitét, kijelöli az érdeklődő olvasók elváráshorizontját a sajátja alapján: „számomra minden idők legjobb albuma”; „Sokan tartják számon legnagyobb kedvencek között ezt az albumot”; „mindenki ismeri”; „meghatározó élmény volt”. Mindezt tovább mélyíti a közös kulturális háttérből kiemelt információ, vagyis a két népszerű és méltatott zenekarral való párhuzam (analógia), amelyet – kizárólagossá tevő jelzőkkel – úgy definiál a szerző, hogy „ez az igényes, intellektuális metal”. A véleményt kizárólagossá a mindenki ismeri, mindenki tudja előzmények teszik, de egyben a saját álláspontot is ezek a szavak tárgtják egyetemesé.

A tárgyalt lemez későbbi korokra és zenékre tett hatása, tehát az örökérvényűség fogalmának kidomborítása ismét lényeges momentum, amelyet a felidézés eszközével ér el a szöveg, és mint annak egészére jellemző stílári jegy, a lemez iránt való még nagyobb érdeklődés felkeltése (vagy inkább fenntartása) végett, a személyesség kerül előtérbe: „mindenkinek meg akartuk mutatni, és lázban égtünk tőle, mert több volt, mint mikor megtalálod egy-egy érzésetet, gondolatodat egy zene tükrében”.

A két vizsgált szöveg retorikailag ugyan nem tökéletes (a diszpozíció olykori esetlegessége, tautológia, kakozélon stb. jól megfigyelhetőek), figyelembe kell azonban venni, hogy az írások – és minden írás a *Hatások*, és az írások *túlhyomó* része a *Sokkoló Korongok* rovatban – elsődleges célja a meggyőzés, esetleg a vásárlásra buzdítás, amelynek eléréséhez a bőbeszédűség, a halmozás és a túlradó ékesítés megfelelő eszköz. A *Metal Hammer* kritikai rovatának retorikája tehát a következők mentén válik meghatározhatóvá: túlzás (halmozás, fokozás, a professzionalizmus hiányának mennyiséggel kapcsolatos kifejezésekkel való pótlása), képletesség (hangzások, hangulatok leírásának kísérlete), analógia („a metal Pink Floydja” stb.), ellenségkép felállítása (média, MTV stb.), toposzok (például „örök”, „halhatatlan” stb.).

Olvassuk el a következő részletet egy kritikából:

„A megjelenés előtt kapott írott CD-t szó szerint elkoptattam! Éjjel-nappal nálam volt, nem tudtam letenni, kivenni a CD-játszóból, csak hallgattam és hallgattam és hallgattam [...] Nos, Jorn-mániám valószínűleg ezzel az albummal hágtott a tetőfokára. Mintha egyenesen nekem írta volna! [...] Már itt, az elején meg kell jegyeznem, hogy az album frenetikusán szól! Vastag, szőrös gitársound, nagyon természetes, öblös, térbeli dobhangzás [...], fantasztikusan dinamikus éneksávok, amelyek így együtt valami egészen ritka szép eredményt mutatnak! [...] Sablonosságnak nyoma sincs [...] Ha lenne igazság (mint ahogy nincs), akkor a rádiók slágerlistáit az ilyen gigantikus, lebilincselő nóták uralnák. E nótában olyan dinamizmus van (a zenei építkezés magaskiskolája),

²² Uzseka Norbert a Queensryche *Operation: Mindcrime* című lemezéről; *Új Metal Hammer* H, 2001/1, 35. p.

amit szavakkal nem lehet kellően érzékeltetni! [...] Jorn a lelkét is kiéneklei. [...] Hangjában ott van minden a 70-es évektől 2000-ig és még tovább, miközben tudjuk, hogy egy ízig-vérig metal figura. Itt az jön át, ami nagyon kevés albumon: a zene szeretete, mi több, imádata, a feltétlen nőtaírási szabadság és a hihetetlen tudás, ami ezt lehetővé teszi! Lehet, nagy túlzásnak tűnik így mindez... pedig nem az! Ezt hallani KELL!”²³

A kiemelt szövegrész első néhány mondata azonnal meghatározza a kiindulópontot, és innentől kezdve a személyesség az ismertető egészét áthatja, nem kevésbé mint az elfogultság. Hosszas bevezető rész után, amelyben többnyire a sztár fölmagasztolása és a hallgatóra tett hatásának bemutatása keveredik zavaróan patetikus hangnemben, a lemez ismertetése nem hoz meglepetést. Az album hangzásának rövid elemzése történik megszemélyesítés vagy metaforák útján (*vastag, szőrös, öblös*), valamint némely dalok részletesebb leírása egyszerű eszközökkel (általában a hangulat, a tempó, a játéktípus bevett megnevezéseinek jellemzésével), terjengős, nem ritkán barokkos túlkapásokkal, hogy a lezárás során összegződjön a lényeg és érthetővé váljon az üzenet: „ezt hallani KELL!” A felszólítás követelmény, ahogyan természetessé és magától értetődővé válik az is, hogy a szóban forgó lemez ismertetése más módon nem lehetséges („lehet, nagy túlzásnak tűnik így mindez... pedig nem az!”) Implicite bújik meg a szövegben az általam tárgyalt folyamat, a („régis iskolás”) metal-identitás megerősítése, illetve „újratemelés”, amely két ponton különösen szembeötlő: elsőként a rádiók slágerlistáinak említésekor (vö. a dolgozat korábbi pontján, a *Havi metal* szövegből idézett helyekkel), valamint Jorn Lande „ízig-vérig metal figuraként” való aposztrofálásakor. Itt újfent játékba hozható a „régis iskolás” metal, illetve rajongóinak és a nu metal, illetve rajongóinak (valamint a nem metal, hanem elsősorban a metal szubkultúra által elítélt divatirányzatok követőinek) mesterségesen (is) gerjesztett ellentéte. Mivel e kérdésnek van jelenleg a legnagyobb aktualitása (a nu metal a legutóbbi stílusfordulat a műfajban), továbbá – ahogyan a viták, botrányok természete diktálja – ez kínálja a legtöbb érdekességet, ugyanakkor társadalmi szinten is szerepe van, a következőkben is, mint eddig, erre a témára fogok koncentrálni.

Két, a metal kultúrában kultikusnak számító zenekar, a Slayer és Ozzy Osbourne legutóbbi lemezének recenzióiban jól megfigyelhetők azok a helyek, amelyeknél a bírálatírók elhatárolódnak a nu metal irányzatától és megerősítik a megszokott, kedvelt műfaj, az olvasók és saját maguk „régis iskolás” metal öntudatát. Ozzy Osbourne esetében ez kritikai éllel történik, hiszen a *Down To Earth* lemezen fölfedezni vélték nu metal elemeket, ráadásul az énekes Ozzy a feleségével évente rendezendő világméretű fesztiválján (Ozzfest) többnyire sikeres nu metal zenekarokat léptet fel. Cselőtei László bírálatában olvasható²⁴: „Felesége és menedzsere, Sharon egy egész sor nu metal bandát pátyolgat sikerrel, Ozzy gyerekei is tizenévesek lettek, fogékonyak az újra. Miért fontos ez? Mert Ozzy ezen a lemezen megpróbálja saját énjét egy új korszakba transzportálni. (Minden bizonnyal némi családi sugallattól vezérelve.) Na, nincs semmi velőtrázó, de annyi biztos, hogy odalettek a gitárhősök Ozzy oldaláról, már nem fontosak az ihletett, emlékeztető gitárszólók (R. Rhoads, Jake. E. Lee, Zakk Wylde), itt alázatos, nu metal ízeket sem nélkülöző riffelés uralkodik. [...] Tim Palmer producer ugyanakkor néhány helyen igyekezett a karaktert kivenni a soundból és egyfajta nu metal generálszafttal meglocsolni a cuccot.”

Az idézett szövegrész első mondatában a nu metal irányzatának bírálata két jól elhelyezett kifejezésre épül: először a támogatott nu metal zenekarok mennyiségének *egész sorként* való leírása kelt rossz érzést a stílussal kapcsolatban, hiszen a minőség alacsony színvonalát sugallja, valamint kiaknázza és megteremti az asszociációs lehetőségeket a

²³ Cselőtei László Jorn Lande *Worldchanger* című lemezéről a Sokkoló Korongok rovatban, *Új Metal Hammer* H, 2001/11, 37. p.

²⁴ *Új Metal Hammer* H, 2001/11, 37. p.

stílus sikerorientáltságának újbóli felemlegetésére. Ehhez kötődik szorosan a másik fogalom, a sikerrel történő pátyolgatás, amelyben a *sikeres* jelzőt megelőző *pátyolga*t ige a pátyolgotandó dolog esetlenségét, naivságát, komolytalanságát jeleníti meg, sőt fókuszprojekcióba emelésével az esetlenség, naivság, komolytalanság olyan elválaszthatatlan tulajdonságai lesznek az irányzatnak, amelyek – mivel szinte valamennyi esetben sikerről van szó – összefonódnak a hozzá tartozó vásárlói réteggel, vagyis a divatos, „MTV-t nézőnek”, „bőgatyásnak”, „rap/rock fannak”, „hip-hop metalosnak” nevezett réteggel. Amely, mint a kritikából kiderül, pátyolgatásra, mégpedig egy híres, „régis iskolás” körökben rendkívüli módon tisztelt és szeretett hős pátyolgatására, felsőbb irányítására szorul. Mi sem bizonyítja mindezt jobban, mint a 2001/11-es *Metal Hammer*-szám (Ozzy Osbourne-nal a címlapján) *Hangpróbájának* fülszövege, a *Hangpróba jegyzőkönyv*: „Általában téglalap a papír formája – amiből az következik, hogy a novemberi Hangpróbán bejött egy téglalap. Hiszen papírforma szerint Ozzy Osbourne nyert. Bocs. Szóval, Ozzy az Ozzy, nincs min csodálkozni. Más kérdés, hogy talán annyira nagyon mégsem jó az új album, de hát ő egy ikon, egy félisten, a metal maga, tehát minden tisztelet és dicsőség az övé. Meg persze nem rossz az album, sőt. Na, végül is ilyen combos mezőnyben mutatnia kellett valamit az öregnek...” Vagyis ha prominens előadó jelentkezik új produkcióval, a szerkesztőség az anyag megítélésekor elfogultan pontoz és nyilatkozik olyan indokokra hivatkozva, amelyek hitük alappilléreinek számítanak, tehát a művész ikoni, félisteni voltára, avagy mint megszemélyesítőjére annak, ami a hobbijuk és a munkájuk.

A Slayer zenekar új lemezének ismertetőjében a kritikai él nem a zenére irányul, hanem egy vélt hatásra, a nu metalnak bélyegzett Slipknot zenekarra, hiszen Lénárd László a következőket írja a Slayer gitárosának nevét említve: „Volt egy kis félsz, hogy vajon Kerry King Slipknot mániája nem teszi-e tönkre az új anyagot, [...] de ma már fel lehet lélegezni. A Slayer megmaradt Slayernek, minden brutál muzsika legnagyobb királyának.”²⁵ A két mondat feltételezi, hogy a fanatikus vagy ősrájongók jól ismerik a zenekar munkásságát és történetét, a körötte kialakult kultuszt, valamint tisztában vannak a nemrég tevékeny, és kimondottan sikeres, felkapott (talán ezért nu metalnak nevezett) Slipknot kvalitásaival, illetve Kerry King gitárosnak a Slipknot zenéjéhez való viszonyulásával, és ennek tükrében igyekszik megfogalmazni azt az elvártnak tekintett tézist, amely után – konzekvens módon – feloldás várható: „volt egy kis félsz”. A második citált mondat maga a következmény és a megerősítés: semmi nem változott, ami eredendően jó, az továbbra is jó marad. A „legnagyobb király” kifejezés szintén ezt támasztja alá, mintegy kiegészíti az eddig leírtakat.

Álljon itt most egy részlet egy nu metal zenekar lemezének bírálatából, hogy a megítélések közti különbséget még jobban láthassuk:

„Összességében nézve ez egy melankolikus, de pozitív mondanivalójú album. Ha egy tízzel fiatalabb lennék, valószínűleg akkor sem nyomulnék rá túlzottan, azonban ettől függetlenül sokaknak fog tetszeni. A tengerentúlon az első három hónap alatt kétfélmillió példány talált belőle gazdára, több mint kétszer annyi, mint akár az új Slipknotból, akár a kettes System Of A Downból, vagy az utolsó Toolból. Lehet, hogy a csapat később hamar el fog tűnni a sülyesztőben, de az is meglehet, hogy sok pályatársat túl fognak élni. Én a magam részéről a Youth Of A Nationt és a Ridiculoust bármikor szívesen meghallgatom, de a többi dalért ennyire nem tudok rajongani.”²⁶

Az első, ami szembetűnik, hogy a recenzió nem kifejezetten zenei oldalról közelíti meg az albumot, sokkal inkább a hangulatát domborítja ki (*melankolikus, de pozitív*

²⁵ Új Metal Hammer H, 2001/9, 37. p.

²⁶ Kovács Péter kritikája a P. O. D. zenekar *Satellite* című lemezéről. Új Metal Hammer H, 2002/2, 42. p.

mondanivalójú), de közvetlenül utána nem állít fel párhuzamot a hangulat és a hallgathatóság között, mert a kritikus nem tartja valószínűnek, hogy akár tíz évvel fiatalabban is élvezné az album tartalmazta zenét. Ennek ellenére fenntartja a lehetőséget, hogy másoknak tetszeni fog, ám ezt a lemez sikerorientált módon történő megszerkesztettségével magyarázza, nem feltétlenül a saját ízlésének különbözőségével. Az eladási mutatók az „igazi” metal rajongó számára semmit nem jelentenek, sőt ellenérzéseket váltanak ki benne, míg a fiatal, rádió és televízió nevelkedő generációnak a legtöbbet játszott dal (klip), tehát a legtöbb lemezt eladó zenekar válik legfőbb, majd hogyan egyetlen kínálatává, amely jelenség nem csupán a szakíró, hanem az „igazi” rajongót is zavarja. Jellemző a nu metal lemezek bírálataira – ahogyan a fentire is –, hogy nem elsősorban albumokként kezelik kritikájuk tárgyát, hanem olyasvalamiként, amelyen mindössze néhány kiemelkedő dal van, és számtalan semmitmondó üresjárat. Hozzáállásuk – mind a szakíróé, mind az „igazi” rajongóé – mégis érthető, ha figyelembe vesszük a dolgozat elején, a metal zene és szubkultúra meghatározási kísérletekor föl-vázolt történetet: noha a metal zene mindig is kitermelte a maga slágereit, produkált hatalmas sikereket, óriási, kultikus sztárokat vonultatott föl, valamint sok esetben nagy hangsúlyt fektetett az imidzsre, a megjelenés stílusára, milyenségére, a 90-es évek közepén elindult hanyatlása, illetve évekig tartó stagnálása, a műfaj válsága az „összintének” hívott és legszélesebb réteget érintő híveket látásmódjukban, felfogásukban a gyökereikhez repítette vissza, ahol az ellenállásnak és a meg nem alkuvásnak mindennél fontosabb szerepe volt. A 90-es évek végén a régi nagy metal zenekarok csillaga többnyire leáldozott vagy fényük megkopott, új rajongók érkeztek, új korszak köszöntött be. A tömegmédiában a metal zenében a kommerszebb, slágerebb, „sztárosabb” zenekarok számára nyújtott nagyobb, végül csaknem kizárólagos nyilvánosságot, és életre hívta a pop-punk s rap/rock vagy nu metal irányzatot, amelyet hamar sikerre vitt, nem kis keserűséget okozva a 90-es évek elején-közepén cserben hagyott metal fanatikuskoknak, akik azóta is rendületlenül ragaszkodnak korábbi kedvenceikhez és álláspontjukhoz. Kritikus szemmel néznek mindent, ami a tömegmédiában sikert arat, igyekeznek „igazi” metal öntudatukat megtartani, erősíteni, illetve átadni az újabb generációk számára, amit nem tehetnek másképpen, mint hogy retorikájukat tudatosan manipulatív alaktíjjá alakítják. A *Metal Hammer* magazin véleményem szerint tökéletes példája ennek az – egyelőre – véget nem érőnek tetsző folyamatnak – metal topossal élve: hősi harcra –, amelyben az erősebbnek, magabiztosabbnak és tapasztaltabbnak tűnő idősebb fél szüntelenül támadja fiatalabb, gyengébb, ugyanakkor sikeresebb és népszerűbb rokonát, hogy az áhított nyilvánosságot és popularitást a saját maga számára visszahódítsa.

Olyan különös folyamat játszódik le a metal szubkultúrában, amely korábban sem volt idegen tőle, ugyanakkor a legnagyobb ellenállást váltja ki: a társadalmi integráció meggyengülése a tömegmédiában pusztítónak vélt terjeszkedése és befolyásoló szerepe által skizofrén állapotba sodorja a rajongói réteget, szembesíti az „összmetalos identitás” sérülékenységével; amely pillanatok alatt válságba kerítheti, amit több mint két évtized alatt gondosan megformált és gondozott. E válsághelyzet megszüntetésére, illetve a korábbi értékek megőrzésére alkalmasak azok a szövegek, amelyek olyan tekintélyes lapokban jelennek meg, mint például a *Metal Hammer*, amely nemzetközi szinten is nagy olvasóközönséget tudhat magáénak, hazánkban azonban egyedülálló módon képviseli a metal szubkultúra tagjait. Fennmaradása és sikeresége érdekében közli a szerkesztői és törzsolvasói ízléssel ellentétes cikkeket, interjúkat is, és talán éppen ez viszi újra és újra tovább a folyamatot, amelyben a szubkulturális öntudat szakadatlanul változik, módosul.

Coda

(regényrészlet)

Másnap egyébként arra ébredtünk, hogy szakad a hó. Álltam az ablakban, néztem az Andrássy úti fákat, mint a megégett papír, úgy morzsolódtak, zörögtek azokon az ágakon a tavalyi nyárról megmaradt levelek. A hó egyébként egyből elolvadt, nem is tudom, de valahogy olyan cudarul éreztük magunkat tőle. Talán, mert annyira vártuk már a tavaszt, az igazi tavaszt, mikor ez a csipás város az első napsugaraktól macskamód dorombol, nyújtózkodik, a sörözők teraszai megtelnek a napimádókkal, igaz, az esti fagy hamar jön, de késő délutánig nyelik türelmetlen kortyaikat, a kapualjakban, aluljárókban öreg nénik árulják a hóvirágokat, mondom, fagytól kék markukból nyílik a hóvirág, szóval, nagyon vártuk már a jó időt, és igencsak letaglóztak azok az átkozott hópelyhek. *Semmi sem akkor esik ebben az országban, amikor kell,* dünnyögte Zenész a hátam mögé állva, én meg, legszívesebben megöleltem volna, együtt mozogtunk akkoriban nagyon is, örültem, hogy ugyanúgy érez a hópelyhekkel kapcsolatban, mint én, hidd el, olyan kevés az a pillanat, amikor senki sem haragszik, vagy ilyenek, mikor minden rendben, és a barátoddal ugyanazt látjátok és érzitek, figyeltem a hatalmas pelyheket, kavargtak a zúgó autók kavarta légörvények közt, esküszöm, mindegyikre átkot szórtam, hogy pusztuljanak, nehogy újra feltűnjenek azok a koszos hókupacok az utcákon, azok a szürke penészfoltok, egyesével átkoztam meg az ablakpárkányra hullókat, hidd el, ki nem léptem volna az utcára, az biztos.

Elárulhatom, azt hiszem, most már nem titok, mit csináltunk akkoriban a Zenésszel, miért maradtunk olyan gyakran otthon együtt, miért nem tartottunk Blökiékkel esténként inni, most már megsúghatom, beleszemezgethetem a füledbe, mert olyan világokat tártunk föl, amik korábban nem is léteztek számunkra, kinyílt valami azokban a percekben, igaz csak résnyire, egy ajtó, egy kertkapu, kinyílt bizony, és ami mögötte volt, az a gomolygó félhomály, a tudatalatti, na azt lestük, azt figyeltük árgus szemekkel. Már nem is emlékszem, mikor is történt az első, valamikor még ősszel, azt hiszem, akkor nem is volt semmi, akkor csak az illegalitás hűvös izgalma bujtogatott minket, mondta is a Salga, hogy nem kéne, mert rá fogunk szokni.

*A PRÆ irodalmi folyóirat
eddigyi számai*

- ▶ 1999. 1-2. SCI-FI
- ▶ 2000. 1-2. (POSZT)APOKALIPSZIS
- ▶ 2000. 3-4. PETER GREENAWAY
- ▶ 2001. 1-2. CYBERPUNK
- ▶ 2001. 3-4. SZÁMÍTÓGÉP
- ▶ 2002. 1-2. MÉDIA
- ▶ 2003. 1. FANTASY
- ▶ 2003. 2. VARÁZSLAT